

Stenogrammid

XIV Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 20.05.2020, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:04 Kohtute seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (134 SE) kolmas lugemine
2. 14:07 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (176 SE) kolmas lugemine
3. 14:09 Atmosfääriõhu kaitse seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (159 SE) kolmas lugemine
4. 14:11 Eesti, Islandi, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani vahelisele Põhjamaade Investeeringuspanka käsitlevale 11. veebruari 2004. aasta lepingule lisatud põhikirja paragrahvi 14 muutmise kokkuleppe heakskiitmise seaduse eelnõu (174 SE) teine lugemine
5. 14:17 Ülevaade Eesti julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamisest
6. 15:56 Ametiühingute seaduse, Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (158 SE) teine lugemine
7. 16:09 Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ning välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise seaduse (massilise sisserände tõkestamine) eelnõu (110 SE) teine lugemine
8. 16:21 Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (135 SE) teine lugemine
9. 16:25 Perekülvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (185 SE) esimene lugemine
10. 16:45 Kodakondsuse seaduse § 13 muutmise seaduse eelnõu (147 SE) esimene lugemine
11. 17:29 Jäätmeseaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (190 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu kolmanda istungjärgu 15. töönädala kolmapäevast istungit. Kas Riigikogu liikmetel on soov üle anda eelnõusid ja arupärimisi? Katri Raik, palun!

14:00 Katri Raik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel annan üle teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse täiendamise seaduse. See on mõnevõrra pretsedenditu, sest sisult samasuguse dokumendi me andsime üle juba oktoobrikuus, aga sellega juhtus nii, nagu ikka tikub juhtuma opositsiooni esitatud eelnõudega: esimesest lugemisest see kaugemale ei jõua. Jutt käib muidugi SKT-st 1% eraldamisest teaduse rahastamiseks. See teema ei kao mitte kuhugi. Selle teema üle tuleb edasi arutada, eriti pärast kriisi, kui me kõik saame aru, kui oluline on meditsiin. Ettevõtlus areneb ka vaid teaduse ja innovatsiooni toel. Kõik me saame aru, et ka rahvusteadused on olulised. Nii et annan üle samasisulise eelnõu, et teadusraha oleks edaspidi 1% SKT-st. Aitäh!

14:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Võrklaev, palun!

14:01 Mart Võrklaev

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Eelmise nädala neljapäeval andsime Reformierakonna saadikutega üle arupärimise riigihalduse ministrile Jaak Aabile. Sel nädalal saime Riigikogu esimehelt

vastuse, kus ta viitab, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 139 lõike 1 kohaselt on arupärimine Vabariigi Valitsusele või selle liikmetele esitatav küsimus, mis puudutab tema võimkonda reguleerivate õigusaktide täitmist. Esimees viitas, et arupärimine sellele nõudele ei vasta, ja ta saatis meile selle arupärimise tagasi.

Nüüd esitame selle arupärimise uuesti. Oleme oluliselt täpsustanud preambulit, kus me juhime Riigikogu esimehe õigele teele ehk näitame, kuidas on see arupärimine seotud ministri tegevusega. Muu hulgas viitame, et esitatud arupärimisega soovime teavet, kas riigihalduse minister on õiguspäraselt ja nõuetekohaselt täitnud talle õigusaktidega antud ülesandeid, milleks on ka eriolukorra juhi 20.03.2020 korraldus, millega on riigihalduse ministri pandud kohustus koordineerida desinfitseerimisvahendite, isikukaitsevahendite tagamist tervishoiusüsteemi- ja sotsiaalhoolekandesüsteemivälistele asutustele. Samuti soovime oma arupärimises selgitust läbi viidud riigihangete seadusele vastavuse kohta. Peame silmas hankeid, mis on korraldatud isikukaitsevahendite hankimiseks ja mille läbiviijaks on riigihalduse ministri haldusalas olev Riigi Tugiteenuste Keskus, kes oma ülesannete täitmisel peab lähtuma riigihangete seadusest, kuid mille mittenõuetekohases täitmisel on Riigikogu liikmetel põhjendatud kahtlusi, millele soovimegi arupärimisega vastust saada. Lugupeetud Riigikogu esimees! Palume mitte takistada Riigikogu liikmetele valitsuse poolt info andmist ja edastada meie arupärimine riigihalduse ministri. Aitäh!

14:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatus menetleb neid vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Head kolleegid, kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris ennast 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

---

1. 14:04 Kohtute seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu (134 SE) kolmas lugemine

14:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu 134 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde. Juhin tähelepanu, et eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik koosseisu häälteenamus.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse ja prokuratuuriseaduse muutmise seaduse eelnõu 134. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 89 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

2. 14:07 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (176 SE) kolmas lugemine

14:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane teine päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 176 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Ka selle eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik koosseisu häälteenamus. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et tuleks viia läbi lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele põhiseaduskomisjoni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 176. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 89 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

3. 14:09 Atmosfääriõhu kaitse seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (159 SE) kolmas lugemine

14:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 159 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Me läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 159. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastu oli 1, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

4. 14:11 Eesti, Islandi, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani vahelisele Põhjamaade Investeerimispanka käsitlevale 11. veebruari 2004. aasta lepingule lisatud põhikirja paragrahvi 14 muutmise kokkuleppe heakskiitmise seaduse eelnõu (174 SE) teine lugemine

14:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti, Islandi, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani vahelisele Põhjamaade Investeerimispanka käsitlevale 11. veebruari 2004. aasta lepingule lisatud põhikirja paragrahvi 14 muutmise kokkuleppe heakskiitmise seaduse eelnõu 174 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka.

14:11 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti, Islandi, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani vahelisele Põhjamaade Investeerimispanka käsitlevale 15. veebruari 2004. aasta lepingule lisatud põhikirja paragrahvi 14 muutmise kokkuleppe heakskiitmise seaduse eelnõu ettevalmistamist teiseks lugemiseks oma 12. ja 18. mai istungil. Eelnõuga kiidetakse heaks Põhjamaade Investeerimispanka põhikirja muudatused, mis laiendavad panga juhatajate nõukogu pädevust. Põhikirja lisatakse, et juhatajate nõukogu pädevuses – nõukogu koosneb panga liikmesriikide rahandusministritest – on panga kapitali ja likviidsuse juhtimise põhimõtteid käsitlevate otsuste tegemine. Selline juhatajate nõukogu volituste muutmise saab toimuda vaid liikmesriikide ühisel kokkuleppel.

Eelnõu 174 esimene lugemine lõpetati 6. mail, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 13. maiks muudatusettepanekuid ei esitatud. Juhtivkomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamiseks 12. ja 18. mai istungil. Komisjon eelnõus muudatusi ei teinud, seetõttu ei ole koostatud ka muudatusettepanekute loetelu. Täiendavalt esitas Norra välisministeerium lepingu hoiustajana k.a 14. mail lepinguosalistele riikidele noodi, mille kohaselt on Põhjamaade Investeerimispanka põhikirja muutmise lepingusse tehtud tehniline muudatus lepingu jõustumise kohta. Selle kohaselt ei jõustu leping mitte kohe, kui kõik liikmesriigid on esitanud oma heakskiitmise kirjad Norra Kuningriigile, vaid sellest 30 päeva möödumisel.

Komisjon langetas 12. mai istungil järgmised konsensuslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20. maiks ja teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. 18. mail siis lisati ka noot tehniliste muudatuste kohta. Aitäh!

14:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas Riigikogu liikmetel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku viia läbi eelnõu 174 lõpphääletus. Ja me viime selle läbi.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti, Islandi, Leedu, Läti, Norra,

Rootsi, Soome ja Taani vahelisele Põhjamaade Investeeringispanka käsitlevale 11. veebruari 2004. aasta lepingule lisatud põhikirja paragrahvi 14 muutmise kokkuleppe heakskiitmise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

5. 14:17 Ülevaade Eesti julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamisest

14:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi: tänane viies päevakorrapunkt on ülevaade Eesti julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamisest. Ettekandja on peaminister Jüri Ratas. Head kolleegid, tutvustan lühidalt selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Kõigepealt on peaministri ettekanne kuni 25 minutit, seejärel on küsimused ettekandjale. Iga Riigikogu liige võib esitada ettekandjale ühe suulise küsimuse. Läbirääkimistel võivad sõna võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Palun, härra peaminister, teie kord!

14:17 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head kuulajad! Riigikogu kiitis 31. mail 2017 heaks Eesti julgeolekupoliitika alused. Selle järgi uuendab iga Riigikogu koosseis aluseid nelja aasta järel ja peaminister peab andma Riigikogule ülevaate selle eesmärkide saavutamisest. Täna on esimene kord, kui peaminister sellise ülevaate teeb. Oma ettekandes teen tagasivaate kolmele aastale, lähtudes julgeolekupoliitika aluste temaatilisest ülesehitusest.

COVID-19 pandeemia tekitas kriisi, milles ükski riik ega rahvas ei ole jäänud puutumata.

Julgeolekukeskkonnale põhjalikuma hinnangu andmiseks peab veel ootama, aga pandeemia mõjutab rahvusvahelisi suhteid ilmselgelt. Välistada ei saa, et tervishoiu- ja majanduskriis muutub ühel hetkel ka julgeolekukriisiks. Peame hoolikalt jälgima nii viiruse kulgemist maailmas, ravivõimaluste ja vaktsiini väljatöötamist kui ka arengusuundi rahvusvahelises poliitikas ja majanduses. COVID-19 pandeemia näitas taas, et me sõltume tihedalt läbipõimunud maailmas ka asjadest, mis esmapilgul meisse nagu ei puutu. 2017. aastal hindasime, et üleilmne julgeolekukeskkond on ärev, ja seda hinnangut pole praegu põhjust muuta. Traditsioonilised ohud Eesti julgeolekule ei ole kadunud. Venemaa üritab jätkuvalt kahtluse alla seada kogu Euroopa julgeolekut ja stabiilsust, rahvusvahelise õiguse vastane tegevus Ida-Ukrainas ja Krimmis kahjuks jätkub. Sõjaline oht Eestile on väike, kuid nagu 2017. aastal hindasime, pole see välistatud, kui NATO kollektiivne heidutus pole usutav.

Samuti peame olema tähelepanelikud hübriidohtude suhtes, mille kohta viimased kolm aastat on toonud mitmeid näiteid. Vaenulike eriteenistuste tegevus NATO, Euroopa Liidu ja üksikute liikmesriikide vastu on püsiv oht. Eesti ei ole siin erand. Terrorismioht on mitmel pool maailmas suur. Samas on terrorirünnakute tõenäosus Eestis väike, kuid mitte olematu. Näiteks võib tuua radikaliseerunud üksikuritaja rünnaku. Eesti julgeolek on täna siiski kindel. See tugineb eelkõige meie valmisolekul ise oma riiki kaitsta ja selle nimel iga päev paljudes valdkondades pingutada. Samuti põhineb see NATO ja Euroopa Liidu liikmesusel, liikmesriikide ühtsusel ning solidaarsusel. Meie julgeolek tugineb veel tihedatel suhetel sõpradega Läänemere regioonis ja meie suhtel Ameerika Ühendriikidega, kes on Eesti olulisim liitlane julgeolekupoliitikas. COVID-19 pandeemia tuletas teravalt meelde, kui oluline on kriitilisel hetkel solidaarsus, kui palju me sõltume omavahelisest toetusest, abist ja läbikäimisest. Loodetavasti aitab see meeldetuletus hoida väärtusi ja rahvusvahelisi organisatsioone, millele tugineb rahu ning jõukuse kasv Euroopas viimased 75 aastat.

Väga austatud saalisviibijad! Head Riigikogu liikmed! Julgeolekupoliitika alused näevad ette laia riigikaitse rakendamise, et kaitsta Eestit ohtude eest sõltumata nende päritolust või ilmnemise kohast. Tähtis on kõigi pingutus. Ja viimased kuud on näidanud, et see on õige lähenemine. Suurest üleriigilisest kriisist ei jää keegi puutumata ning edu saavutamiseks tuleb mobiliseerida paljude tahe ja loomulikult ka palju vahendeid.

Laia riigikaitse planeerimine ja elluviimine toimub riigikaitse arengukava alusel, mille koostamine aastateks 2021–2030 praegu käib. Ühe arengukava aluspõhimõttena peame suurendama just kriisideks valmisolekut. Peame ka lõpule viima kriisi eel algatatud Siseministeriumi kriisireguleerimise ülesannete

üleandmise Riigikantseleile. Sellega tagame kogu riigi ühtsema ettevalmistuse nii sõjalisteks kui ka mittedõjalisteks kriisideks. Riigikantselei on käesolevas kriisis saanud hea kogemuse ametkondliku tegevuse ja kommunikatsiooni koordineerimisel.

Lugupeetud rahvasaadikud! NATO on ja jääb meie julgeoleku- ning kaitsekoostöö aluseks. NATO heidutuse ja kollektiivkaitse usutavuses ei ole põhjust kahelda. Kuigi COVID-19 pandeemia polnud sõjaline kriis, näitas NATO oma vajalikkust ka tsiviilkriisis. Ühtki NATO operatsiooni ei lõpetatud, enim abi vajanud liitlastega oldi solidaarsed ja ka Eesti toetas oma liitlasi, näiteks Hispaaniat ja Itaaliat. NATO Euroopa liitlaste kaitsekulud on viimastel aastatel püsivalt kasvanud, samuti on suurenenud liitlasriikide kaitsevägede valmisolek. NATO liitlaste kohalolek meie regioonis muutus lahingugruppide näol nähtavamaks. Liitlased eesotsas Suurbritannia kaitseväelastega on praeguseks lõimitud meie Kaitseväge tegevustesse ja plaanidesse. Koos NATO Balti õhutorpe ja teiste liitlaste tegevustega on see meie regiooni julgeoleku kindlamaks muutnud. Loodan, et tulevikus suureneb ka Ameerika Ühendriikide sõjaline kohalolek meie regioonis veelgi.

Ees ootavad keerulised ajad ja loodetavasti ei jää kollektiivkaitse liitlaste seas tagaplaanile.

Majanduskriis ei tohiks liitlasi viia tõsiste kaitsekulude ja -võime kärbeneni nagu 2008. aastal. Eelmiste kriiside kogemusest teame, et NATO-t enda vastaseks pidavad riigid oma kaitsekulusid ja -võimet kärpima ei hakka. COVID-19 pandeemia näitas kätte riskikohad kaupade ja inimeste vabal liikumisel Euroopas. Need võivad muutuda julgeolekuküsimusteks: veokite ummikuga Euroopa Liidu sisepiiridel saime hakkama, aga kui palju kahjustaks meid sõjatehnika ummikud piiridel riigikaitse kriisi ajal? Sõjalise mobiilsuse tõstmine on Eesti jaoks oluline nii NATO-s kui ka Euroopa Liidus ja regionaalselt. Kriis kinnitas, et see töö peab jätkuma.

ÜRO on endiselt üleilmse julgeoleku ja stabiilsuse kindlustamise ning rahvusvahelise õiguse jõustamise keskmes. Rahvusvahelisel õigusel ja reeglitel põhinev maailmakord, demokraatlike väärtuste ning inimõiguste eest seismine on Eesti kui väikeriigi huvides. Kandideerisime selleks ka ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks, kus Eesti on terve mai ka eesistuja. Töötame selle nimel, et hoida COVID-19 pandeemia mõju julgeolekunõukogu regulaarse tähelepanu all. Eesti eesistumine on suur vastutus, aga ka tunnustus meie diplomaatidele üleilmse kriisi rahvusvahelisel eesliinil. Pandeemia alguses kritiseeriti Euroopa Liitu ja liikmesriike vähese ettevalmistuse ning puuduliku koordinatsiooni pärast piiride sulgemisel.

Jah, riikidevaheline koostöö ja infovahetus oleks võinud parem olla, aga rahva tervist on hoitud liikmesriikide, mitte Euroopa Liidu teemana. Ja tõenäoliselt ei saanudki Euroopa Liit nendeks asjaoludeks paremini valmis olla. Küll aga näitavad kiiresti käivitunud Euroopa Liidu majandusmeetmed, et üheskoos suudetakse rohkem teha küll. Väga kiiduväärt on otsus eraldada 3,4 triljonit eurot Euroopa majanduse elavdamiseks, samuti on Euroopa Liidu eestvedamisel kogutud 7,4 miljardit eurot COVID-19 vaktsiini ning ravimiuuringute rahastamiseks. Tervitame pandeemiale peatselt järgnevat arutelu Euroopa Liidu rolli üle piiriüleste ohtudega toimetulemisel. Eesti seisukohast võiks Euroopa Liidus võtta julgeoleku tagamisel suuna laiapindsele lähenemisele. See aitaks paremini ühendada meie tegemised rahva tervise hoidmisest, toidust, tehnoloogiast, kaubandusest ja elukeskkonnast julgeolekuni. Kindlasti oleks meil jagada just meie enda kogemust.

Just Eesti eesistumise ajal 2017. aastal muutus tõsisemaks arutelu Euroopa Liidu rolli üle kaitsekoostöös. Hea on tõdeda, et Euroopa Liit on teinud viimase kolme aasta jooksul mitmeid edusamme, nagu Euroopa Kaitsefond, sõjaline mobiilsus, sidevõrkude turvalisus, küber- ja hübriidohtudele ning desinformatsioonile vastu seismine. Ja seda suuremas koostöö NATO-ga, aga mitte, austatud Riigikogu, NATO arvel. Samuti oleme aastaid töötanud, et nii Euroopa Liit kui ka NATO oleks oma Venemaa-poliitikas üksmeelsed ja järjekindlad. Toetame Euroopa Liidu sanktsioonide jõusse jätmist, kuni nende kehtestamise põhjused on kõrvaldatud.

Head Riigikogu liikmed! Oleme pikaajalise sihipärase tööga üles ehitanud reaalsel võimel ja väljaõpetatud naistel-meestel põhineva sõjalise riigikaitse. Seda näitavad kõige selgemalt rohked õppused. Näiteks suurõppusel Siil osales 2018. aastal ligemalt 18 000 inimest Eestist ja liitlas- ning partnerriikidest. Eelmise aasta Kevadtormil osales 9000 inimest. Kuigi viiruse tõttu jäi see tänava plaanitust väiksemaks, täideti õppuse ambitsioonikad eesmärgid ja ajateenijad läbisid küpsuseksami. Kaitseväge saatis valmisoleku hoidmiseks reservi vajalikud üksused peaaegu 3000 võitlejaga. Reaalsel võimel põhineva sõjalise riigikaitse alus on olnud pikaajaline planeerimine ja sihipärane rahastamine tasemel vähemalt 2% SKT-st. See on võimaldanud valmisoleku tõstmiseks investeerida varustusse, laskemoona ja taristusse, samuti eelhoiatuse arendamiseks. Stabiilne ja sihipärane

rahastamine peab tõsiseltvõetavuse ning liitlastele heade tingimuste hoidmiseks jätkuma. Seeläbi saadame kõigile selge sõnumi: riigikaitseesse investeeritu ja pikaajaline sihipärane töö viivad reaalsete tulemuste ning valmisolekuni. Peame olema valmis rahuajal õppusteks ja ka kriisiolukorras vastu võtma senisest märgatavalt arvukamaid liitlaste abijõudusid. Jätkuma peab ka üha tihedamaks muutunud kaitsekoostöö Läti ja Leeduga, mille üks edusamm on liitlastega koostöös Lätis asutatud Põhjadiviisi peastaap.

Eesti geograafiline paiknemine Euroopas seab meile kohustuse eriti tõsiselt suhtuda piiridega seotud küsimustesse. Oleme pingutanud, et Schengeni ruum oleks usaldusväärne ja turvaline, et rahvusvaheline organiseeritud kuritegevus ning terrorirühmitused ei saaks Eestisse laieneda ega tunda end mugavalt meie digimaailmas. Aga mis peamine, oleme otsustanud välja ehitada kaasaegse idapiiri ja selleks eraldanud 90 miljonit eurot. Idapiiri esimene etapp – 23,5 kilomeetrit pika piiritaristu ehitamine – algab suvel ja see valmib 2023. aastal. See on oluline verstapost 2014. aastast tehtud töös. Eestit peab turvaliseks elukohaks 94% eestimaalastest. See on nii tänu Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti, Häirekeskuse, Kaitsepolitseiameti ja teiste asutuste pingutustele. Sihipärane ennetustöö on võtmetähtsusega, et Eesti tänavatel oleks igal ajal turvaline liikuda, et igal aastal saaks õnnetuste tagajärjel üha vähem inimesi vigi või surma, et terrorismioht Eestis oleks väike ja meie põhiseaduslik kord kaitstud.

Veel enne suve loodame valitsuses arutada uut siseturvalisuse arengukava aastateks 2020–2030. Selles on ette nähtud sihitatud ennetustegevuse jätkumine ja eesmärk kaasata senisest enam kogukondasid ning vabatahtlikke oma kodukoha turvalisuse tagamiseks. Pean väga oluliseks vabatahtlikku tegevust, ja seda kogu laia riigikaitse ulatuses.

"Julgeolekupoliitika alused 2017" tõi esile vajaduse tõkestada ebaseaduslikku rännet Euroopa Liitu, et kindlustada Euroopa ühine julgeolek. Eesti pöörab üha rohkem tähelepanu rände algpõhjustele ja me toetame haavatava majandusega riike Euroopa Liidu lõunanaabruses. Me toetame ka innovaatiliste digilahenduste kasutuselevõttu arenguriikides, et luua neis paremad elutingimused ning vähendada rändesurvet Euroopale ja Eestile. Teine moodus stabiilsuse tagamiseks maailmas ja liitlaste julgeoleku hoidmiseks on rahvusvahelistesse sõjalistesse operatsioonidesse panustamine. Viimastel aastatel on operatsioonidel ja missioonidel osalenud aastas keskmiselt sadakond kaitseväelast, politsei- ja tsiviilametnikku. Umbes 200 PPA teenistajat on käinud Euroopa Liidu piiri- ja rannikuvalve ameti Frontex ühisoperatsioonidel. Kavatsime sellist panustamist jätkata.

Austatud kuulajad! Kliimamuutuste seos julgeolekuga on paari aastaga selgelt esile tulnud. Praegune kliimakriis on reaalne ja võrreldav COVID-19 arenguga: alguses on see aeglane ja kauge, kuni ühel hetkel oleme jõudnud kiire kasvu ning ulatuslike meetmete rakendamiseni. Kliimamuutustele ja kasvuhoonegaaside vähendamisele tähelepanu pööramiseks moodustasime läinud aasta juulis valitsuse kliima- ja energiakomisjoni. Oleme otsustanud toetada Euroopa Liidu kliimanetraalsuse saavutamist aastaks 2050. Kuigi läinud aastal toodeti Eestis rekordkogus taastuvenergiat – 17,1% elektrienergia kogutarbimisest –, tuleb neid tootmisvõimalusi veelgi suurendada.

Ühe meetmena otsustas valitsus läinud aasta novembris investeerida 37 miljonit eurot Kaitseväge uue kaugmaaradari ja täiendavate raadiosüsteemide hankimiseks. Sellega vabaneb 2024. aastast märgatav osa Virumaa tuuleparke kõrguspiirangutest. Energijulgeoleku tagamiseks tuleb taastuvenergia kõrval arendada energiaühendusi naabuskonna Euroopa Liidu riikidega.

Ühendused on strateegiliselt tähtsad ka transpordis. Rail Baltic on Eestile oluline nii majandusarengu kui ka julgeoleku vaatest. Majandusjulgeoleku tagamiseks peame hakkama tõhusamalt hindama strateegiliste ja elutähtsate sektorite välisinvesteeringute vastavust julgeolekuhuvidele. Vastava Euroopa Liidu direktiivi alusel töötab valitsus eelnõu välja aasta lõpuks.

Eesti majanduse ja ühiskonna väga kõrge digitaalne arengutase muudab meid küberriskidest haavatavaks. Eesti on koos liitlaste ja partneritega hakanud viimase aasta jooksul omistama rahvusvahelisi küberrünnakuid nende teostajatele. Eesmärk on rünnakud ja ründajad avalikuks teha, need hukka mõista ja suurendada vastutustundlike riikide turvalisust. Eesti algatusel arutati märtsis ÜRO Julgeolekunõukogus esimest korda küberrünnete omistamist. Rünnakud Gruusia vastu said selle tulemusel laiema kõlapinna. Riigisisestest vaatest toon esile ID-kaardi turvanõrkuse 2017. aastal. See seadis tõsisesse ohtu meie digitaalsed teenused, ent tänu ametkondade heale tööle siiski suuremat kahju ei tekkinud. Praeguseks on digiallkirja süsteem ja riigi e-teenused muudetud riskikindlamaks. Side üldse, sh andmeside on teine riigi ja ühiskonna toimekindluse võtmeküsimus. Täna Riigikogu liikmeid 12. mail heakskiidu saanud elektroonilise side seaduse muutmise eest. Valitsus saab

sidevõrkude, sh 5G võrgu turvalisuse küsimusega nüüd edasi liikuda.

Austatud Riigikogu liikmed! COVID-19 pandeemia on suurim kriis riigi iseseisvuse taastamisest alates. See tõi välja seni märkamata probleeme näiteks õigusselguses või kommunikatsioonis. Nüüd on meie kohustus õppida. Peame igast kriisist välja tulema vastupidavamana, tugevama ja ühtehoidvamana. Tegelikult polnud selleks kriisiks valmis ei meie ega ükski teine riik maailmas. Oleme siiani saanud hakkama ja see põhineb meie varasematel ettevalmistustel. Oleme korrastanud seadusandlust, koostanud kriisiplaane ja juhiseid, korraldanud õppusi valitsuse, ministeeriumide, asutuste, kohalike omavalitsuste ja elutähtsate teenuste osutajate seas.

Pandeemia eelõhtul, 5. märtsil tegi valitsus rea otsuseid Kagu-Eesti tormi õppetundidena. Otsustasime, et 2021. aasta lõpuks peab igas maakonnas olema autonoomse talitlusega tankla. Mobiilsidevõrgu toimepidevuse tagamiseks tuleb 1000 tugijaama 4500-st muuta autonoomsel elektritoitel toimivaks. Kohalike omavalitsuste kriisiga toimetuleku tõstmiseks peavad kõik KOV-id, sh need, kus vähem kui 10 000 elanikku, koostama kriisiplaanid. Paraku tuleb ühiskonda mõjutavaid kriise veel. Peame üle riigi nii ametiasutustes, ettevõtetes kui ka elanike seas jätkama kriisideks valmisoleku tõhustamist. Meil peab välja kujunema valmisolekukultuur, nii et inimesed on võimelised kriisi algushetkedel toimima vähemalt teatud aja iseseisvalt. Samuti tuleb riigiasutustel ja ettevõtetel muutuda kriisikindlamaks. Infovahetus ja koostöö peab paranema. Eelmiste kriiside kogemus saab siin olla suunanäitaja, aga mitte piiraja – pole ju teada, millises vormis kriis meid järgmisena tabab. Valmisolekukultuur peab meid aitama kõikvõimalike, ka väga laiapindsete kriisidega toime tulla.

Valitsus kiitis 2018. aastal heaks elanikkonnakaitse kontseptsiooni. Selles ette nähtud kriisideks valmistumise käitumisjuhised, Häirekeskuse infoliin 1247 või 2021. aastal käivitata ohuolukordade teavituse SMS-süsteem peavad saama täienduse COVID-19 pandeemia õppetundidest. Riik peab ulatama elanikele ja ettevõtetele abikäe nii ettevalmistusteks kui ka kriisi käivitumise järel. Tõstan siinkohal esile Päästeameti, kellest on kujunemas elanikkonnakaitse eestkõneleja ja arendaja. Nägime seda ka viimase kriisi ajal. Võimaliku uue viiruselaine eel peame lähiajal korda ajama ravimi-, meditsiini- ja isikukaitsevahendite varude küsimused. Valitsusel on plaanis nii nende kui ka teiste riigi strateegiliste varude tervikvaadet arutada 4. juunil. Ma tänan siinkohal riigikaitsekomisjoni. Eile seal esinedes sain ülevaate, et ka riigikaitsekomisjon on tegelenud ja tegeleb ka tulevikus väga tõsiselt just varude küsimusega. Aitäh teile selle eest!

Rõhutasin julgeolekupoliitika aluseid Riigikogule 2017. aasta 2. mail tutvustades, et meie julgeolekukeskkonda võivad õhnestada paljud omavahel põimunud tegurid. Julgeoleku tagamine nõuab meie kõigi panust ja koostööd ning selle alus on sidus ühiskond. Peame endiselt üheks peamiseks põhimõtteks, et Eesti julgeoleku ja meie inimeste turvalisuse hoidmine algab igast eestimaalasest. Meil kõigil on selles roll. Eesti julgeolekut tugevdab sidus kodanikuühiskond, kus teadlikul kodanikuaktiivsusel on julgeoleku ja turvatunde edendamisel ääretult oluline roll. Eesti julgeolek on kõige kindlam sallivas, hoolivas ja kaasavas ühiskonnas. Igasuguse eriolukorra ja kriisi lahendamise juures on võtmetähtsusega ühiskonna ühtehoidvus ning ühine infoväli. COVID-19 Eestisse jõudmise esimestest päevadest alates pingutasime, et jõuda kõikide Eesti inimesteni nende emakeelest sõltumata. Viiruse tõrjumisel näitas meie ühiskond erakordset sidusust. Uuringute põhjal näeme, et venekeelsed inimesed täitsid juhiseid väga usinasti. Sellel oli kindlasti oluline roll Raadio 4-l, telekanalil ETV+, valitsuse venekeelsetel kanalitel, aga loomulikult ka erameedial. Töö ühiskonna sidususe kindlustamisel, milleks meie ühiselt läbielatud kriisi ajal tehtud töö on uue aluse loonud, ei jää kindlasti pooleli.

Väga austatud kuulajad ja head Riigikogu liikmed! Kokkuvõtteks pöördun tagasi algusesse. Kolm aastat tagasi julgeolekupoliitika alustes kirjeldatud julgeolekukeskkond ning meie julgeoleku tagamise põhimõtted ja tegevussuunad on ajakohased ka nüüd. Järgides põhimõtet, et iga Riigikogu koosseis uuendab julgeolekupoliitika aluseid vähemalt kord nelja aasta jooksul, on Vabariigi Valitsus seadnud eesmärgiks uuendada dokumenti 2021. aasta juuniks. See eesmärk on COVID-19 pandeemia valguses muutunud veelgi aktuaalsemaks, töö aluste uuendamiseks algab juba tänava sügisel. Ma tänan teid ja soovin jõudu Eestile!

14:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud peaminister, ettekande eest! Teile küsimusi ei ole. Siiski on. Anneli Ott, palun!

14:40 Anneli Ott

Aitäh! Mul on küsimus nende varude kohta. Lugupeetud peaminister, te mainisite korra, aga äkki täpsustate, milline näiteks regionaalsel tasandil ja riiklikul tasandil selle kriisi valguses on praegune pilt. Ja milline on plaan edaspidiseks, näiteks meditsiiniliste varude osas? Kuidas te olete kavandanud nende varudega edasi minna?

14:41 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle küsimuse eest! Kõigepealt, kui selle kriisi valguses rääkida just meditsiinilises vaates, siis pean teile ausalt otsa vaatama ja ütleva, et ega Eesti riigil ravimivaru ja meditsiinitarvikute varu väga pikaks ajaks ei ole olnud. Iseseisvuse taastanud Eestis on minu meelest täna see hetk, et öelda ausalt välja: seda tuleb parandada. Ma arvan, et seda varu tuleb just nüüd hakata varuma palju pikemaks ajaks, kui see on siamaani olnud. See on probleem ja see probleem minu meelest tuleb lahendada. Me saame, nagu ma ütlesin, varude ülevaate 4. juunil. Ütlesin seda eile riigikaitsekomisjonis sellel teemal arutelu pidades, sealhulgas ka teiega. Minu meelest valitsus ja vähemalt riigikaitsekomisjon – selle esimees härra Metsoja on siin – peaks seda infot omavahel väga tõsiselt vahetama ja leidma parima võimaluse. Me peame aru saama, et ravimid, meditsiinivarustus on meie jaoks probleem. Nüüd edasi, varud selle kriisi valguses, isikukaitsevahendid. Minu meelest me peame selgelt välja ütleva, et minimaalselt – kordan, minimaalselt – meil on kahe kuu varu vaja. Ja see varu peaks jagunema nii, et kõigis avalikes asutustes, olgu nad koolid, hooldekodud või haiglad, aga ka erasektoris, kui tegu on meditsiiniga või hooldekodude valdkonnaga, peab olema varu minimaalselt üheks kuuks. Ja teine ühe kuu varu peaks olema riigi tsentraalne varu. See annaks kokku, et Eestis on kahe kuu varu igal juhul olemas.

Kui me vaatame tavaolukorda, siis oleneb muidugi isikukaitsevahenditest, aga ma arvan, et see varu on võib-olla nädalaks, võib-olla kaheks, võib-olla mingite artiklite puhul kolmeks nädalaks. Aga minu meelest see peaks olema väga selgelt 1 + 1, mis annab kokku minimaalselt kaks kuud. Me oleme täna paremini ette valmistatud selles osas, et me teame Eesti ettevõtteid, kes suudavad isikukaitsevahendeid toota, ja neid saab riik osta.

Nüüd veel: väga oluline on testimine. Tegelikult me testimisega oleme edasi liikunud või õigemini maailm on edasi liikunud. Juba tulevad turule ja juba saab ka siin Eestis katsetada nn antikehateste, neid kiirteste. Samas me peame tegelikult neid PCR teste hoidma. Pean silmas kaapeteste ja veenivereteste. Neid on kindlasti Eestis vaja sügiseks rohkem varuda, kui neid oli kevadel. Nagu me näinud oleme, tegelikult on testide Eestisse saamine probleem.

Kui me räägime veel varudest, siis eraldi tuleb rääkida juhitava hingamise aparaatidest. Kui uus viirusepuhang peaks olema sama lai, kui ta oli ta ühes Eesti maakonnas, siis kindlasti on vaja juurde juhitava hingamise aparaate. Ma pean eeskätt silmas kolmanda astme intensiivravi. Nagu me arutasime märtsi alguses Kagu-Eesti kriisi, Võrumaa tormi kogemusi, peame ka selle kriisiga seoses analüüsima küsimusi, mis on seotud kütusevarudega. See on kindlasti üks valdkond, kus tuleb teha inventuur ja teatud võimekust juurde luua. Tõsi, me ei saa öelda, et need 2020 sügisel saavad olema, aga nagu ma ütlesin, autonoomsed tanklad peavad olema ja sidemastides side tagatud ka siis, kui on täielik elektrikatkestus teatud tundideks. Peavad olema tagatud nii kõneside kui SMS-side. See on väga lühidalt selgitades vastus teie küsimusele. Aitäh!

14:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

14:45 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Austatud peaminister! Kõigepealt vabandust, et ma pidin meie eilselt kohtumiselt varem lahkuma. Ma kindlasti oleks küsinud seda eile, aga küsin nüüd. Just lõppes meil ajutine piirikontroll, mille läbiviimisse andis väga suure panuse Kaitseliit, kes sai oma ülesannetega väga hästi hakkama. Kindlasti oli see väga hea koostöökogemus nii PPA-le kui Kaitseliidule. Mis aga mulle muret teeb, on selline valitsusepoolne võimalik mugavusmõtlemine, et küll kriisi ajal Kaitseliit tuleb ja Kaitseliit teeb. Kaitseliit valvab piiri, Kaitseliit kustutab metsa, Kaitseliit teeb kolmandat ja neljandat. Aga kujutame endale ette võimalikku julgeolekukriisi, mille käigus on vaja kehtestada ajutine piirikontroll! Julgeolekukriisis ei ole Kaitseliitu PPA-l abiks, sest Kaitseliit täidab oma otseseid riigikaitse ülesandeid.

Samuti ei ole julgeolekukriisis suurt hulka just nooremaid vabatahtlikke päästjaid, kes on eelkõige reservväelased. Minu küsimus: kas valitsusel on plaanis hinnata Päästeameti ja PPA kriisivalmidust julgeolekukriisis just nimelt personali kontekstis?

14:47 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Kõigepealt ma alustan sellest, millest teie rääkisite. Minu tänusõnad Kaitseliidule selles kriisis on sama siirad kui teil. Jah, Kaitseliit oli PPA-le ääretult oluline partner. Ta aitas Eestit, ta aitas Eesti inimesi. Kui ma ei eksi, neid oli vist 150 kaitseliitlast, kellele me andsime õiguse piiridel olla ja seal ka jõudu kasutada. Ilma selleta me vaevalt oleksime nii pikalt toime tulnud. Jah, me võime PPA võimekusega teatud ajaks piirid sulgeda, aga see aeg ei ole kindlasti väga pikk. Nii et Kaitseliit oli siin oluline partner ja ma sellega suure tänutundega kindlasti nõustun. Nüüd edasi sellest, mida te küsisite. Minu meelest on oluline see, et me peame tõesti vaatama oma nn sisekaitsereservi. Ja seda täna ka plaanitakse. Koalitsioonilepingus ja ka valitsusliidu aluspõhimõtetes on kokku lepitud, et tõhustatakse ja tähtsustatakse just riigipiiri valvamist. Ehk siis idapiiri väljaehitamine, eraldi eelarvega nn piirivalve struktuuriüksus PPA-s ja sisekaitsereservi loomine koos ajakohase relvastuse ja muu varustusega, samuti piirivalve õppesuuna tõhustamine Sisekaitseakadeemias. PPA piirivalve struktuuriüksusesse tuleb kümnekond täiendavat ametikohta, mis tähendab teatud kulu aastas: hinnanguliselt pool miljonit eurot. PPA peadirektor saab asetäitja piirivalve valdkonnas. Minu meelest see on oluline.

Rahuajal või tsiviilkriisis saab PPA kaasata Kaitseväge ja Kaitseliitu, nagu see oli sel korral. Nagu ma ütlesin, kaasati 150 kaitseliitlast. Riigikaitselise kriisi korral valmistuvad Kaitseväge ja Kaitseliit oma põhiülesannete täitmiseks. Nii et kui meil on olemas see nn kiirreserv, siis see annab kindlasti leevendust. Teie näite puhul, kui see ei ole enam, ütleme, tervisealane kriis, vaid on julgeolekuküsimusega kriis, siis loomulikult on Kaitseliidul teine põhiülesanne. Nii on selle nn kiirreservi loomine minu meelest ääretult vajalik ja oluline. Sellega praegu tegeletakse. Siseministeeriumi hinnangul on selle reservi loomise kulu kümneid miljoneid ainult üksi varustusele ja väljaõppele. Silmas peetakse umbes 700 isikut. Reservi kuulumine oleks kindlasti vabatahtlik, aga isikutega sõlmitakse lepingud. Kriisireservi eesmärk on piirivalve ja erinevate objektide kaitse kriisiolukorras, mil vajadus inimressursi järele järsult kasvab. See on minu vastus teile. Aitäh!

14:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, palun!

14:50 Katri Raik

Hea eesistuja! Hea peaminister! See on hea näide kokkuleppes ühiskonnas, et me kõik oleme seda meelt, et 2% SKP-st peab minema kaitsekulutustele. Ent ma muretsen teise osa pärast, mis meile sama oluline on. Oletame, et meil on paar uut tublit tanki, mis peavad hästi vastu. Aga kui nende tankide juhtkange hoiab mees või naine, kes juhtumisi on vaenlase poolt ära ostetud, siis ei ole ju nendest seal tankis kasu. Kas te olete minuga ühte meelt, et sisejulgeoleku ja siseturvalisuse valdkond – pean silmas Poltsei- ja Piirivalveametit, kaitsepolitseid, Häirekeskust ja Päästeametit – ei saa eesolevate palgakärbete objektiks? 2009. aastal kärbiti nende palka ja sellest toibumine võttis aega aastaid. Kas te saate kinnitada, et te peaministrina seisate siseturvalisuse, sisejulgeoleku eest, selle eest, et nende inimeste palgad lähiaastatel vähemalt ei langeks ja pigem tõuseks?

14:51 Peaminister Jüri Ratas

Hea Katri Raik! Lühivastus on: ma pean ääretult oluliseks, et me ei läheks, olgu see siseturvalisus, julgeolek, meditsiin või haridus, palgakärbete peale. Loomulikult ma seisan selle eest, et me selle peale ei lähe. Aga te küsite põhimõtteliselt minu käest võimatut. Te küsite seda, et kui on kriis, kas te lubate, et te ei kärbi. Ma ju ei tea, missugune see kriis on, kui palju majandus kukub, kui palju majandus langeb, mis juhtub maksudega. Esimene reaktsioon on loomulikult vastata, et ma ei toeta nendes sektorites palgakärpeid. Ma arvan, see ei oleks õigustatud. Ma saan aru, et te tahate nüüd minu käest kolme veretilka selle lubaduse peale. Selle nimel ma töötan, jah. See on minu vastus teile. Minu meelest me peame vaatama ka, mida on viimastel aastatel tehtud PPA-s, Päästeametis, sotsiaalvaldkonnas, sotsiaalhoolekandes, veterinaarias. Kõikides kohtades, mida ma nimetasin, samuti IT-s on palgad

tõusnud. Kindlasti on ka praeguse valitsuse prioriteet siseturvalisuse valdkonnas, julgeolekuvaldkonnas inimeste sissetulekuid hoida ja kui vähegi võimalik, neid tõsta. Aga me peame lähtuma ka sellest, mis toimub meie majanduses, mis toimub fiskaalpoliitikas.

14:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Anti Poolamets, palun!

14:53 Anti Poolamets

Hea istungi juhataja! Austatud peaminister! See kriis on meile joonistanud ülimalt selgelt välja elanikkonnakaitse tähtsuse. Ja mul on hea meel, et te tõite eraldi oma kõnes välja, et selline hädaolukord paljastab ka selle, mis võiks juhtuda palju raskema kriisi ajal. Pean silmas igat liiki varusid, kõikvõimalikke ettevalmistusi. Nii et küsikski teie nägemuse kohta, mida me veel võiksime just elanikkonnakaitse vallas teha lähimate aastate jooksul selle õppetunni järgi. Mõtleme ka väikeste detailide peale, mis tegelikult on olulised. Kas või siin Riigikogu õuel olev kunagine varjend, mis on vana koli täis – ka selline asi võiks olla läbi mõeldud. See võiks korras olla, olla kas või mingi situatsiooni juhtimise keskus, kus me harjutame kriisideks.

14:54 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma olen sellega täiesti päri, et elanikkonnakaitse on viimase kümne-viie aastaga järjest rohkem aktuaalseks muutunud. See on õigustatud. Ma tahan teile öelda ka seda, et selle viimase kriisi ajal oli mul võimalus teiega telefoni teel rääkida ja te andsite infot, kuidas veel kiiremini on võimalik saada isikukaitsevahendeid. Ma tänan selle eest! Minu meelest see on tugeva kodanikuühiskonna ja elanikkonnakaitse hea näide, et me kõik muretseme ja kui on probleem, siis tuleme appi. Nüüd, mis on elanikkonnakaitstes murekohad laiemas mõttes? Üks on loomulikult – me ei oska küll kõikvõimalikke kriise ette näha – toiduvaru küsimus, sealhulgas joogivee küsimus. Ja elanikkonna valmisoleku tagamisel me peame ääretult oluliseks pidama mitte ainult seda, et olgu see hooldekodu või haigla, seal peab olema olema generaator ja elekter, vaid me peame ka läbi mõtlema, kuidas seal tagada küte. Kui kriis tekib kevadel või suvel või varasügisel, pole see nii suur probleem, aga mis siis, kui käes on detsember, jaanuar, veebruar? Väga paljudes kohtades, ka enamikus kõnealustes asutustes on tsentraalküte, keskküte. Ja see küte kaob väga kiiresti ära. Selleks on vaja samuti valmistuda. Edasi: minu meelest on oluline, et oleks hea koostöö valitsuse ja Riigikogu vahel. Nagu ma ütlesin, eile oli mul väga positiivne kohtumine riigikaitsekomisjonis – ütlen ausalt. Tõesti tuleb mõelda varudele, mis meil peavad olema olema, ja õppida kriisidest, mis meil on olnud. Nüüd edasi, te rääkisite varjumisest. Varjumiskohtade osas on Vabariigi Valitsus otsustanud, et kasutatakse olemasolevaid hooneid. Ja üks hoone on, nagu te ütlesite, tõesti siinsamas hoovi all. Ma olen kuulnud, et see on olemas. Ja kui mul oli võimalik siin ametis olla, siis ma ka käisin seal. Aga igal juhul tuleks need üles leida, ära kaardistada ja teha selliseks, et vajaduse korral saab neid ka kasutada. Nagu ma ütlesin, Päästeamet peab sellega tegelema. Kogu see varjumiskohtade teema on Päästeameti kompetentsi antud. Varude haldamine peab olema keskselt korraldatud, arutame seda 4. juunil. Ja nagu ma ütlesin, oluline on ka ellu viia 5. märtsil Vabariigi Valitsuse langetatud otsused, mis on seotud Kagu-Eestiga. Aga jah, ma arvan, et varjumise mõttes me peame tõesti kaardistama ära, ma ei tea, suured parklad, suured hooned. Ja inimestele tuleb anda infot, mida teha, kui mingid kriisid tulevad – kas on õige olla toas või on õige minna keldrisse. Meil on väga paljudes kortermajades ju keldrid. Nii et kogu see asi, see varjumise temaatika on minu meelest tähtis. Viimasel ajal tänu jumalale sellist kriisi pole olnud, aga see tuleb igal juhul läbi mõelda. Kui see ühel hetkel käes on, on hilja. Ja ma olen teiega täielikult päri, ma mõtlen ka täitsa isiklikult, et kuhu ma siis jooksan, kuhu me varjume. Ma tean seda näiteks, et Ameerika Ühendriikides, kus on väga paljudes piirkondades tornaadosid, on teada, milliste majade keldrisse tuleb minna, kui suur seal veevaru on, kuidas on lood side tagamisega jne. See tuleb kõik läbi mõelda, ma olen nõus.

14:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Juske, palun!

14:58 Jaak Juske

Lugupeetud eesistuja! Hea peaminister! Mina tänan teid eilse väga asjaliku arutelu eest riigikaitsekomisjonis. Aga üks oluline küsimus jäi eile küsimata. Meie valitsuse ministrite rumalad ja kohatud avaldused võivad meie liitlassuhteid, meie julgeolekut kahjustada peaaegu et sama palju kui vaenlase pommid. Eelmisel aastal üks teie valitsuse minister ründas korduvalt meie olulisi liitlasi, tegi kohatuid avaldusi. Asi lõppes sellega, et president pidi konstateerima, et tänane valitsus on julgeolekuoht Eesti riigile. Kas te olete sellest presidendi avaldusest teinud omad järeldused? Kas te võite täna parlamendi ees kinnitada, et kui keegi teie ministritest veel kahjustab oma avaldustega meie liitlassuhteid, meie julgeolekut, siis sellel inimesel ei ole kohta teie juhitud valitsuses?

14:59 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, härra Juske! Minu meelest see on hästi oluline, mis te ütlesite. Te ütlesite presidenti tsiteerides, et tänane valitsus, ma saan aru, on julgeolekuoht Eesti riigile. Andke andeks, ma lükkan selle kategooriliselt ümber! Tänane valitsus on ametisse astunud demokraatlike valimiste kaudu. Kui ma ei eksi, need toimusid 3. märtsil 2019. Riigikogu, kes annab peaministrikandidaadile volituse, formeerib valitsuse ja küsimus on, kas ta saab selle volituse või mitte. See on õigusriigile kohane, see on demokraatlikule ühiskonnale kohane, see on iseseisvale Eesti Vabariigile kohane.

Ma ütlen ausalt, et see on minu meelest väga ränk süüdistus ja nüüd te kordate seda, et valitsus on julgeolekuoht Eesti riigile. Ma lükkan selle kategooriliselt laualt maha! Ühemõtteliselt! Minu meelest selliste, ma ei tea, näidetega ei tasu mängida. Te tegelikult vihjate hoopis teisele asjale. Te räägite Soome peaministrile öeldud sõnadest, te räägite NATO plaanist B – no küsige asju, mida te tahate küsida.

Te ütlete, et rumalad, ma ei tea, väljaütlemised. Kas siis inimesed on ka rumalad? Ma ei tea ühtegi rumalat Riigikogu liiget, ma ei tea ka ühtegi rumalat Vabariigi Valitsuse liiget. Ma tean seda, et valitsuse liikmed kõik pingutavad selle nimel, et teha kõik selleks, et Eesti iseseisvus tagada täna, homme ja igavesti. Me lähtume ju sellest eesmärgist, mis siinsamas julgeolekupoliitika alustes, selles dokumendis on välja toodud. See eesmärk on ju väga konkreetne. Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on kindlustada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, rahva ja riigi kestmine, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ja elanikkonna turvalisus. Eesti viib oma julgeolekupoliitikat ellu inimeste põhiõigusi ja -vabadusi järgides ning põhiseaduslikke väärtusi kaitstes. Eesti julgeolekupoliitika siht on omariikluse ja selle järjepidevuse säilitamiseks ennetada ja tõkestada ohte ning vajaduse korral kiiresti ja paindlikult neile vastu astuda. Eesti kaitseb end igal juhul ja kui tahes ülekaaluka vastase vastu. Punkt. Sellest me lähtume. Aitäh teile!

15:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Metsoja, palun!

15:02 Andres Metsoja

Aitäh, lugupeetud peaminister! Tänan teid selle ülevaate eest! Te keskendusite küll väga põgusalt, aga konkreetselt Euroopa sõjalise mobiilsuse kontekstile. Riigikaitsekomisjon käis Euroopa Komisjoni liikuvuse ja transpordi peadirektoraadis härra Hololei juures. Ta kinnitas, et Eesti ambitsioon võiks olla tugevalt panustada selle rahastu olemasolule ja n-ö tasakaalustatud arengule Euroopa sees. Äkki saate lühidalt kommenteerida, mis seisus me oleme? Tegelikult just see on meie sõjalises koostöös liitlastega kriisiolukorras aken Euroopasse, mis peab olema väga selgelt raiutud.

15:03 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Jah, punkt 1: sõjaline mobiilsus ehk *military mobility* – vabandust ingliskeelse väljendi eest! – on Eesti jaoks oluline, on Eesti jaoks tähtis. Nagu ma ütlesin, 2017 oli PESCO loomise üks mõte just sõjaline mobiilsus või, ütleme, tehnika liikuvus üle piiri. Kui rääkida sõjalisest mobiilsusest, siis me võime julgelt välja öelda, et see on üks NATO ja Euroopa Liidu koostöö olulisimaid projekte, mille korral Euroopa Liit saab anda sellist lisaväärtust ilma sõjalisse valdkonda minemata. Sõjalise mobiilsuse edukuse näide on, et sõjatehnika liigutamiseks üle Euroopa Liidu sisepiiride peavad riigid piiriületusloa menetlema kõige rohkem viie päevaga. Kogu see sõjaline mobiilsus on olnud meie prioriteet. Ma tahan ühe asja veel ära öelda. Ma ütlesin seda ka oma kõnes ja sõjalisest mobiilsusest rääkides tahan ühte mõtet korra veel rõhutada. See on see, et nagu ma ütlesin, kui me räägime erinevatest julgeolekuteemadest, siis see ei saa tulla nagu NATO arvel. See peab olema koostöö. Sõjaline mobiilsus

kokkuvõttes on ju MFF-i küsimus, see on Euroopa Liidu järgmise eelarveraamistiku küsimus. Mina olen isiklikult rääkinud ka kriisi ajal, mõni nädal tagasi eelarvevolinikuga. Ma ütlesin, et Eesti jaoks on sõjaline mobiilsus oluline ja me soovime, et see oleks eelarves kajastatud. Ja ma pean teda tunnustama ja talle aitäh ütleva, et ka tema ütles, et see on oluline. Sõjaline mobiilsus peab seal arvestatud olema. Tõsi on see, et summasid, mis seal algselt olid – ma pean silmas aega – 4 kuud tagasi –, on küll vähendatud, neid summasid on kärbitud. Milliseks see lõplikult kujuneb, ma ei oska öelda ja ma arvan, et seda ei tea täna mitte keegi. MFF-i pole olemas. Aga kas see on Eesti A-prioriteet, kas Eesti rõhutab seda MFF-i läbirääkimistel? Jah, see on meie prioriteet ja me seda kindlasti rõhutame. Aitäh!

15:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Reitelmann, palun!

15:06 Urmas Reitelmann

Aitäh, härra eesistuja! Härra peaminister! Ma tahan küsida veel veidi pandeemia ohtude kohta. 2018. aastal mängis Terviseamet läbi ulatusliku pandeemia stsenaariumi ja sellest tehti üsna põhjanevad järeldused. Vaadati, millised on kitsaskohad, ja nähti ette ka kaitsevahendite tarnete katkemist. Meie ohuhinnangud on olnud õiged, järeldused on olnud täiesti adekvaatsed, aga, härra peaminister, mulle tundub, et need on jäänud kuhugi sahtlisse toppama. Järeldusi ja tegevust nendele ei ole järgnenud. Mis te kostate selle peale?

15:06 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma ei tea, kas see küsimus on sellest ooperist, aga kui on, siis vastan, et riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamisel esitavad ministeeriumid alati oma taotlusi. Kindlasti on esitanud Sotsiaalministeerium ja ju ka teised ministeeriumid taotluse isikukaitsevahendite jaoks suurema summa saamiseks, mida ei ole rahuldatud. Midagi ei ole teha, see on alati nii, et piiratud ressursside tingimustes tuleb midagi jätta kõrvale ja midagi ongi jäetud kõrvale. Kindlasti on jäetud kõrvale ka taotlus isikukaitsevahendite enamaks hankimiseks, mul ei tasu siin pead liiva alla peita. Aga see on loomulik protsess eelarve või RES-i menetluse käigus.

Jah, meil on nüüd väga valus kogemus viimasest 2–3 kuust. Nagu ma ütlesin, meil peaks isikukaitsevahendite riiklik keskreserv suurem olema. See maksab päris palju. Ühe kuu tänastes, ütleme, aprillikuu maailmaturu hindades läheksid isikukaitsevahendid, mis Eesti vajaks, maksma umbes 20 miljonit eurot. Ma pean silmas põhimõtteliselt kogu sektorit, välja arvatud erasektor. Aga kogu esiliin: PPA, Kaitsevägi, Kaitseliit, hooldekodud, sealhulgas erahooldekodud ja haiglad. Ja seda reservi tuleb ju kogu aeg vahetada. Midagi saab vanaks, mingi "kõlblik kuni" tuleb laost välja viia, uus kogus sisse tuua. Selle hind on 20 miljonit eurot tänastes hindades, hinnad on nii kalliks läinud. See 20 miljonit eurot tagab põhimõtteliselt ühe kuu isikukaitsevahendid. Ja selles ei arvestatud erasektorit, näiteks toidupoodide kassiare.

Ma arvan, et tegelikult oleme saanud hästi olulise kogemuse. Ma usun, et peame sinna nüüd raha rohkem panustama. Ja teine kogemus, mille ma tahan välja tuua, on see, et meil on olemas Eesti tootjad. Ega me neid enne väga palju ei teadnud. Me teadsime mõnda Eesti tootjat, näiteks firmat, kes konkreetset respiraator FFP3 tootis nii Eestisse kui Saksamaale. Ta oli üsna kiiresti valmis oma tootmist ümber korraldama, vahetusi juurde organiseerima. Jah, see tähendas riigi poolt rahas väga suurt lepingut, aga ta hakkas tootma rohkem FFP3 maske. Oli ka neid, kes tegid oma tootmise ümber ja said hakata tootma kirurgilisi maske. Nii et ka selles mõttes saime natukene, õigemini mitte natuke, vaid päris palju tarkust juurde. Jah, ma olen nõus, et varude ja ka rahastamise küsimuses oleme täna targemad.

15:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Mihkelson, palun!

15:09 Marko Mihkelson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! On arusaadav, et Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika üks alustala lisaks iseseisvale kaitsevõimele on koostöö meie liitlastega nähtava, usutava heidutuse loomisel. NATO pataljoni kohalolek Balti riikides on erakordselt tähtis ja on väga hea, et ka kõigi nende raportuste

puhul, mis on toimunud nii Brexiti kui ka muul moel, see kõik kenasti meie puhul toimib. Aga on üks lünk, kus kohas meil siiski tuleks rohkem n-ö tulemustele suunatud tegevusele pühenduda. Küsimus on Ameerika Ühendriikide kohalolekust Balti riikides, sh Eestis. Ma küsiks selliselt: millised oleksid sinu arvates kõige olulisemad tegevussuunad, et saavutada meile väga olulise liitlase, Ameerika Ühendriikide relvajõudude kohalolek Eestis? Ma ei pea silmas püsivat kohalolekut, aga võib-olla roteeruvat. Milline on sinu nägemus sellest?

15:11 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt, ma nõustun sellega, et on hästi tähtis, et me oleme tõesti suutnud kogu selle pandeemia ajal tagada Eestis korraliku õhutorbe. Poola hävitajad lahkusid Ämarist, Prantsusmaa hävitajad tulid õhutorbesse asemele. Seesama Kevadtorm, mis toimus – jah, see oli ühelt poolt hea küpsuseksam meie ajateenijatele, aga teiselt poolt seal osales ka eFP, nagu te just märkisite. Ma tahan lihtsalt üle korrata seda, mis te ütlesite: see, et eFP pataljonid kolmes Balti riigis ja lisaks Poolas kohal on, on loomulikult meie jaoks tähtis. Juhtriigid on USA, Kanada, Saksamaa, Suurbritannia. Ja tegelikult see on ju midagi erilist, kui me mõtleme, et kuigi Ühendkuningriik on Euroopa Liidust lahkunud, on kahe- ja mitmepoolne julgeolekualane koostöö jätkunud muutusteta. Tegu on meie jaoks võtmeliitlasega NATO-s, kes on, nagu te õigesti ütlesite, ka lahingugrupi juhtriik. Ma mäletan, et Suurbritannia on kinnitanud eFP Eestis jätkamist nii kaua, kui see vajadus on. Ja ma tõesti olen väga tänulik, et mullu 21. detsembril Suurbritannia peaminister Boris Johnson ütles mulle ka isiklikult, et Suurbritannia siia kindlasti jääb. Ja see on Eestile oluline, jätkuv koostöö Ühendkuningriigiga on ääretult tähtis.

Nüüd, millised oleksid need valdkonnad, mille kohta te küsisite, pidades silmas Ameerika Ühendriike. Kindlasti USA kohalolek õppustel. USA kohalolek õppustel on tähtis. Kui minna detailsemaks, siis kindlasti selliste, noh, kriitiliste võimelünkade täitmine. Ma pean silmas näiteks õhukaitse osalust õppustel, mis on minu arvates oluline. Mis puutub kolme Balti riiki, siis Leedus oli roteerumise korras USA pataljon. Kui ma ei eksiks, siis see sai küll veebruaris läbi, aga nad olid ka seal neli-viis-kuus kuud. Minu meelest see on tähtis. See oli hea. Selliseid rotatsioone tuleks tulevikus korrata, kui see võimalik on. Nii et rohkem sellist mereväe-õhuväe tegevust.

Aga kindlasti USA kohalolek on ka laiem. See ei ole mitte ainult otsene sõjaline kohalolek, see on ka koostöö kübervaldkonnas, mis on minu meelest päris hea. Mul isiklikult oli võimalus USA asepresidendi Mike Pence'iga 5G memorandum kokku leppida. Aga ka kolme mere initsiatiiv on meile tänava välispoliitiline prioriteet olnud, Eesti on sel aastal seal eesistuja. Ja loodame, et kui viirusepuhang enam nii tugevasti tagasi ei tule, siis me saame tänava sügisel ka presidendi eestvedamisel kolme mere initsiatiivi tippkohtumise ära teha ja selle fondi luua. Sellised tähelepanekud.

15:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

15:14 Henn Põlluaas

Aitäh! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liige Jaak Juske hetk tagasi väitis, et praegune valitsus on nagu ohuks Eesti põhiseaduslikule korrale. Ma meenutan ühte kohtumist siin mõned aastad tagasi. Me väliskomisjoniga kohtusime Tallinna külasthanud Briti sõjalaeval Englise parlamendi liikmetega ja toonane sotsist väliskomisjoni esimees Sven Mikser võrdles seal siis Donald Trumpi, Ameerika presidenti, Hitleriga. Loomulikult järgnes sellele väga kohmetu vaikus meie külaliste seas. Aga sarnaseid halvustavaid väljaütlemisi USA presidendi kohta on korduvalt tulnud sotside ridadest, neid on korduvalt tulnud Reformierakonna ridadest ja kahjuks ka meie meediast. Kas te jagate minu seisukohta, et just nimelt sellised väljaütlemised meie väga hea ja väga olulise NATO liitlase kohta on just need asjad, mis meie julgeolekut ohustavad?

15:16 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! A: need on loomulikult väga valed väljaütlemised. B: me oleme kõik inimesed. Ka suure ja võimsa ja meie kõige olulisema liitlase USA president on lihast ja luust inimene. Kindlasti pole üldse välistatud, et sellised ütlused jõuavad ka temani. Loomulikult see kahjustab suhteid, ma arvan, et siin pole mingit küsimust. Ei ole tähtis, kes on see naine või mees täna Valges Majas. Tähtis on see, et meie jaoks on liitlассuhted USA-ga strateegiliselt tähtsad. Donald Trump on valitud demokraatlikul viisil, ta on

Ameerika Ühendriikide president, maailma võimsaima riigi president. USA on NATO-s väga oluline partner. Ja ma tahan öelda ka seda, et ka isiklikud suhted, suhted ka indiviidide tasandil, on väga tähtsad. Seda ka Ameerika Ühendriikide presidendi puhul. Minul oli au detsembrikuus temaga kohtuda. Ta palus eraldi kohtumisele, kui ma ei eksi, esindajad nüüd juba üheksast riigist, kes panustavad 2%. See oli väga meeldiv. Ma olen väga tänulik, et ta on Eestit märganud ja Eesti oli üks seal laua taga. Nii et suhted USA-ga on strateegiliselt tähtsad, aga loomulikult suhted ka Valge Maja administratsiooniga. Sellised väljaütlemised ei aita kuidagi sellele kaasa.

15:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Ja nüüd avan läbirääkimised. Kalle Laanet Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun! Viis pluss kolm minutit palun!

15:18 Kalle Laanet

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Hea peaminister! Te küll härra Juske küsimusele vastates tõite välja julgeolekupoliitika eesmärgi, aga see valdkond on nii oluline, et ma kordan selle veel üle. Kordamine on ju tarkuse ema. Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on kindlustada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, rahva ja riigi kestmine, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ja elanikkonna turvalisus. Eesti viib julgeolekupoliitikat ellu põhiõigusi ja -vabadusi järgides ning põhiseaduslikke väärtusi kaitstes. Meie julgeolekupoliitika siht on omariikluse ja selle järjepidevuse säilitamiseks ennetada ja tõkestada ohte ning vajaduse korral kiiresti ja paindlikult neile vastu astuda. Eesti kaitseb end igal juhul ja kui tahes ülekaaluka vastase vastu. Kui riik kaotab ajutiselt kontrolli osa oma territooriumi üle, siis osutavad Eesti kodanikud sellel alal vastasele organiseeritud vastupanu. Sellega saab ju vaid nõus olla. Eelmine Riigikogus heaks kiidetud otsus "Eesti julgeolekupoliitika alused" räägib järgmist. Ohupilt on viimastel kümnenditel muutunud keerulisemaks ja ohuallikad mitmekesisemaks. Esile on kerkinud asümmeetrilised ohud, mis ei tunne riigipiire ja mille allikad on raskesti tuvastatavad, kuid mille mõju julgeolekule on samaväärne kui traditsioonilistel julgeolekuohtudel. Majanduskeskkonna ebakindlus, küberruum ja selles toimuv ning tehnoloogia arenguga seotud ohud, radikaliseerumine ja terrorism, organiseeritud kuritegevus ja korrupsioon ning rändevood ja eri põhjustel tekkinud hädaolukorrad mõjutavad julgeolekut üha ilmsemalt. Milline on praegune julgeolekukeskkond? Üleilmne julgeolekukeskkond on ärev, maailmamajandus on tugevas languses. Riikidevaheline koostöö oli suuresti halvatud, COVID-19 viirus oli teinud oma töö ja eelkõige soovisid riigid lahendada enda siseprobleeme. Koostöö nii Euroopa Liidus kui ka laiemalt oli mingis osas halvatud.

Jah, saame tunnustada, et õnneks NATO toimis. Selleks, et Balti riikides heidutuse usutavus kasvaks, on vajalik USA suurem nähtavus, kaasa arvatud Eestis. Kindlasti ei ole mitte vähem tähtis sõjalise mobiilsusprogrammi elluviimine Euroopa Liidus. Lootma peab, et rahandusvolinikul on selleks lausahtel rahalise kattega. Mõistlik on ka meil Eestis rakendada samu põhimõtteid ehk arvestada suurte infrastruktuuriprojektide ehitusel ka riigikaitse vajadusi, näiteks kandevoimeid. Me elame nüüd hoopis teistsuguses maailmas kui paar kuud tagasi. Meid ümbritsevad hoopis teistsugused ohud. Oleme koroonakriisist väljumas. Aga mis siis, kui oleks realiseerunud prognoos, mis ennustas 1000 haiglaravi vajavat inimest, viiruse levik ei oleks piirdunud vaid osa Eesti piirkondadega ja liikumiskiirangud oleks kestnud kuid kauem kui nüüd? Selle tagajärjed on töötus, majanduse mittetoimimisest tulenev eelarve puudujääk, sotsiaalne kriis, mille järelmiks omakorda on rahunud riigis. Omariiklus kukub ilma suurema välisvaenlase ründeta, sest riik on nõrk. Selle vältimiseks peavad toimima mitmetahulised eelhoiatussüsteemid, mis on piisavalt usaldusväärsed poliitiliste otsuste tegemiseks.

Nüüd kriiside lahendamisest. Kriiside lahendamist saavad korraldada inimesed, kellel on selleks vajalikud teadmised, oskused ja kogemused. Eesti-suurune riik ei saa igasse ametkonda tööle võtta professionaalseid kriisireguleerijaid. Riigil peab olema ametkond või ametkonnad, millel on kriisireguleerimise võimekus, mida jagatakse vastavalt vajadusele. Samuti peab olema kriisijuhtimise õiguslik raamistik, alustades hädajuhtumist kuni sõjaseisukorrani välja. Kehtiv hädaolukorra seadus ei taga efektiivset kriisilukorra lahendamist, nagu koroonakriis on näidanud. Sellest tulenevalt teen veel kord ettepaneku alustada uut analüüsi, et valmistada ette seaduseelnõu, mis

toetab kriisijuhtumite lahendamist, olgu tegemist tsiviil- või sõjalise kriisiga. Eesti riigikaitset tagavate ametkondade töö peab muutma oma paradigmat. Laiapindne riigikaitse peab saama igapäevaelu osaks, mitte vaid ainult õppustel. Aitäh teile!

15:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jaak Juske Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun!

15:23 Jaak Juske

Lugupeetud eesistuja! Austet peaminister! Head kolleegid! Julgeolekupoliitika alusdokumendiga seotud eesmärgid ja tegevused moodustavad meie iseseisvuse püsivuse üliolulise nurgakivi. Eesti ei saa kunagi arvult suureks, koos liitlastega võime seda aga olla. Seda olulisem on tänane arutelu siin Riigikogus. Eesti julgeolekupoliitika alused kiideti siinsamas saalis tagasi heaks kolm aastat tagasi. Ühelt poolt pole selle ajaga just väga palju muutunud. Meie eesmärk on endiselt hoida oma iseseisvust, omariiklust. Ajalugu on näidanud, et üksi me seda ei suuda. Me vajasime liitlasi sajandi eest vabadussõjas ja vajame ka täna. Kuuludes NATO-sse, võime end tunda sõjalises mõttes kindlamini kui kunagi varem ajaloos. Üks väikene riik agressiivse suure naabri kõrval peab aga oma kaitsevõimet ehitama ja hoidma iga päev. Kõik selle eesmärgi saavutamiseks seotud tegevused on endiselt aktuaalsed.

Samal ajal on kolme aastaga toimunud mitu olulist muudatust. Esiteks, Eesti valitsusse on vahepeal pääsenud partei, kelle tipp-poliitikud eesotsas siseministri ametis oleva partei juhiga on korduvalt rünnanud õigusriigi ja vaba ühiskonna alustalasid. Aga mis tänase arutelu kontekstis veelgi olulisem: nad on rünnanud labasel viisil meie liitlasi, me partnereid nii NATO-s kui ka väljaspool NATO-t. Julgeolekupoliitika aluste dokumendis on eraldi peatükk ohtudest Eesti põhiseaduslikule korrale. Kui see oluline paber Riigikogu eelmises koosseisus heakskiidu sai, ei osanud keegi ka kõige õudsemas unenäos näha, et vaevalt kaks ja pool aastat hiljem on meie riigikaitse kõrgeim juht, Vabariigi President sunnitud tegema avalduse, kus ütleb, et praegune Vabariigi Valitsus on ohuks Eesti põhiseaduslikule korrale ja julgeolekule. Sellist avaldust ei tee ühe demokraatliku riigi juht kerge käega. Selleks peab olema väga mõjuv põhjus. Ja valitsuse liikmete tehtud liitlassuhteid ühemõtteliselt kahjustavate avalduste rodu seda toona kindlasti oli.

Teise olulise muutuse on kaasa toonud seni jätkuv koroonapandeemia. See on pannud proovile Euroopa Liidu, aga ka NATO toimimise. Üks meie olulisimaid sõjalisi liitlasi Ida-Euroopas – Poola – pani oma piirid kinni, Eesti kodanikud jäid seetõttu mujale Euroopasse lõksu. Aga kujutagem nüüd ette, et tsiviilkriis oleks ootamatult kasvanud üle julgeolekukriisiks! Suletud piiridega Euroopa oleks väga haavatav.

Nüüdseks on tervisekriis üle kasvanud majanduskriisiks. Meie riigieelarvete tulused ootab ees drastiline langus, meie iseseisvust ohustavaid tegureid ei ole aga jäänud vähemaks, pigem on neid tulnud juurde. Seega on ülioluline hoida Eesti kaitsekulutused 2% tasemel, lisades sellele liitlaste kohalolekuga seotud kulud ning meie kaitsevõime parandamiseks esmatähtsad investeeringud. Seejuures ei tohi unustada siseturvalisuse rahastamist, sest mis kasu on Eesti kaitseväl soomukist, mida juhivad vaenlase poolt ära ostetud tegelane.

Samas me võime kulutada oma kaitsevõimele 500 või 600 miljonit või lausa miljardi. Sellest kõigest pole aga kasu, kui meie enda valitsuse liikmed kasutavad edaspidigi senist lahmivat liitlasi ründavat stiili. Sõnal on meeletu jõud. Rumalate avaldustega võime rikkuda ära rohkem, kui seda teeksid tuhat vaenlase pommi. Ja selle riski püsimine on paraku peaministri valik.

Aga lõpetuseks, head kolleegid: ma tahan uskuda, et kõigi Riigikogus esindatud erakondade südameasjaks on siiski Eesti püsimine ja selleks vajalike julgeolekualaste sammude astumine. Seda näitab väga üksmeelne koostöö fraktsioonide vahel riigikaitsekomisjonis, mis jätkab muide lähiajal ka uue riigikaitseeaduse eelnõu menetlust. Kokkuvõtteks: hoides liitlassuhteid, hoiame Eestit, panustades riigikaitse, aitame kaasa Eesti püsimisele läbi aegade. Aitäh!

15:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Andres Metsoja Isamaa Erakonna fraktsiooni nimel. Palun, viis pluss kolm minutit!

15:28 Andres Metsoja

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Lugupeetud peaminister! Tugev laiapõhjaline riigikaitse algab meist endist. Igaühe panus loeb. Meie igapäevane ühine pingutus tagab Eesti riigi iseseisvuse ja

sõltumatuse ning meie elanikkonna turvalisuse. Selle igapäevase ühise tegevuse mõju ja edukust oleme eriti lähedalt näinud viimaste kuude jooksul. Ei tohi unustada, et riigikaitse ja julgeoleku tagamine ei ole ainult riigi sõjaline kaitse ja sõjaline tegevus. Paari viimase kuu jooksul tervisekriisis oleme näinud ka Kaitseministeeriumi, Kaitseväe ja vabatahtlikkusele tugineva Kaitseliidu olulisust. Nende organisatsioonide panust koroonakriisi lahendamisse ei saa kuidagi alahinnata. Ligi 2000 kaitseliitlast ja kaitseväelast andsid enda panuse viirusega võitlemise. Ühtlasi nägime, kui olulised on Eesti kriisivarud. Kui maske ja kaitsevahendeid nappis, oli just Kaitsevägi see, kes aitas tekkinud puudust 700 000 kaitsemaskiga leevendada. Kriis tõi ühiskonna teadvusesse taas kord ka varustuskindluse küsimuse. Riigikaitsekomisjonis oleme tekkinud võimelünki ja varustuskindluse küsimust korduvalt käsitletud ja loodame siinkohal heale koostööle, et uuteks kriisideks veelgi paremini valmis olla.

Me räägime Eesti riigikaitse alustalade puhul lisaks iseseisvale kaitsevõimele alati ka NATO-st, Euroopa Liidust ja meie liitlastest üle maailma. Me teeme seda kahtlemata õigustatult. Eesti on osa rahvusvahelisest kogukonnast ja meie liitlased tagavad meile parema julgeolekugarantii kui kunagi varem Eesti ajaloos. Samas teame, et riigikaitse algab meist endist, sellest, kuidas me ise otsustame oma riigikaitset kujundada ja väärtustada. Ilma selleta ei ole mõtet rääkida ka liitlaste abist.

Meie pikaajaline riigikaitse A ja O on vähemalt 2% SKP-st eraldamine riigikaitseks, millele lisanduvad liitlasüksuste vastuvõtukulud. See on olnud Isamaa järjepidev poliitika, mis on tänaseks kujunenud parteiüleseks konsensuseks. 2020. aastal tähendab see 615 miljoni euro suurust kulu ehk investeeringut, mille eesmärk on tagada meie kaitsetaht ja kaitsevõimekus. Nende vahenditega soetatakse üksustele uut varustust, investeeritakse taristusse ja uute kaitsevõimekuste väljaarendamisse ja seniste hoidmisse. Algatatud kaitseinvesteeringute programm on seadnud eesmärgiks mitmete kriitiliste võimekuste varasema saavutamise ja uue varustuse soetamise, olgu selleks uued pikamaa-tankitõrjerelvad, uued käsitulielvad kaitseväelastele või siis uued kuulivestid. Tänavu jaanuaris avati uus õhuoperatsioonide juhtimiskeskuse hoone, mis tagab koos kahe keskusega Lätis ja Leedus ööpäevaringselt Balti riikide õhuruumi puutumatus. Ning otse loomulikult tuleb märkida ka küberjulgeoleku väljaõppekeskust, mis käivitus aprillis.

2% nõuet ja seni kavandatud investeeringuid ei tohi unustada ka majanduskriisi tingimustes. Iga kulutatud euro tuleb hinnata kriitiliselt, kuid lühikeseks ajaks kerge otsusena tehtav kaitse-eelarve vähendamine seaks ohtu meie riigikaitse pikaajalise perspektiivi ja jätkusuutlikkuse. Järgmistel kuudel on oodata selle teema tõsist arutelu ning ma väga loodan kõigilt teilt, et me leiame Eesti julgeoleku jaoks parima võimaliku lahenduse.

On teada, et iga kriis pakub ka võimalusi. Üks suure potentsiaaliga valdkond, mis vajab riigilt tuge ja võimendamist, on Eesti kaitsetööstus. See on suure arenguvõimalusega sektor, mis vajab valitsuse initsiatiivi ja Riigikogu tuge. On ju üldteada, et kriisi ajal on teatud varustuse hankimine välismaalt üsnagi keerukas. Edasi tuleb töötada selle kallal, kuidas arendada kaitsetööstust Eesti kaitsevõime osana ja kasutada ära tekkivat sünergiat. Rahvusvahelisele turule suunatud konkurentsivõimeline kaitsetööstussektor peab olema meie prioriteet. Kaitsetööstuse ettevõtted tegelevad kaitse- ja julgeolekuotstarbelise teadus- ja arendustööga, mis toob kasu Eesti mainele ja ka ettevõtlusele. Investeeringud ja rahaline panus ei loe aga midagi ilma Eesti inimeste kaitsetahteta. Mul on hea meel, et aasta-aastalt suureneb nende kutsealuste arv, kes astuvad ajateenistusse just nimelt vabatahtlikult, kuid ka selles vallas on veel pikk tee minna. Kaitseliidu liikmete arv on jätkuvalt kasvutrendis. Samas näeme erinevatest uuringutest, et inimeste usaldus Kaitseväe ja Kaitseliidu vastu on kõrge, millest annab aimu ka suur õppustel osalenud reservväelaste osakaal. See kõik ei tule iseenesest ning riigikaitse olulisuse tutvustamist tuleb alustada juba varakult – olgu selleks siis riigikaitseõpetus gümnaasiumiastmes või teised isamaalised haridusprogrammid. Eesti ühiskonna kaitsetahte on suur ning seda tuleb hoida ja veelgi suurendada.

Lõpetuseks, nii nagu ma ka alustasin: Riigikaitse on meie kõigi igapäevane ühine pingutus nii sõnades kui teos. Viimaste kuude sündmused andsid selleks taas kinnitust. Kaitskem Eestit! Aitäh!

15:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Oudekki Loone Keskerakonna fraktsiooni nimel! Viis pluss kolm minutit, palun!

15:36 Oudekki Loone

Head kaaslased! Esimesel nädalal pärast eriolukorra lõppu loomulikult tuleb püstitada küsimus, kas meie julgeolekukeskkonna põhialused pidasid vastu, kas meie poliitika on olnud mõistlik ja mida me

võiksime õppida järgmisteks kordadeks. Ma arvan, et kõige olulisem tähelepanek on tõepoolest see, et lai riigikaitse pole bürokraatlik sõnakõlks, julgeolekupoliitika on palju rohkem kui soomusmasinad ja hävituslennukid. Kriis, millest me just ja muuseas tegelikult täitsa edukalt välja tulime – seega põhialused on päris head –, näitab, et militaarne riigikaitse on mõnikord väga-väga kitsas ja mitte kõige olulisem valdkond elude ja majanduse säilitamiseks. Ehkki vajalik valdkond on see alati.

Nüüd me näeme näiteks seda, kui oluline on, et kõiki haiglaid ei kontsentreeritaks Tallinna. Jah, tavaolukorras me võime arvata, et efektiivsus, mõistlikkus, asjade ja äkki ka raha koondamine on isegi mõistlik, aga mis saab siis, kui üks osa riigist on ära lõigatud, kasvõi pandeemia tagajärjel? Mis oleks saanud, kui Saaremaa haigla oleks olnud täiesti ära kärbitud? Jah, laiapidse riigikaitse põhimõte on, et elutähtsad teenused peavad olema igas maakonnas olemas. See võib mõnikord tunduda luksusena väikeses riigis, aga kohe, kui meil on kriis, on see hädavajadus. Kui meil on kriis, siis me enam uusi arste ei koolita. Me kasutame neid, kes meil olemas on. Isegi uusi haiglaid väga kiiresti ei ehita. Maskidegi hankimine võttis nädalaid. Samamoodi tanklad, generaatorid, valmis kirjutatud ja läbi harjutatud kriisiplaanid – see ei ole tühi aja kulutamine, see on väga-väga oluline. Kuigi meil võib olla tunne, et me teatud teenuseid dubleerime, siis taas: kui meil on kriis, siis need on hädavajalikud.

Mõtleme äsjase tervishoiukriisi peale. Me võime ette kujutada, kui kohutav võiks olla olukord mittekonventsionaalses sõjas, kus keegi kasutab bioloogilist relva. Me peame oma julgeolekupoliitika läbi mõtlema ka sellest seisukohast, kuidas me siis vastame. See tähendab seda, et vaatamata oma väiksusele me peame olema võimelised teatud tooteid ja teenuseid pakkuma ise, sest tavakaubandus ei pruugi toimida. Meie kõigi huvides on näiteks see, et Eestis päriselt eksisteeriks farmaatsiatööstus koos selle juurde kuuluva tööstusahelaga. Jah, see ei pruugi olla alguses ja üldse mitte kunagi rahvusvahelisel turul edukalt võistlev, aga see on laiapidse riigikaitse huvides, et meil need teadmised ja need oskused on olemas. Samamoodi peaksime olema võimelised tootma meditsiiniaparatuuri. Hingamisaparaatide vajalikkusest me oleme kõik viimase kahe kuu jooksul väga teadlikuks saanud, aga vaja on ka väga paljusid teisi seadmeid. Need oskused ja teadmised peavad meil olemas olema ka siis, kui me iga päev selles valdkonnas ei võistle.

Samamoodi peab olema omaenda transpordivõimekus. Laevad, lennukid, rongid – nendega seotud ettevõtted peavad olema olemas. Inimesed, kes oskavad hooldada ronge ja lennukid, laevu ehitada, parandada, juhtida, peavad meil kogu aeg olemas olema, neid me ei saa välja koolitada siis, kui kriis juba käes on. Vajalikku kompaniid me siis ei loo, kui kriis juba tekkinud on. See kõik peab olema kogu aeg olemas ja isegi siis, kui see on kergelt kahjumlik. See on meie laiapidse riigikaitse huvides.

Loomulikult vajab see riigi investeringuid, see vajab riigi toetust. Ma arvan, et kui me tahame, et niisugused strateegilised majandusharud eksisteeriksid, me võiksime mõelda riikliku investeerimispanga loomisele, mis eriti kriiside ajal annab hapnikku tööstusharudele ja muudele majandusharudele, mis on meile kõigile vajalikud. Isegi siis, kui nad kohest kasumit ei anna, isegi siis, kui turujõud ütlevad: ei, te olete liiga väikesed ja mõttetud. Aga meile on seda vaja, meie inimestele on seda vaja.

See tähendab loomulikult ka seda, et kõik need sektorid ja muuhulgas kõik Eesti sektorid, võiksid olla täidetud väljaõppinud töötajatega, kelle heaolu on garanteeritud. Peaminister just tunnustas päästeametit, kellest on kujunemas elanikkonna kaitse eestkõneleja ja arendaja. Samal ajal päästevaldkonna palgad lohisevad meil ka regioonis kuskil tagapool. Päästjad, kes päriselt on alati eesliinil, nemad võiksid alustada Eesti keskmisest palgast. Kui me nüüd hakkame järgmist eelarvet tegema, siis võiks neid mitte unustada. Võiks mitte unustada, et inimesed, kes garanteerivad meie laiapidse riigikaitse, ei peaks iga päev kombineerima kuidas lastele toitu anda ja kas nad ikka panga ees on piisavalt maksejõulised, et endale üldse mingit kodu osta, et tal see laud oleks, kuhu see toit panna. Samamoodi meile on oluline, et kõigis valdkondades oleks tagatud meie oma tööjõud, meie toidujulgeolek. Me ei saa niimoodi edasi minna, et me ei suuda oma toiduks vajalikku kasvatada, sest meil ei ole inimesi, kes seda teeksid. Ja kui me garanteerime omamaise tööjõu, kes on kaitstud ja kes saab mõistlikku palka, siis see tähendab ka seda, et me täidame väga efektiivselt eesmärgi ebaseaduslikku rännet piirata. Meil on töökohad täidetud.

Ja nüüd viimase, aga mitte vähem olulisemana: ärme unustame, et kogu maailm, selline tavapärane julgeolek on olemas ka edaspidi. Eesti on ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamalane liige, praegu maikuu ka selle eesistuja, päriselt suveräänsete riikide hulgas. Ja üks aspekt, mida me seal arutame ja mida me peaksime laiemalt omavahel läbi mõtlema, on väga paljude riikide küsitud julgeolekunõukogu laiendamise reform. On mitmeid ettepanekuid. Üks ettepanek on, et vetoõigus tuleks ära kaotada. Üks

ettepanek on, et peaks permanentseid liikmeid rohkem olema, ja üks ettepanek on, et tuleks mittealalisi liikmeid kas juurde valida või siis nende mandaati pikendada või mõlemat. Kus aga Eesti siin seisma peaks? Vetoõiguse kaotamine kindlasti ei ole mõistlik. Ja see ei ole ka võimalik. Ma ei usu, et riigid, kellel see praegu on, laseksid sellel juhtuda. Aga see ei ole ka hea mõte. Mis on ÜRO Julgeolekunõukogu? See ei ole kõige rikkamate, kõige suuremate riikide klubi, see ei ole G20, G14, G8 – mis iganes. Julgeolekunõukogu alalised liikmed on riigid, kellel on legitiimne tuumarelv. Kas me tahame, et neid riike oleks rohkem? Kas me tahame öelda, et kogu senine tuumarelvade piiramise poliitika on läbi kukkunud? Äkki ei ole seda tarvis. Tegelikult see nõukogu on püsinud efektiivselt sellisena, nagu ta loodi, sest tuumarelvadega riigid ei ole maailma ära hävitanud. Kui me tahame regionaalset võrdsust, siis tuleks kaaluda just nimelt ettepanekuid liikmeskonda laiendada või pikendada mittealaliste liikmete mandaati. Aitäh!

15:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Leo Kunnas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel! Palun, viis pluss kolm minutit!

15:45 Leo Kunnas

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Härra peaminister, tänan teid kõigepealt ettekande eest! Ma kasutan seda kõrget kõnetooli ka selleks, et tänada kõiki, kes olid selle kriisi ajal eesliinil. Eriolukord on küll lõppenud, aga kriis mitte. Ja kriis tegelikult sellise liitkriisina on alles alguses. Me näeme seda, kuidas praegune kriis, eelkõige meditsiinikriis, on muutumas majanduskriisiks. Ja me teame ajaloost, et majanduskriisid on tihti muutunud sotsiaalseteks kriisideks, mis on omakorda kutsunud esile julgeolekukriise ja ka sõdu. See on üldiselt see loogika, kuidas asjad on läinud, ja see on loogika, mida meie peaksime püüdma iga hinna eest vältida. Praegu on meil koostamisel mitmeid olulisi arengukavasid ja kaks nendest puudutavad otseselt riigikaitset: need on riigikaitse arengukava 2021–2030 ja siseturvalisuse arengukava 2021–2030.

Mida me siis tingimustes, kus meil majanduse koguprodukt jääb väiksemaks, peaksime nendesse kavadesse kirja panema? Millest me peaksime lähtuma selle vajaduse hindamisel, mida me peaksime sinna panema? Alates 2016. aastast, kui USA mõttekoda RAND Corporation tegi põhjaliku raporti selle kohta, et Balti riigid ei ole hästi kaitstud, et liitlastel ei ole siin piisavalt üksusi, et meil, Balti riikidel endil, ei ole piisavalt vägesid, meil on olulised võimelüngad, on sääraseid raporteid tulnud, ütleks niiviisi, pakiviisi. Mul on neid endal selline paks mapp. Ja ma arvan, et me peaks arvesse võtma seda, mida need raportid kirjutavad. Ka meie oma kaitseuringute keskus on kirjutanud mitmest võimelüngast, näiteks meie vähesest võimekusest merel ja keskmaa-õhutorjese. Meil on alliansi liikmena tugev või usutav poliitiline heidutus, aga meie sõjaline heidutus ei ole kaugeltki piisav.

Ma ise näen kolme olulist võimelünka, mida me peaksime püüdma nüüd uue riigikaitse arengukavaga täita. Esimene nendest on miiniveeskamine ja rannakaitse. Kui me vaatame siit meie asukohast ja ka Stenbocki majast, siis näeme, et umbes 1000 meetri või natuke väiksema vahemaa kaugusel on A-terminal. Kui meil ei ole miiniveeskamise ja rannakaitse võimet, siis see tähendab seda, et potentsiaalse vaenlase merejalaväe või ka motolaskurüksused võivad lihtsalt sõita randa kas dessantlaeva või ro-ro alusega ja tulla lihtsalt maale. Ja me peame nendega võitlema käsirelvadega. See olukord on üsna ohtlik ja me peaks sellest üle saama. Meremiinid ei ole kallid relvasüsteem võrreldes väga paljude teiste, kallimate relvasüsteemidega. Meie kaitseväl on üks veeskamisvõimeline laev, ka piirivalvelaevad on veeskamisvõimelised ja tegelikult sobivad selleks hästi ka meie riigi valduses olevad praamid, mis sõidavad praegu Saaremaa ja Hiiumaa vahet. Kui meil on meremiinid, siis ei ole enam nii lihtne randa sisse sõita, aga seda peab ka kontrollima ja valvama. Kui me räägime rannakaitsest raketikompleksidega, siis on kaks võimalust: kas paneme need laevadele või paneme randa veoautole. Laev on kallid platvorm ja see on ka haavatav õhust. Veoauto on odav, sa võid panna selle karjata maastikule, panna selle mingisse hoonesse. Kui me räägime distantsist, siis 30 kilomeetrit on täiesti piisav. On ka pikemat distantsi võimaldavaid komplekse, aga sel juhul on vaja tuld juhtida ehk siis kallimaid radareid. Paneme miinid maha ja kontrollime seda rannakaitse raketikompleksidega – ja juba ei saa meile lihtsalt põhisadamatesse sisse sõita. Need võimekused on kindlasti sellised, mida me peaksime meie uues riigikaitse arengukavas käsitlema.

Teine oluline võimekus on keskmaa-õhutorje. Meil on olemas lähiõhutorje, mis on meie jalaväebrigade koosseisus, aga meie riigis on paraku nii kujunenud, et siia suur-Tallinna ruumi on kogunenud pool rahvastikust. Meie oluline tööstus, juhtimine – kõik on praktiliselt siin. Keskmaa-

õhutõrjest rääkides on siis distants raadiusega umbes 30 kilomeetrit või enam ja ülespoole siis 10 kilomeetrit. Loomulikult, need süsteemid ei ole just odavate killast, aga kui me teeme rohkem tööd, otsime võimalusi, siis kindlasti on võimalik neid lahendada. Vastasel korral meie liitlased on vähemalt sõjalise konflikti alguses raskustes, et siin õhuruumis ülemvõimu saavutada. Seepärast me peaks ka selle võimelünga käesolevas arengukavas ette võtma.

Lähem nüüd üle siseturvalisuse arengukava punktidele. Siin on kõlanud tugevat kriitikat selle kohta, miks on vaja sisekaitsereservi ehk kriisireservi, miks on vaja piirivalvele omaette juhtimisstruktuuri. Milleks see kõik hea ja vajalik on? Vastaksin nii. Ma käisin kevadel koos siseministriga ringkäigul idapiiril ja Narva kordonis ma nägin, et piirivalvurid tegid seal tublit tööd. Kenasti püstolid oli vool kabuuris, nagu rahuajal kohane. Siis ma küsisin, kas neil mingeid raskemaid relvi ka on. Mehed ütlesid, et meil on automaadid relvakapis ja isegi üks kuulipilduja. Kui me vaatasime Sõpruse silda, siis ma küsisin, et kui peaks sõjaks minema – jumal annaks, et selleks kunagi ei lähe –, siis kes selle silla õhku laseb. Kordoni ülem mõtles ja ütles, et kas Kaitseliit või Kaitseväge. Nad peaks omavahel kokku leppima, kes seda teeb. Ma loodan, et te kõik tajute, et see olukord on mõnevõrra ohtlik ja me peaks seda parandama. See valitsus tahab ka seda teha.

Ma näen, et aeg on lõppenud. Panen siia punkti. Sain kõige olulisemad asjad öeldud. Tänan!

15:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kas peaminister soovib lõppsõna öelda? Palun!

15:53 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Auväärt Riigikogu liikmed! Kõigepealt tänan kõiki neid, kes on olnud selle minu meelest väga olulise diskussiooni ajal siin saalis. Aitäh teile selle eest! Mis ma tahan öelda? Kõigepealt, minu meelest väga oluline on see, et me peame valmisoleku kultuuri tähtsaks. Iga kriis on omanäoline, aga just valmisoleku kultuur aitab igaks kriisiks paremini valmis olla. Ma tahan lisaks öelda seda, et pandeemia tuletas meile meelde, kui oluline on rahvusvaheline kord, rahvusvaheline koostöö, kui palju sõltub tegelikult meie sõpradest, liitlastest, rahvusvahelistest organisatsioonidest, nende solidaarsusest ja koostööst. Kolmandaks, meie inimesed pingutavad, nad on olnud tublid. Me oleme riigikaitset, nii sõjalist kui mittesõjalist tublisti arendanud. Meie julgeolek ja turvalisus on lõpuks meie kõigi kätes ja iga inimese panus on oluline. See on väikeriigi ainus võimalus hoida oma iseolemist. Ja kindlasti see koroonakriis tuletas meile kõigile meelde, kui oluline on kriitilistel hetkedel ühtehoidmine, ühiselt tegutsemine, meie-ühiskonna tunnetus. Tõesti, ma väga loodan, teise toetamine, teise abistamine, teise märkamine aitab hoida ja kindlustada meile olulisi väärtuseid ning toetada ka rahvusvahelisi organisatsioone, millele tugineb ka Eesti iseseisvus, Eesti rahu ning jõukuse kasv. Ma tahan tänada kogu Riigikogu tänase debati eest. Ma tänan kõiki kuulamast, ma tänan kõiki, kes küsisid, andsid ise siin oma sisendit. Ekstra suure tänu tahan öelda riigikaitsekomisjoni esimehele ja kogu riigikaitsekomisjonile. See ei ole suusoojaks öeldud. Minu meelest oli eiline kohtumine tõesti positiivne ja sisuliselt vajalik kohtumine ja ma arvan, et me võiksime lähipäevadel mõningate riigikaitsekomisjoni liikmetega nende teemade üle edasi mõtiskleda. Aga ka pikemas perspektiivis on need kohtumised minu poolt alati avatud. Aitäh teile selle tänase arutelu eest!

15:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud peaminister! Aitäh kõigile sõnavõtjatele! Ülevaade Eesti julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamisest on käsitletud.

---

6. 15:56 Ametiühingute seaduse, Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (158 SE) teine lugemine

15:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Me läheme edasi kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ametiühingute seaduse, Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks sotsiaalkomisjoni liikme Signe Riisalo!

15:56 Signe Riisalo

Hea juhataja! Kolleegid siin saalis ja oma tubades! Ma teen siis ülevaate, mis esimese ja teise lugemise vahel sotsiaalkomisjonis kõnealuse eelnõuga on juhtunud. Räägin muudatusettepanekutest ja annan siis ka teada komisjoni otsustest. 9. märtsil algatas Vabariigi Valitsus Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille peamine eesmärk on viia meie seadus kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2018/957. Meile ei laekunud muudatusettepanekuid nende direktiivpunktide kohta, küll aga saime muudatusettepanekute tähtajaks, 7. maiks ettepanekud Sotsiaalministeeriumilt ja ametiühingute keskliidult. Neid ma siin nüüd ka käsitlen.

Ametiühingute keskliit tegi muudatusettepaneku, milles ta palus jätta eelnõust välja sõna "kaubalaeva". See oleks tähendanud lihtsalt seletades seda, et Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse regulatsioon ja direktiivi tingimused sealhulgas kohalduksid ka mereveol. Selle ettepaneku arutelul andis Sotsiaalministeerium väga üheselt arusaadava vastuse, et see ei ole kooskõlas kõnealuse direktiivi mõttega. Ja meresõidu temaatikat käsitleb Eesti-siseselt teine seadus ja ka rahvusvaheliselt kehtivad direktiivid on teised. Seda muudatusettepanekut komisjon arvesse ei võtnud.

Hästi oluline pakett muudatusettepanekuid tuli Sotsiaalministeeriumilt. Ministeerium tegi ettepaneku täiendavalt muuta veel ametiühingute seadust, töölepingu seadust, töötajate usaldusisiku seadust ning töötervishoiu ja tööohutuse seadust, ja seda siis tulenevalt 2018. aasta Riigikohtu lahendist, mis on olnud takistuseks Tööinspeksioonile järelevalve ja väärteomenetluse läbiviimisel. Lihtsalt seletades on probleem selles, et kõikides nimetatud seadustes, sh lähetatud töötajate töötingimuste seaduses ei ole termin "tööandja" piisav ja see piirab oluliselt Tööinspeksiooni rolli täitmist töötajate kaitsel. Kõikides nendes seadustes tahetakse termin "tööandja" läbivalt asendada sõnadega "tööandja, tema juhatuse liikme või muu esindaja poolt, kellele on kohustus delegeeritud". Tööandja mõistet seega selgitatakse ja laiendatakse. See annaks Tööinspeksioonile võimaluse oma ülesannet täita ja meil Riigikoguna astuda samme töötaja paremaks kaitsmiseks.

Kahetsusväärset pean siinkohal ka ära märkima tõsiasja, et peale nende muudatuste liitmist oleme tekitanud järjekordselt kobareelnõu. Esialgelt vaid direktiiviga kooskõlla viimise eesmärk ja ühe seaduse muutmise on saanud kuue seaduse muutmiseks. Lisaks tuleb mainida seda, et tegemist on 2018. aasta Riigikohtu otsusega. Nii et vajalikud parandused oleks võinud jõuda Riigikokku juba ammu ja me ei oleks täna sunnitud seda probleemi lahendades kiirustama. Ma tahan kindlasti öelda seda, et selline menetlemine ei ole hea praktika. Samas rõhutan Riigikogu rolli haavatavamate inimeste kaitsmisel ehk töövõtjate kaitsmisel ja seetõttu ongi sotsiaalkomisjon need muudatusettepanekud esialgse eelnõuga liitnud.

Murettekitav oli ka asjaolu, et nende muudatuste kohta ei olnud meil peale ministeeriumi ettepaneku kirjalikku informatsiooni ei Tööinspeksiooni, ametiühingute, tööandjate keskliidu, Justiitsministeeriumi ega teiste osapoolte käest. Vahepealsel ajal sotsiaalkomisjon sai kirjalikud seisukohad, mis olid kõik toetavad, ja me saime siis ka nende osapooltega, kes soovisid, konsulteerida. Siiski on sotsiaalkomisjon seisukohal, et eelnõu menetlemine on korrektne, kui anda osapooltele võimalus ka uue, oluliselt muutunud seaduseteksti kohta oma muudatusettepanekuid teha, ja sellest tulenevalt on juhtivkomisjoni otsused järgmised. Eelnõu on siis tänases päevakorras, teie ees on Signe Riisalo ja meie ettepanek on teine lugemine katkestada. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg võiks olla 29. mai kell 16.00. Kõik komisjoni otsused olid konsensuslikud.

16:03 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Küsimuste voor. Peeter Ernits, palun!

16:03 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Natuke valgustage seda tausta veel. Kui palju on neid isikuid, neid lähetatud renditöötajaid, keda see direktiiv puudutab, kui jätta need meremehed sealt välja?

16:03 Signe Riisalo

Jaa, ma kohe saan seda öelda. Need numbrid on viimaste aastatega oluliselt kasvanud. Kui meil aastal 2017 oli lähetatud töötajate arv Tööinspeksiooni andmetel 1221, siis 2018 see tõusis kahekordseks: 2581 töötajat. 2019., eelmisel aastal oli 3509 lähetatud töötajat.

16:04 Aseesimees Siim Kallas

Peeter Ernits, teine küsimus, palun!

16:04 Peeter Ernits

Aitäh selle vastuse eest! Siin on nagu räägitud, mis siis juhtub. Nagu ma aru saan, kui nad 12–18 kuud on siin töötanud, siis seni neile kogu Eesti tööõigust ei kohaldata. Pärast seda hakatakse neile rakendama kogu Eesti tööõigust. Millistest tööõigustest nad seni ilma jäävad? Aitäh!

16:04 Signe Riisalo

Me ei arutanud komisjonis detailidena õigusi, millest nad ilma jäävad. Küll aga arutati kaitsemeetmeid, mida lähetatud töötajate puhul rakendatakse. Eeskätt on tegu töötasu alammäära asemel teistsuguse töötasu maksmise kohustusega. Lisaks ka see kohustus, et tuleb hüvitada lähetusega seotud kulud. On oluline mõista, et lähetatud renditöötaja on kasutajaettevõtja teenuseid pakkudes edasi minnes samuti renditöötaja ehk see saab olla mitmeastmeline. Edasi, kaotatakse piirang, mille kohaselt Eesti-poolne tellija ei ole vaid Eesti resident, see võib olla ka muu Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna või ka Šveitsi Konföderatsiooni resident. Tööandjatele lisati ka kohustused, mis peaksid samamoodi enam kaitset pakkuma. Andmeid lähetatud töötajate kohta tuleb ajakohastada. Lisaks selline detail ka, nagu isikut tõendava dokumendi numbri andmebaasisse lisamine. Märgin ka järelevalvedokumentide väljanõudmise õiguse lühendamist seitsmelt aastalt kolmele aastale.

16:07 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. On võimalik osaleda läbirääkimistel. Kas on soovi pidada selle eelnõu teemal kõnet? Soove ei ole. Loen läbirääkimised lõppenuks ja vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanekuid on meil seitse. Muudatusettepanek nr 1 on sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjoni arvamuse: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 2 on sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 3 on ka sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku arvestada seda täielikult. Muudatusettepanek nr 4 on sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku arvestada seda täielikult. Muudatusettepanek nr 5 on samamoodi sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seda täielikult arvestada. Muudatusettepanek nr 6 on sotsiaalkomisjonilt, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Ka muudatusettepanek nr 7 on sotsiaalkomisjonilt, samuti on ettepanek seda arvestada täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 158 teine lugemine katkestada. Seda ettepanekut me ei hääleta, kui ei ole teistsuguseid arvamusi. Teine lugemine on katkestatud. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 29. mai kell 16.

---

7. 16:09 Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ning välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise seaduse (massilise sisserände tõkestamine) eelnõu (110 SE) teine lugemine

16:09 Aseesimees Siim Kallas

Võtame vaatluse alla seitsmenda päevakorrapunkti: Vabariigi Valitsuse algatatud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ning välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise seaduse (massilise sisserände tõkestamine) eelnõu 110. Alustame selle teist lugemist. Ettekandeks palun siia põhiseaduskomisjoni esimehe Paul Puustusmaa.

16:10 Paul Puustusmaa

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid – nagu Signe eelnevalt ütles, kolleegid nii siin saalis kui ka need, kes on telekate taga! Jah, olen sunnitud teie ette tooma Vabariigi Valitsuse algatatud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ning välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise seaduse eelnõuga seotud toimingud esimese ja teise lugemise vahel. Ma lühidalt teavitan teid või kordan lihtsalt olulise üle.

Tegemist on eelnõuga, millega võetakse üle Euroopa Liidu nn naasmisdirektiivi artikkel 18, mis võimaldab liikmesriigil olukorras, kus riiki saabub erakorraliselt suur hulk ebaseaduslikke sisserändajaid, muuta välismaalaste kinnipidamise nõudeid. Tegemist on selles mõttes pikaajase

eelnõuga, et sellega pole tegeletud mitte ainult ministeeriumis, vaid sellega tegelenud ka väga palju huvigrupid. Ka meie oleme Riigikogus sellega tegelenud päris põhjalikult.

Ka teise lugemise eelne töö komisjonis oli kaheetapiline. Me pelgalt ei arutanud enam eelnõu, mis sai esimesel lugemisel ka põhjalikult käsitletud, vaid me võtsime teisel lugemisel kätte ja kuulasime ära huvigrupid. Seda, tõsi küll, interaktiivsel moel.

Niisiis, esimene lugemine toimus 20. aasta 13. jaanuaril ja muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 27. jaanuar. Muudatusettepanekuid kuskilt ei tulnud, olid vaid mõningased märkused, mis huvigrupid esitasid. Nagu ma enne ütlesin, me kaasasime huvigrupid. Nendeks olid Eesti Linnade ja Valdade Liit ning Eesti Inimõiguste Keskus. Kõige põhjalikuma esitluse komisjonile tegi aga ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti Põhja-Euroopa esindus Kari Käsperi isikus. Nimetame seda ÜRO pagulasametiks, et oleks lihtsam.

Need väljatoodud mõtted ja märkused puudutasid peamiselt kolme aspekti: dokumentide kättetoimetamine, rahvusvahelise kaitse taotlejate kinnipidamise nüansid ja turvalise päritoluriigi küsimused. Istung ise toimus 5. mail. Mina juhtisin istungit ja kohal olid komisjoni liikmed Kalle Grünthal, Kaja Kallas, Siim Kiisler, Andrei Korobeinik, Lauri Läänemets, Hanno Pevkur, Martin Repinski ja Taavi Rõivas. Olid kohal, nagu ma ütlesin, ka huvigrupid.

Kari Käsper, voliniku esindaja, ütles, et nemad on seda eelnõu väga põhjalikult arutanud. Ta märkis, et üldiselt on tegemist väga asjaliku eelnõuga ja murekohti ta ei näe. Aga ta soovis edastada mõningased ÜRO pagulasameti soovitused, mis on seotud tähtaegade pikendamise ja inimeste kinnipidamise küsimustega. Ta käis välja mõtte, et eelkõige oleks vaja lihtsustada ja kiirendada menetlust ennast, selmet pikendada tähtaegasid. Selleks võiks kasutada tänapäevaseid infotehnoloogilisi vahendeid. Dokumentide kättetoimetamisest rääkides märkis ta, et ÜRO pagulasametil tekkis kahtlus, kas eelnõus välja pakutud viis on just kõige ratsionaalsem ja otstarbekam. Riik justnagu eeldaks, et ta kaotab massilise sisserände korral kontrolli inimeste üle. Näiteks on eelnõus välja pakutud, et veebilehtedel avaldatakse nende inimeste menetluskäik. ÜRO pagulasameti arvates võiks see olla täiendav võimalus, mitte tavapärane protseduur.

Hanno Pevkur tõstatas sellise teema. Ta ütles, et ÜRO pagulasamet on oma kirjalikus arvamuses teinud mitmeid ettepanekuid, mis peamiselt puudutasid kinnipidamist, aga oli ka muid ettepanekuid. Ta küsis, kas praeguses eelnõu versioonis – selles, mis meil laua peal on – on midagi sellist, mida ÜRO pagulasameti arvates peaks muutma või peaks midagi eelnõusse lisama. Selle peale vastas ÜRO pagulasameti esindaja, et Vabariigi Valitsuse ja Siseministeeriumiga arutatakse alaealiste kinnipidamist rände kontekstis. ÜRO pagulasameti soovitus on see seadusega välistada, aga Eesti riik on seisukohal, et seda võiks ikkagi võimaldada, kuigi praktikas on seda viimastel aastatel väga vähe kasutatud. On ka teisi teemasid, mida ÜRO pagulasameti soovitused puudutavad. Esindaja märkis, et selles eelnõus on üks väga oluline teema: dokumentide kätteandmine, millele ma juba viitasin. Ta palus kaaluda, kas neid ettepanekuid, mis nad on siin toonud, võiks selgitada ja täpsustada seletuskirjas. Ettepanek oli seega mitte niivõrd seaduseelnõu muuta, kui niivõrd seletuskirja täiendada. Kari Käsper tõi veel välja, et ÜRO pagulasamet soovib, et turvalise päritoluriigi eelduse puhul oleks kirja pandud, et inimesele öeldakse seda kohe ning et tal on kohe võimalik see küsimus vaidlustada ja öelda, et temal on selline eriline olukord, mille puhul turvalise päritoluriigi põhimõtte kas siis peaks rakenduma või ei saaks rakenduda. Need on peamised kriitilised aspektid, millega Kari Käsper välja tuli.

Põhiseaduskomisjon siis arutas neid küsimusi ka omalt poolt, samuti ministeerium. Ja Sotsiaalministeeriumi esindajad mainisid, et kui põhiseaduskomisjonist tuleb selline soovitus, siis nad kindlasti seletuskirja täpsustavad. Ja nad ongi seletuskirja täpsustanud. Siseministeerium analüüsis tehtud ettepanekud läbi ja leidis, et selgitused on täiesti asjakohased ja vastu vaielda ei ole mõtet. Ka põhiseaduskomisjon toetas nende selgituste lisamist seletuskirja.

Lisaks nendele täiendustele olid ka redaktsioonilised muudatused, mis seaduseelnõu sisu ei puudutanud. Need ei muutnud mitte midagi muud, kui vaid täpsustasid mõned kohad, mis tekitasid vaidlust. Siin on kaks parandusettepanekut. Esimene käsitles seda, et eelnõu esialgses variandis on sätestatud, et taotlus tuleb esitada hiljemalt 24 tunni jooksul välismaalase kinnipidamise päevast arvates. Kinnipidamise tähtaega arvestatakse tundides ja sellest hetkest, kui välismaalane kinni peetakse, tuleks ka taotluse esitamise tähtaega hakata arvestama. Seetõttu soovitati välja jätta sõna "päevast" – siis oleks asi konkreetne ja ühtlustatud ka teiste analoogsete formuleeringutega. Komisjon seda arutas ja otsustas seda toetada.

Teine ettepanek puudutas rida sätteid, mis on juba seadustatud, aga teises seaduses. Need on § 1

punkt 15, § 15⁴ ning § 2 punkt 15. Need sätted võeti vastu abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega meil siin Riigikogus. Nüüd tekkis küsimus, kas ühte ja sama asja on mõistlik dubleerida. Teatavasti ei ole mõistlik dubleerida ja seadusaktide lihtsustamise eesmärgil sai seda ettepanekut toetatud. Tahtsime dublaaži välistada.

Juhtivkomisjon tegi järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda Riigikogu täiskokku tänaseks, 20. maiks, eelnõu teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda 3. juuniks. Aitäh!

16:19 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Küsimused. Ruuben Kaalep, palun!

16:19 Ruuben Kaalep

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Sa mainisid, et eelnõu ettevalmistamisest võttis osa Eesti Inimõiguste Keskus. Aga mis alustel selline täiesti varjamatult ideoloogiliste huvidega organisatsioon, kes ise seda tunnistab, võtab osa Eesti poliitika kujundamisest? Ja kas sel juhul, kui me seda aktsepteerime, ei oleks ka täiesti korrektne ja igati õige kutsuda kõigi, ütleme siis, perepoliitikat puudutavate eelnõude ettevalmistamise juurde Sihtasutus Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks?

16:19 Paul Puustusmaa

Aitäh, hea küsija! Sedapidi kuulates tekib mõte, et jah, et miks ka mitte. Aga praegusel juhul oli asi selles, et kui me arvestame sellega, et ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti Põhja-Euroopa esinduse esindajaks on Stockholmis paiknev persoon, kelle nimi on Kari Käsper, siis arusaadavalt oli tema kaasamine mõistlik. Ja kuna ministeeriumi kaudu oli enne väga palju neid töid tehtud, siis täiendavalt kedagi kaasata ei olnud ratsionaalne. Ja ma lisan ka selle tähelepaneku, et kui need kaasatud grupid olid seaduseelnõu läbi töötanud, siis märkusi kusagilt tegelikult ei tulnud. Märkused tulid konkreetselt just pagulaste ülemvoliniku ameti esindaja kaudu ja need me siin vaatasime läbi.

16:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Auväärt Riigikogu liikmed, on võimalik avada läbirääkimised. Läbirääkimistel osalemise soovi ei ole, sel juhul loen läbirääkimised ammendatuks. Vaatame läbi muudatusettepanekud, neid on kaks. Esimene muudatusettepanek seaduseelnõu 110 kohta on põhiseaduskomisjonilt ja juhtivkomisjonina on põhiseaduskomisjon seda arvestanud täielikult. Ka teine muudatusettepanek tuleb põhiseaduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on teinud ettepaneku arvestada seda täielikult. Teisi arvamusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 110 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

8. 16:21 Välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu (135 SE) teine lugemine

16:21 Aseesimees Siim Kallas

Läheme kaheksanda päevakorrapunkti juurde. Selleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse muutmise seaduse eelnõu 135 teine lugemine. Ettekandjaks palun põhiseaduskomisjoni aseesimehe Lauri Läänemetsa.

16:22 Lauri Läänemets

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas 135 SE teemasid. Me kaasasime eelnõu menetlusse ka kõiki huvigruppe, kes olid eelnõu koostamise ettevalmistavas staadiumis samuti kaasatud. Neid oli väga palju, aga nendelt huvigruppidele meile rohkem kommentaare ei laekunud. Ja väga pikk see arutelu komisjonis ei olnud. Meie poolt on üks muudatusettepanek: ettepanek jätta eelnõust välja § 1 punkt 32. Nimelt, see säte on juba kehtestatud välismaalaste seaduses 20. aprillil vastu võetud abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega. Ja kui § 1 punkt 32 välja jätta, siis tuleb välja jätta ka selle sätte jõustumisnorm. Siis ei ole midagi jõustada. Komisjonis toimus veel arutelu teemal, kas ühte paragrahvi ei võiks jõustada poolteist aastat hiljem. Arutasime seda esimesel ja teisel komisjoni istungil ja lõpuks leidsime

Siseministeeriumiga suheldes, et seda vajadust ei ole. Vajalikud muudatused registrites ja andmebaasides on võimalik ära teha nii, nagu algselt plaanitud oli.

Sellest lähtuvalt teeb põhiseaduskomisjon ettepaneku teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis on komisjoni ettepanek võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda selle aasta 3. juuniks. Aitäh!

16:24 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Kas on küsimusi ettekandjale? Küsimusi ei ole. Kas on soovi osaleda läbirääkimistel, pidada kõnesid? Ka seda ei soovi ei ole näha. Siis loeme läbirääkimised lõppenuks ja vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanekuid on üks. Selle on teinud põhiseaduskomisjon ja juhtivkomisjonina on ta arvestanud seda täielikult. Teistsuguseid arvamusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 135 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud, see päevakorrapunkt on ammendatud.

---

9. 16:25 Perekohaloluliste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (185 SE) esimene lugemine

16:26 Aseesimees Siim Kallas

Võtame järgmise päevakorrapunkti, üheksanda: Vabariigi Valitsuse algatatud perekohaloluliste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu numbriga 185. Alustame selle esimest lugemist. Ettekandjaks palun siia rahvastikuminister Riina Solmani.

16:26 Rahvastikuminister Riina Solman

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Tutvustan teile perekohaloluliste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle eesmärk on parandada ja täiendada perekohaloluliste seadust ja töölepingu seadust, kus osa sätteid on varasemates redaktsioonides esinenud, kuid edaspidise õigusloome käigus ekslikult välja jäänud. Samuti täpsustatakse mitmeti tõlgendatavate sätete sõnastust, millega me suurendame õigusselgust ja parandame arusaamist isikute õigustest ja kohustustest. Eelnõu muudatused on tehnilist laadi ega loo juurde uut õigust, millel oleks laialdane mõju.

Siinkohal toon välja mõned olulisemad muudatusettepanekud. Eelnõu kohaselt täpsustatakse lapsetoetuse maksmist üle 16-aastasele lapsele. Kehtiva perekohaloluliste seaduse kohaselt on põhikoolis, gümnaasiumis või kutseõppe tasemeõppes õppival keskhariduseta lapsel õigus lapsetoetusele kuni 19-aastaseks saamiseni. Lapsetoetust makstakse tagasiulatuvalt suvekuude eest, juhul kui noor pärast põhikooli lõpetamist õpinguid samal aastal jätkab. Samas, nende noorte puhul, kes lõpetavad gümnaasiumiklassi või kutsekoolis tasemeõppe ja soovivad sügisest õppida teises koolis või teisel erialal, ei ole täna otsest seaduslikku alust suvekuude eest lapsetoetust maksta. Seaduse varasemas redaktsioonis olid sellekohased reeglid olemas, kuid need on seaduse muutmise käigus ekslikult välja jäänud, kuigi seadusandja ei ole soovinud seda praktikast sisuliselt muuta. Eelnõuga kavandatud muudatuste eesmärk on taastada varasem kord ja tagada lapsetoetuse maksmine suvekuudel ka nende laste eest.

Alates 1. juulist 2020 saab vanemahüvitise maksmist vastavalt vanema soovile kalendrikuude kaupa peatada ja jätkata kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Eelnõuga täpsustatakse, et vanemahüvitise maksmist võib peatada ja jätkata alles pärast lapse 70 päeva vanuseks saamist. Muudatusega tagatakse õigusselgus, et ka need emad, kellel ei ole õigust sünnitushüvitisele, saaksid kasutada oma ainuõigust olla lapsega koos tema 70 esimese elupäeva jooksul. Seda õigust ei saa vanemahüvitise peatamisega hiljem isale üle kanda. Ka seni kehtinud regulatsiooni puhul on sünnitushüvitise õigusega emadel olnud ainuõigus esimese 70 päeva ulatuses vanemahüvitist saada. See on seotud vajadusega tagada naise ja lapse tervise kaitse lapse esimestel elukuudel.

Eelnõu kohaselt nähakse ka töölepingu seaduses ette isikud, kellel on õigus isa täiendavale vanemahüvitisele sarnaselt 1. juulil 2020 jõustavas perekohaloluliste seaduses ette nähtud isikutega. Perekohaloluliste seaduse kohaselt on õigus saada isa täiendavat vanemahüvitist ema abikaasal, lapsendajal, eestkostjal või hoolduspere vanemal. Töölepingu seaduses isapuhkuseks õigustatud isikuid

täpsustatud ei ole, kuna aga töö- või teenistussuhtes isikutel on isa täiendava vanemahüvitise taotlemise eelduseks isapuhkusel viibimine, on oluline, et isapuhkuseks õigustatud isikute ring oleks kirjas ka töölepingu seaduses.

Eelnõu toob kaasa mõningase lisakulu riigieelarvele. See puudutab kutseõppes noortele lapsetoetuse maksmist suvekuude eest, kuid arvestades üldist perehüvitiste eelarve suurust on see lisakulu marginaalne. Kaasnev täiendav kulu kaetakse perehüvitisteks mõeldud eelarvest Sotsiaalkindlustusameti kaudu. Eelnõus nimetatud töökorralduslike muudatuste rakendamiseks lisakulusid riigieelarvele ei kaasne. Perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse muudatused on plaanitud jõustuma vastavalt sättele kas 1. juulil 2020 või 1. aprillil 2022. Ma palun seda eelnõu ehk siis neid tehnilisi muudatusi toetada!

16:31 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile on ka küsimusi. Jevgeni Ossinovski, palun!

16:31 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Austatud ettekandja! Kuna minul on kerge segadus selles osas, millega te tegelete, siis kas te võiksite mind natukene valgustada? Perepoliitika on siiani vastavalt Vabariigi Valitsuse seadusele kuulunud justkui Sotsiaalministeeriumi haldusalasse. Peaministri korraldus ütleb, et teie juhite Siseministeeriumi teatud üksusi. Siseministeeriumi haldusalasse perepoliitika ei kuulu. Millisel alusel valitsus on need asjad ära jaganud? Ja teiseks: kui perehüvitiste seadus on – ma jäeldan seda sellest, et te meie ees olete – mingil alusel antud rahvastikuministri hallata, siis millised Sotsiaalministeeriumi seadused veel teie haldusalasse on sellisel viisil maandunud?

16:32 Rahvastikuminister Riina Solman

Austatud Jevgeni Ossinovski, ma tänan selle küsimuse eest! Poliitikaühilise ja poliitika jälgijana olen ma lugenud teie kõhklusi ja teie kommentaare, millest kõik ei ole olnud ülimalt viisakad. Näiteks olete te mind nimetanud proua rahvastikuregistriks. Aga see selleks. Rahvastikuregister tõepoolest hõlmab väga suure osa Siseministeeriumi rahvastikuvaldkonnast, mis on Siseministeeriumis olnud üks esimesi osakondi, kus töötab rohkem kui 50 inimest üle Eesti. Aga te küsisite, millisel alusel on valitsus ära jaganud ülesanded, mis kuulusid enne osaliselt – rõhutan: ainult osaliselt – Sotsiaalministeeriumi valdkonda, mida ministrina olete juhtinud ka teie. Seega te teate täpselt, mis tol ajal Sotsiaalministeeriumis toimus.

Tuletan teile meelde, et kümme aastat tagasi oli teie erakonnakaaslane Urve Palo samas ametis nagu mina täna. Ta oli rahvastikuminister, kes siis tegeles samamoodi ka perepoliitikaga, integratsiooni ja lõimumise küsimustega. Ma värskest vaatasin Urve Palo ülesanded üle. Ta tegi tublit tööd. Kahe aasta pärast tulenevalt majandussurutisest see ametikoht küll likvideeriti. Mul on äärmiselt hea meel, et me oleme täna jõudnud taas etappi, kus me näeme, et rahvastikuprotsessid on Eesti riigis olulised. Me teame, et eestlaste osakaal rahvastikus väheneb ja kogu rahvaarv kahaneks, kui meil ei oleks sisserännet. Nendele küsimustele, rahvastikuprotsessidele tähelepanu pööramine on kindlasti asjakohane.

Ma loen teile ette oma ülesanded, milleks on: rahvastikupoliitika ja perepoliitika valdkondade kujundamine; globaalne eestlus; kodanikuühiskond ja kohanemispoliitika ehk uussisserändajad, nende kohanemine Eesti ühiskonnas. Ja on veel mõned ülesanded. Need on kõik kinnitatud peaministri käskkirjaga ja ära jagatud sellisel kujul. Vabandust, kas ma tohin paluda täpsustada, mis oli teie teine küsimus, millele ma pidin vastuse andma? (Saalist täpsustatakse.) Mis puutub perepoliitikasse, siis nende teemade puhul olen kas mina juhtivminister või olen kaasvastutaja. Sotsiaalministeeriumiga me teeme väga tihedat ja head koostööd.

16:35 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Jevgeni Ossinovski, teine küsimus palun!

16:35 Jevgeni Ossinovski

Esiteks, mina ei ole teid rahvastikuregistriks nimetanud, ma refereerisin ühte anekdootlikku lugu, mille autor oli keegi teine. Teiseks, Urve Palo oli rahvastikuminister hoopis teistsuguses redaktsioonis

Vabariigi Valitsuse seaduse alusel. Siis olid ka nn portfelli ministrid. Praegune seadus, nagu see 2014. aastal ära muudeti, on hoopis teistsuguse loogilise ülesehitusega ja selle järgi peaks ministri ülesanded kattuma nende vastutusvaldkondadega. Näiteks väliskaubandusministrile on öeldud, et ta juhib Välisministeeriumi vastavat osakonda. Teile Sotsiaalministeeriumi vastavat osakonda juhtida minu teada antud ei ole. Nii et see oli küsimus, millele te vastust ei andnud. Aga kui perehüvitiste seadus on teie n-ö juhtida, siis ma küsin sellist asja. Perehüvitiste seaduse § 63 näeb ette, et Sotsiaalkindlustusamet teeb kehtiva redaktsiooni järelhindamise 2020. aasta 1. jaanuariks ja esitab selle Sotsiaalministeeriumile kinnitamiseks. Mina ei ole seda analüüsi Sotsiaalministeeriumist leidnud, ei tea sellest midagi. Kas see esitati siis Siseministeeriumile, mitte Sotsiaalministeeriumile, nagu seadus ette näeb? Või seda järelhindamist tegelikult ei ole tehtud?

16:36 Rahvastikuminister Riina Solman

Suur tänu täiendava küsimuse eest! Tõepoolest, teie jaoks oli see võib-olla anekdootlik lugu, minu jaoks oli see väga armas lugu. See toimus valitsuse pressikonverentsil, kus Arkadi Popov, olles ähmi täis, võttis sõna. Ma ei näinud selles midagi anekdootlikku, et inimene kasutas rahvastikuregistri sõna, sest mina olin just lõpetanud jutu rahvastikuregistrist. Aga loomulikult võib sellele anda ka õelama värvingu, kui see asi tegelikult väärt oli.

Igal juhul ma vastan ka sellele küsimusele, mis puudutab rahvastikuministri valdkonda. Nimelt rahvastik kujuneb meilgi vastavalt sündidele ja surmadele, vastavalt iibe. Me teame, et sünde on Eestis vähem kui surmasid ehk siis meie iive on negatiivne. Ja tähtis on ka ränne. Rände ja kodakondsuse küsimustega teatavasti on Siseministeerium tegelnud juba aastakümneid, mistõttu ongi rahvastiku valdkond üsna loogilisena viidud Siseministeeriumi haldusalasse. Sinna on tekitatud eraldi osakond, mis tegeleb rahvastikuprotsesside jälgimisega ja nende kujundamisega. Teie jaoks on see ebaloogiline asetus, minu jaoks ülimalt loogiline. Aga mis puudutab teist osa teie küsimusest, siis teeme selgeks, kus see analüüs on. Aitäh igal juhul tähelepanu juhtimast!

16:37 Aseesimees Siim Kallas

Urve Tiidus, palun!

16:37 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Mul selline lihtne tehniline küsimus. Nagu me teame, eelnõusid kooskõlastatakse, kaasatakse huvirühmi ja tehakse konsultatsioone. Siin on öeldud, et eelnõu on esitatud kooskõlastamiseks. Aga kas te võite kuidagi kajastada, milliseid mõtteid need huvirühmad avaldasid ja kuidas nad suhtuvad sellesse eelnõusse? Iseenesest minu meelest mõistlikud mõtted on siin eelnõus, kõik need on vajalikud asjad. Aitäh!

16:38 Rahvastikuminister Riina Solman

Aitäh, lugupeetud proua Tiidus, selle küsimuse eest! Hea tähelepanu juhtimine asjaoludele! Nimelt, need seaduste muutmise ettepanekud tulevadki sihtgruppidele. On tähele pandud, et õigusloome muutmise käigus on üksikud asjad millegipärast, küllap kogemata seadustest välja jäänud. Ka on asju, mida on vaja täpsustada. Siin minust vasakul on tehtud kriitikat, millega rahvastikuminister ikkagi tegeleb. Rahvastikuminister tegeleb sellega, millega võib-olla oleks pidanud tegelema omal ajal Sotsiaalministeerium, kuid ei jõudnud ülekoormuse tõttu. See puudutab otseselt inimesi, peresid, lapsi, noori emasid – nendele väga olulisi tahke. Näiteks see väike asi, et vanemahüvitise arvutamine viia kahelt ja poolelt aastalt kolme aasta arvestusperioodini, on võtnud mitu koalitsiooni aega. Naised on sellele pidevalt tähelepanu osutanud, et olukord on neile alandav. Kahe ja poole aastaga ei jõuta tihti järjestikku lapsi saada ja nüüd me oleme juba väga lähedal selle sammu astumisele. Selliste protsessidega ehk siis otseselt sihtrühmade-huvigruppidega me iga päev tegeleme.

16:39 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole. Palun nüüd kaasettekandjaks või kui niisugust terminit enam ei kasutata, siis teiseks ettekandjaks sotsiaalkomisjoni liikme Priit Sibula.

16:39 Priit Sibul

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas ministri poolt äsja ette kantud eelnõu möödunud esmaspäeval, 11. mail, kus seda suhteliselt tehnilist eelnõu tutvustasid minister ning Siseministeeriumi rahvastiku- ja perepoliitika osakonna nõunik Merlin Murumets. Neid tehnilised muudatused, millest me rääkisime, tulenevad sellest, et seaduste muutmise käigus on mõned aspektid jäänud kahe silma vahele ja sel põhjusel mingitel hetkedel pole mõned inimesed peretoetusi saanud. Püüame need puudused selle eelnõuga likvideerida.

Aga mina räägin sellest, mis toimus komisjonis, ja mitte eelnõust endast, mida meile just tutvustati. Meil tekkis komisjonis küsimus, et eelnõu sätted on planeeritud jõustuma kahes etapis: 1. juulil 2020 ja 1. aprillil 2022. Me soovisime teada, miks tulevase seaduse § 1 punkt 2 jõustub alles 2022. aasta 1. aprillil. Saime vastuseks, et tegemist on Riigikohtu otsusest tuleneva tehnilise muudatusega. Riigikohtu otsus on jõustunud. Otsus on sisse kirjutatud Riigi Teatajasse, sellesse redaktsiooni, mis jõustub 1. juulil 2020. Ja kuna 2022. aastal jõustub redaktsioonis muutub perehüvitiste seaduse paragrahvide numeratsioon, siis ei saa Riigi Teataja ise 2022. aastal jõustuvasse redaktsiooni muudatusi enam teha. Muudatusi tuleb teha käsitsi tehnilise iseloomuga seadusemuudatustena.

Minu kolleegidel komisjonis tekkis küsimus ka vanemahüvitise maksmise peatamise reegli täpsustamise kohta: kui suurt hulka naisi see puudutab, et vanemahüvitist hakatakse neile maksma sünnitus- ja raseduspuhkuse perioodil. Nõunikult saime vastuse, et tegemist on muudatusega õigusselguse tagamise huvides. Ka praegu on nii, et õigus 70-päevasele vanemahüvitisele on nii nendel naistel, kellel on õigus sünnitushüvitisele, kui ka nendel, kellel seda õigust ei ole. On oluline, et peredel ei tekiks valet ootust, et ema peatab oma hüvitise enne lapse 70-päevaseks saamist ja siis saab isa kohe oma vanemahüvitist võtma hakata. Isegi peredes, kus ema ei saa rasedus- ja sünnitushüvitist, ei saa isa võtta vanemahüvitist enne, kui laps saab 70-päevaseks.

Kolleegidel tekkis küsimus planeeritava muudatuse kohta, millega soovitakse muuta vanemahüvitise määramise tingimusi töötuse korral. Kuidas kontrollitakse seda, et just kriisi tõttu on töötuks jäänud? Ega n-ö lõplikku järeldust, mis põhjusel inimese tööleping ikkagi lõpetatud on, ei olegi ju võimalik teha. Lihtsalt eesmärk on see, et pered ei kannataks töötuse tõttu. Küsimus oli ka, kas seda sätet võidakse hakata kuritarvitama. Noh, tõenäoliselt on nii, et kuna sünnitushüvitist arvestatakse pikema perioodi sissetuleku järgi enne lapse sündi, võttes aluseks tämini üheksa kuud enne lapse eostamist, siis n-ö tagantjärele ei ole võimalik neid andmeid kohendada.

Üldise kommentaarina viitas minister ka, et lisaks sellele, mis on praegu eelnõus, tuleb eelnõus veel muudatusi, mida komisjoni kindlasti arutama hakkab. Need on seotud vanemahüvitise järjekuste sündide korral ja sellega, et seda aega pikendatakse 2,5 aastalt 3 aastale, ning ka elatisabi maksmise ooteaega saaks lühendada ja üks teema on vanemahüvitise määramine töötuse puhul. Meil tekkis komisjonis küsimus, et eelnõu jõudis meieni, aga juba on teada, et tahetakse muudatusi teha. See oli niisugune üldisem mure. Aga on selge, et need muudatused on seotud osaliselt sellega, et me väljusime äsja eriolukorrast, väga keerulisest seisust. Nüüd meil on mõistlik teha kõik endast olenev võimalikult kiiresti, et laste planeerimine, vanemahüvitise saamine ja perede majanduslik olukord ei kannataks. Me tahame anda omalt poolt parima, et pered saaksid mõistlikult oma tulevast põlvkonda üles kasvatada, planeerida, toimetada.

Selline arutelu toimus komisjonis ja see, et ma siin teie ees olen, ei ole juhuslik, vaid komisjon otsustas, et me toetame eelnõu esimese lugemise lõpetamist, suuname selle tänaseks saali ja määrame minu ettekandjaks. Täna tähelepanu eest!

16:45 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide esindajatel on soovi pidada kõnesid? Kõnede pidamise soovi ei ole, seega me läbirääkimisi ei ava. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 185 esimene lugemine lõpetada. Ja esimene lugemine ongi lõppenud. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 3. juuni kell 17.15.

---

10. 16:45 Kodakondsuse seaduse § 13 muutmise seaduse eelnõu (147 SE) esimene lugemine

16:46 Aseesimees Siim Kallas

Järgmine päevakorrapunkt, arvult kümnes: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse § 13 muutmise seaduse eelnõu numbriga 147. Alustame selle esimest lugemist. Ettekandjaks palun siia Riigikogu liikme Jevgeni Ossinovski.

16:46 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tutvustan teile Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud eelnõu, mis koosneb täpselt kahest lausest, on väga lihtne. Ja kuna on seotud alles hiljuti Riigikogus menetletud seaduseelnõuga number 58, siis loodetavasti on see arutelu ja diskussioon enamikule kolleegidest piisavalt tuttav. Nimelt, s.a 17. veebruaril jõustus Riigikogus jaanuaris vastu võetud kodakondsuse seaduse muutmise seadus, mis oli Vabariigi Valitsuse algatatud ja mille eesmärk oli väga hea ja mida me, sotsiaaldemokraadid täielikult ka toetame. Nimelt on soovitud, et need teiste või kolmandate riikide kodanikest lapsed, kes on Eestis sündinud ja kelle perel on Eesti riigi ja ühiskonnaga pikaajaline suhe ehk kelle eellased on elanud siin vähemalt 1991. aasta 20. augustist, saavad Eesti kodakondsuse ilma täiendavate nõueteta ehk siis ilma eksamiteta ja neil on võimalik Eesti lastena kasvada ka Eesti kodanikena.

Ma ei lasku siinkohal liiga pikalt diskussiooni, miks see vajalik on. Aga erinevad uuringud on näidanud, et kodanikena kasvanud lapsed ...

16:48 Aseesimees Siim Kallas

Üks hetk! Kalle Grünthal annab märku.

16:48 Kalle Grünthal

Kas te saaksite natukene kõvemini rääkida? Siin taga on väga halb kuuldavus.

16:48 Jevgeni Ossinovski

Ma ei tea, mis ma nende mikrofonidega tegema pean.

16:48 Aseesimees Siim Kallas

Te peate väheke kõvemini rääkima. Need mikrofonid on täpselt nii sätitud, et inimene, kes selle koha peal räägib, on hästi kuulda.

16:48 Jevgeni Ossinovski

Pikad inimesed on siis halvasti kuulda. Selge, püüan tükk maad kõvemini rääkida. Aga näete, kolleeg Kivile see ei meeldi jälle.

Ent teema juurde tagasi tulles, tõepoolest, kodakondsuse uuringutes paljudes riikides on leitud, et kodanikuidentiteet on sõltuvuses sellest, kas laps kasvab riigis kodanikuna või mitte. See, et kõik Eesti lapsed saavad siin kasvada Eesti kodanikena, kindlasti aitab kaasa laiemate integratsioonipoliitika eesmärkide saavutamisele.

Kodakondsuspoliitika on Eesti riigis olnud suhteliselt selline, ütleme, poliitilises mõttes polariseeriv ja sisulises mõttes üks Euroopa kõige konservatiivsemaid. Samas on läbi koosseisude olnud teatud ühiskonsensus, et kui täiskasvanute kodakondsuse küsimuses on ideoloogiline erimeelsus erakondade ja poliitikute vahel kaunis suur ja see on ka ühiskonnas olemas, siis laste kodakondsuse puhul on siiani olnud lihtsam ühist meelsust otsida. Lähtunud on seisukohast, et olgu vanemad teinud mis tahes valikuid, järgmine põlvkond võiks olla Eesti kodanikena kasvanud.

Kui vaadata muudatusi, mis Eestis kodakondsuse seaduses on tehtud, siis need liberaliseerimise ettepanekud on puudutanud just nimelt lapsi. Kunagi, 1998 oli vist see aasta, kui ma õigesti mäletan, seadustati mittekodanike laste ehk halli passiga inimeste laste võimalus ilma eksamiteta, taotluse alusel kodakondsus saada. 2016. aastal said seadustatud ja 2014. aastal vastu võetud mitmed muudatused, mis puudutasid ka laste kodakondsust. Näiteks needsamad nn hallipassilapsed said automaatselt Eesti kodakondsuse, nad ei pidanud selleks taotlust esitama. Samal aastal võimaldati alaealistel jääda topeltkodanikeks või mitmikkodanikeks kuni 18. eluaastani. See oli tingitud ühest konkreetsest juhtumist, millega ma omal ajal, aastal 2013 tegelesin. Üks Kohtla-Järve tüdruk pidi jääma Eesti kodakondsusest ilma, kuna isa võttis talle lisaks ka Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse. Seda tüüpi

muudatusi on siin aja jooksul tehtud.

Järgmine loogiline samm, mis tegelikult oli juba eelmise valitsuse ajal koalitsioonileppesse kirja pandud, on see, et ka need lapsed, kes on sündinud kolmanda riigi kodanikena Eesti Vabariigis ja kellel on pikaajaline suhe Eesti riigi ja ühiskonnaga, võiksid saada juba lastena Eesti kodakondsuse, et nad saaksid siin kodanikena kasvada. Need lapsed on valdavalt Venemaa Föderatsiooni kodanikud. Valdav osa kolmanda riigi kodanikke, kes on Eestis vähemalt 1991. aastast elanud, on Venemaa Föderatsiooni kodanikud. Selline on reaalne, faktiline pilt Eestis.

See samm, mille me eelmises valitsuses tahtsime tõepoolest teha, oli see, et ligi 7000 last oleks saanud Eesti kodakondsuse sünnist alates taotluse alusel ja sellisel viisil, et nad oleksid olnud tegelikult sünnijärgsed Venemaa Föderatsiooni kodanikud, aga valdavalt Eesti annaks neile võimaluse saada ka Eesti kodakondsuse. Ja siis, kui nad saavad 18-aastaseks, nad peaksid loobuma Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest.

Miks on niimoodi? Sest enne seda Venemaa Föderatsioon vastavalt oma kodakondsuse seaduse § 19 lõikele 3 ei vabasta oma kodanikest lapsi Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest. Selline on tegelik olukord. Siis jäi see seadus vastu võtmata – seadus oli ette valmistatud, aga jäi vastu võtmata –, kuna ühes koalitsioonierakonnas vahetus esimees ja kokkulepped, mis olid sõlmitud, enam ei kehtinud. Uus valitsus on veel märksa, ütleme, parempoolsem ja seda kokkulepet enam teha pole suudetud. Positiivsena aga jõuti kokkuleppele, et 1300 lapsel võiks selline võimalus tekkida. Sinna tekitati vaid üks lisatingimus, et saaks ainult need lapsed, kelle üks vanem on Venemaa Föderatsiooni kodanik ja teine on halli passiga. Need, kellel on mõlemad vanemad Venemaa Föderatsiooni kodanikud – ja neid on enamik selles kolmandate riikide kodanike laste sihtrühmas – ei saaks. Aga olgu, 1300 on ikkagi parem kui mitte midagi.

Ja siis, kui see menetlus algas, selgus, et valitsuses on lükatud sellesse eelnõusse üks täiendav punkt, mille tõttu see muudatus praktiliselt kaotab oma tähenduse. Nimelt tuleb Eesti kodakondsuse saamiseks nendel alustel esitada Eesti riigile tõend selle kohta, et sind on vabastatud teise riigi kodakondsusest. Aga 90%-l juhtudest on need Venemaa Föderatsiooni kodanikest lapsed, kes sellist tõendit esitada ei saa, sest Venemaa Föderatsiooni seadused ei luba neil Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest välja astuda. Ja selle praktiline järelem, nagu siis sai ka räägitud, on ju tegelikult see, et ühelt poolt riik justkui annab positiivse žestina nendele Eesti lastele kodakondsuse, aga tegelikkuses tekitab sellise, ütleme, nagu ma olen seda nimetanud, võltskodakondsuse grupi. Sa esitad taotluse, see menetletakse ära, Vabariigi Valitsus langetab otsuse, et see laps saab Eesti kodanikuks, aga praktiliselt pannakse ta kuni 18-aastaseks saamiseni ootelehele. Sest selleks, et Eesti kodakondsus päriselt saada – et saada Eesti pass –, peab inimene esitama tõendi, et ta on Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest vabastatud, aga sellist tõendit Venemaa Föderatsioon lapsele ei väljasta. Ja sellest tulenevalt lapsena see laps Eesti kodanikuks ei saa. Põhiline eesmärk, et lapsed kasvaksid Eesti kodanikena, jääb nende puhul täitmata. Ja kriitikale vaatamata jäi valitsus endale kindlaks. Muudatusi ei tehtud ja seadus jõustus 17. veebruaril just sellisel kujul.

Meie esitasime siis kohe oma muudatusettepaneku, millel on põhimõtteliselt üks ja ainus mõte: eemaldada see täitmatu säte. Need pered ei ole võimelised seda sätet täitma, nad ei saa esitada tõendit, et need lapsed on vabastatud teise riigi kodakondsusest. Me tahaksime jätkuvalt seda, et riik kohtleks neid kolmanda riigi kodanikest lapsi võrdselt teistega. Üldiselt on topeltkodakondsus alaealistele lubatud ja see peaks olema lubatud ka nende laste puhul, kes sellel alusel saaksid lihtsustatud korras Eesti kodakondsuse. Mingit põhimõttelist muutust kodakondsuspoliitikas see ei tekitaks. Juba praegu on mitmikkodakondsus alaealistel seadustatud ja lubatud vastavalt kodakondsuse seaduse § 3 lõikele 1. 18-aastaseks saades needsamad lapsed peaksid siis iseseisvalt langetama selle valiku. Usutavasti nad loobuvad Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest, jäävad Eesti kodanikeks edasi. Kui nad seda ei tee, siis mitmikkodakondsuse probleem laheneb teisipidi.

Teine lause selles eelnõus ütleb, et me tahaksime rakendada seda tagasiulatuvalt 17. veebruarist – päevast, kui need varasemad muudatused jõustusid.

Komisjonis me arutasime seda eelnõu põgusalt. Vabariigi Valitsus on kirjutanud selle kohta pika arvamuse. Ega seal arvamuses väga palju midagi mainimisväärsset ei ole peale selle, et see on poliitilise otsuse küsimus. Ja tõepoolest see on poliitilise otsuse küsimus, selles ei ole absoluutselt mitte mingit kahtlust. Nagu Siseministeriumi esindajad kinnitasid, Eesti ei ole endiselt liitunud rahvusvaheliste konventsioonidega, mis puudutavad kodakondsusetuse vähendamist. Selles mõttes me oleme suveräänsed oma kodakondsuspoliitika kujundamises, selles ei ole mingit kahtlust. Aga mitte selle üle ei

ole vaidlus olnud. Vaidlus on olnud selle üle, kas seda tüüpi muudatus on mõistlik, millega see on põhjendatud ja kas see on positiivne signaal selle kohta, et me kohtleme kõiki neid lapsi oma lastena, või see pigem tekitab teatud erisusi. Vaid mõned üksikud neist saavad Eesti kodanikeks, aga valdavale enamikule öeldakse, et tore on, et sa taotluse esitasid, aga nüüd oota, kuni saad 18-aastaseks. Ja kui selle aja jooksul kodakondsuse seadus ei muutu, siis äkki saadki Eesti kodanikuks.

Üks huvipakkuvamaid detaile komisjoni arutelus oli see, et kui mina küsisin proua Koidu Mesilaselt, kes Siseministeeriumi esindas, kui palju selle 17. veebruaril jõustunud muudatuse alusel on esitatud taotlusi lihtsustatud korras kodakondsuse andmiseks lastele – no eriolukord tuli kuu aega hiljem ka peale ja seadus on alles jõustunud –, siis ta vastas, et see number on 9. Taotlusi on esitatud 9, kokku aga on selles sihtrühmas 1300 last. Aga noh, asi on algusjärgus, võib-olla see võtab hoo üles. On tähelepanuväärne, et nendest üheksast on kaks taotlust Ukraina kodanikelt. Kui nad saavad positiivse vastuse, siis neil lastel tekib seaduse kohaselt tõepoolest võimalus saada Eesti kodanikuks, kuna Ukraina kodakondsusest on võimalik loobuda. Seitse last on Venemaa Föderatsiooni kodanike lapsed, mis tähendab seda, et nad tegelikult Eesti kodakondsust ei saa. Minu hinnangul on see väga inetu, et me riigina selliselt käitume. Kui me oleme öelnud, et me tahame, et need lapsed Eesti kodanikuks saaksid, siis me peaksime siiski looma sellise õiguskorra, mis nendele päriselt ka Eesti kodakondsuse annab. Just seda minu esitatav eelnõu võimaldab ja ma palun seda toetada. Aitäh!

17:00 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Kalle Grünthal, küsimus palun!

17:00 Kalle Grünthal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Ma jätan kõrvale igasugused emotsioonid ja poliitilised vaated ja keskendun ainult juriidikale. Te olete oma eelnõu seletuskirjas ja ka tänases kõnes viidanud sellele, et Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse seaduse § 19 lõige 3 ei võimalda alaealistel oma kodakondsusest loobuda. Kahjuks olete aga jätnud kõrvale Venemaa Föderatsiooni sama seaduse § 19 lõikes 2, § 24 lõikes 2 ja § 25 lõikes 5 sätestatu, kus on kirjas võimalused, mismoodi on võimalik Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest loobuda. Seda saab teha vastava avalduse alusel. Ja nagu Eesti seaduste kohaselt, on ka Vene seaduste kohaselt laps piiratud teovõimega isik ja tema eest teeb toiminguid põhimõtteliselt tema vanem. Seega on tegelikult võimalus Vene kodakondsusest loobumiseks täiesti olemas ja ma leian, et te oma eelnõuga lihtsalt natuke eksitate siin aulikku Riigikogu. Ja mu küsimus on: miks te seda teete? Aitäh!

17:01 Jevgeni Ossinovski

Ma tänan, kolleeg Grünthal! Te olete väga hästi silma paistnud sellega, et võtate julgelt sõna teemadel, mille puhul teie kompetents on väga piiratud. Ja see on üks nendest valdkondadest. Nimelt, Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse seadus võimaldab tõepoolest lapsel lahkuda Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest juhul, kui ta astub koos vanemaga teise riigi kodakondsusesse. Erinevalt näiteks Iraani riigist, kes seda ei luba, kes peab Iraani kodakondsusest loobumist riigireetmiseks, Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse seadus seda võimaldab.

Aga käesoleval juhul läheks laps teise riigi kodakondsusesse nõnda, et vanemad temaga sama riigi kodakondsusesse ei läheks, ja seda Venemaa Föderatsioon ei luba. See on tõepoolest nii. Seda on seaduse tekstist keeruline välja lugeda, ma mõnan, aga see on seal tegelikult olemas. Ma olen seda kontrollinud ja selle kohta küsinud ka Politsei- ja Piirivalveametist, kes seda kinnitab. Selliseid tõendeid ei väljastata. Ja ma kontrollisin seda ka Venemaa Föderatsiooni saatkonna konsuli käest, kui ma selle küsimusega aastal 2013 tegelesin. Üsna pikalt olen selle valdkonnaga tegelema.

Tõepoolest, tollal oli juhtum, kus Kohtla-Järve tüdruk Kristina sattus olukorda, et riik hakkas talt Eesti kodakondsust ära võtma, sest ta isa võttis endale Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse ja võttis tütrele ka. Tüdruk tahtis jääda Eesti kodanikuks, pere tahtis, et tüdruk jääks Eesti kodanikuks, nad läksid konsulaati ja palusid vabastada laps Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest. Venemaa Föderatsiooni saatkond ütles, et me ei väljasta selliseid tõendeid, sest vastavalt Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse seaduse §-le 19 lõikele 3 ei vabasta Vene riik lapsi Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest niimoodi, et vanemad jäävad Venemaa Föderatsiooni kodanikeks edasi, aga laps liigub teise riigi kodakondsusesse. See eelnõu puudutab nii seda juhtumit kui ka neid juhtumeid, kui vanemad on halli passiga. Nii et see on keeruline teema. Aga ma soovin teile jõudu sellesse süvenemisel.

17:04 Aseesimees Siim Kallas

Katri Raik, palun!

17:04 Katri Raik

Aitäh, hea eesistuja! Hea esineja! Me teame, et Eestis on ilma kodakondsuseta ligi 70 000 inimest. See on rohkem inimesi kui Eesti suuruselt kolmandas linnas Narvas – märkimisväärselt rohkem, 15 000 inimest rohkem. Me räägime täna ainult 1300 inimesest. Samas mõned nädalad tagasi lugesime kõik oma suureks üllatuseks, et kodakondsusküsimuse lahendamine on praeguse valitsuse suur edulugu. Ometi me teame, et koalitsioonierakonnad kas või seda sinu praegu välja pakutud lahendust suure tõenäosusega ei toeta. Miks see nii on?

17:04 Jevgeni Ossinovski

Jah, kodakondsuspoliitiline edulugu ... Minu hinnangul küll ei saa seda öelda ei praeguse ega ka varasemate valitsuste kohta, kui ma lähtun oma arusaamast, mismoodi kodakondsuspoliitika peaks olema Eestis üles ehitatud. Aga nagu öeldud, Eesti poliitikas on selles küsimuses olnud ideoloogilised ja legitiimsed erinevad arvamused ja piisavat ühisosa paraku ei ole tõepoolest tekkinud. Mis küll minu hinnangul ei tähenda, et kui ei ole mingit laiemat kokkulepet kodakondsuspoliitika revideerimiseks, siis võib ka n-ö väiksemad sammud ära lörtsida või sisuliselt tegemata jätta. Ja praegu me siiski oleme olukorras, kus sisuliselt on kokku lepitud, et 1300 lapsele antakse Eesti kodakondsus. Seesama seadus, mis vastu võeti, ju seda selgelt ütleb. Miks peab siis sinna lisama juurde piirangu selleks, et nendest 1300 lapsest 1200 seda ei saaks? Selle põhjuse sõnastas üks koalitsioonisaadik, kes ei ole Keskerakonnast. Ta ütles mulle omavahel, et täpselt nii on: meie eesmärk oligi, et seda koalitsioonilepingu lubadust täites võimalikult väike hulk lapsi Eesti kodanikuks saaks. Eks see on tõenäoliselt koalitsioonisisese teatud jõudude tasakaalu väljendus.

Aga noh, eks poliitoloogikaga tuleb loomulikult arvestada, poliitilise reaalsusega tuleb arvestada. Ent teisest küljest tuleb siiski aru saada, et me räägime reaalsusest inimestest väga tundlikus küsimuses. Inimene sai aru nii, nagu talle ka öeldi, et nüüd te saate tulla ja võtta oma lapsele Eesti kodakondsuse. Ja siis ta läheb seda võtma, aga saab aru, et ta seda ei saa. Aga kõrval naabrimees, kes on juhtumisi Ukraina kodakondsusega, tema oma lapsele saab. Miks see niimoodi on? Mitte keegi ei oska põhjendada. Selles ei ole süüdi see laps, et ta ei saa sellest teisest kodakondsusest loobuda. On isegi niimoodi – see oluline nüanss on teile võib-olla teada –, et kui Venemaa Föderatsiooni kodanikul sünnib Eestis laps, siis isegi kui see pere ei lähe Venemaa saatkonda, et saada Vene passi, sel lapsel puudub igasugune seos Vene riigiga, tal ei ole Venemaa Föderatsiooni passi, mingeid muid dokumente, ta pole Venemaal kunagi käinudki, siis Eesti riik loeb ta sünnijärgseks Venemaa Föderatsiooni kodanikuks. Isegi kui tal ei ole ühtegi Venemaa Föderatsiooni dokumenti käes, on ta ikka automaatselt sünnijärgne Venemaa Föderatsiooni kodanik ja ta ei saa sellest staatusest loobuda mitte kuidagi. Sellel konkreetsel inimesel pole midagi isegi ära visata, ta ei saa passi puruks lõigata – mitte midagi! Aga Politsei- ja Piirivalveamet loeb ta vastavalt Venemaa Föderatsiooni seadustele sünnijärgseks Venemaa Föderatsiooni kodanikuks, mida ta ka põhimõtteliselt *de jure*, see on *impotentia* ka on. Selles olukorras läheb ta siis Politsei- ja Piirivalveametisse ja ütleb seal, et ma ei ole Venemaa Föderatsiooni kodanik – mis Venemaa kodanik ma olen, mul pole passi, mitte midagi, ma pole käinud Vene saatkonnas dokumenti taotlemas. Ent talle öeldakse, et aga vaat meie arvates oled ja niikaua, kui sa ei too paberit, et sa oled loobunud sellest, mida sul ei ole, niikaua sa Eesti kodanikuks ei saa. Inetu lugu!

17:08 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem küsimusi teile ei ole. Palun kaasettekande tegemiseks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku.

17:08 Andrei Korobeinik

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Tere päevast! Eelnõu 147 oli põhiseaduskomisjoni istungil arutusel teisipäeval, 12. mail aastal 2020. Kuna üsna sarnase või õigemini täpselt sama sisuga eelnõu oli meil komisjonis ka mõni kuu enne seda, siis väga suurt arutelu sisu üle komisjonis ei toimunud. Küll aga tutvustas Vabariigi Valitsuse esindaja valitsuse arvamust, mis oli negatiivne. Vabariigi Valitsus leidis, et ta ei toeta seda eelnõu, kuid arutelu käigus jõudsimme kõik koos järeldusele, et tegemist on poliitilise

valikuga ja ei olegi üks või teine valik halb või hea. Nagu ka hea kolleeg Jevgeni mainis, me uurisime, kuidas on õnnestunud eelmise kodakondsuse muutmise seaduse rakendamine. Saime teada, et üheksa taotlust on esitatud, nende seas on näiteks üks tubli Narva perekond, kelle kolmele lapsele on taotletud kodakondsust. Põhimõtteliselt nii ta jäi.

Komisjon tegi järgmised otsused: esiteks teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 20. maiks ja teiseks, määrata ettekandjaks mind. Need otsused olid konsensuslikud ja konsensuslik oli ka otsus teha ettepanek eelnõu tagasi lükata. Selle poolt hääletasid kõik põhiseaduskomisjoni liikmed, aga kuna tegemist on eelnõuga, mitte muudatusettepanekuga, siis see eelnõu on täna siin saalis. Aitäh!

17:11 Aseesimees Siim Kallas

Küsimused. Heljo Pikhof, palun!

17:11 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Komisjoni protokollist selgub, et lastele kodakondsuse päriselt andmise vastu hääletasid konsensuslikult saadikud EKRE-st, Isamaast, Reformierakonnast ja ka Keskerakonnast. Kui esimesed kolm erakonda on juba pikka aega olnud venekeelse elanikkonna suhtes pehmeltselt öeldes tõrjuvad, siis kas teie ja Martin Repinski põhjendasite kuidagi komisjoni istungil, miks te olete selle vastu, et tuhatkond Eesti last saaks päriselt Eesti kodanikeks? Miks te ei soovi, et meil oleks rohkem Eesti kodanikke?

17:12 Andrei Korobeinik

Aitäh! Kui te mõtlete seda, miks sotsiaaldemokraadid ei hääletanud poolt, siis põhjus on selles, et sotsiaaldemokraatide esindaja lahkus istungilt enne hääletust. Aga kui küsimus on selles, miks üks või teine saadik hääletas poolt või vastu, siis konkreetset motivatsioonikõnet ei ole saadikud pidanud. Küll me, nagu ma mainisin, arutasime seda teemat nii seaduseelnõu 58 muudatusettepanekute arutelul kui ka sellel istungil. Ja jõudsimme järeldusele, et mis puutub kodakondsusse, siis kui inimene saab täisealiseks, ta teeb ise selle valiku, juhul kui konkreetne riik ei vabasta teda selle riigi kodakondsusest ajal, kui ta on laps, nagu Ukraina puhul on võimalik. Loodan, et ma vastasin teie küsimusele.

17:13 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:13 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Sina hääletasid komisjonis ka selle eelnõu vastu. Noh, võib aru saada, miks see niimoodi on. Aga kui sa saaksid ise otsustada, kui oleks sinu teha, kas sa pigem eelistaks, et kõik need üheksa last saaksid kohe Eesti kodakondsuse, või eelistaksid ka ideaalses poliitilises olukorras seda, et kaks tükki saaksid ja seitse lähemid ootelehele? Aitäh!

17:13 Andrei Korobeinik

Aitäh! Nagu ma eelmisele küsimusele vastates ütlesin, et tegemist ei ole sellise psühhoanalüütiku vastuvõtuga. Komisjonis me ei arutanud iga inimese mõttemaailma. Aga kui sa küsid minu käest isiklikult, siis muidugi ma olen selle poolt, et Eestis sündinud lapsed saaksid Eesti kodakondsuse. Ja samas ma toonitan, et nad ka saavad, juhul kui nad ei mõtle ümber. Liberaalse maailmavaate esindajana hindan ma päris kõrgelt seda, kui inimene saab teha valiku iseseisvalt, mitte ei pea alluma oma vanemate valikule. See on omaette väärtus. Aga ma loodan, et need lapsed, need seitse last, kes ei saa Eesti kodakondsust enne, kui nad on 18 aastat vanad, teevad siiski valiku Eesti kodakondsuse kasuks. Nii et ma loodan, et lõpp hea, kõik hea.

17:15 Aseesimees Siim Kallas

Katri Raik, palun!

17:15 Katri Raik

Hea eesistuja! Hea ettekandja! Ma tean, et seda küsimust arusaadavalt komisjoni istungil ei arutatud, ent siiski on teie seisukoht oluline. See kolme lapse ema Narvas saab nüüd lõpuks aru, et need passid,

mis ta saab oma kolmele lapsele, jäävad ootele vastavalt 15, 16, 17 aastaks – kui kauaks iganes, kuni lapsed saavad 18-aastaseks. Vahepeal on nad lõpetanud ära põhikooli ja teinud ära ühiskonnaõpetuse eksami ja eesti keele testi. Ja siis, võimalik, et nad saavad Eesti kodanikeks, kui nad tahavad. Aga naabrinaine, kes on Ukraina kodakondsusest, saab oma lastele passid, mida ta saab homme rakendada. Kas see Vene ema tõesti arvab, et meil on tore riik? Kas te usute seda?

17:15 Andrei Korobeinik

Aitäh! Esiteks, mul ei ole infot, tegemist võis olla ka isaga. Aga ma arvan, et ma olen sellele küsimusele juba vastanud. Kui minul oleks valida, siis ma annaks selle kodakondsuse kohe. Samas ma hindan kõrgelt seda, et need lapsed, kes võib-olla pole enam väikesed, võib-olla nad on juba 17 aasta ringis, saavad selle valiku teha ise. Ma arvan, et see on väärtus omaette.

17:16 Aseesimees Siim Kallas

Raimond Kaljulaid, palun!

17:16 Raimond Kaljulaid

Ma tänan, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma püüan seda erinevust teile seletada väga lihtsa näite varal. Kui te kujutate ette, et te võtate vastu seaduse, mis lubab igale lapsele elektrilist tõukeratast. Aga siis osale lastele te ütlete, et oma elektrilise tõukeratta saad sa kätte siis, kui oled saanud 18-aastaseks. Ja ütleme, et see laps on 3-aastane ja ta peab 15 aastat oma elektrilist tõukeratast ootama. Siis tema vanematel ilmselt on selline tunne, et võib-olla see, mida ta luges Stolitsast, ei olnud päris täpne, Keskerakonna poliitikud lubasid talle midagi muud. (Naer saalis.) Aga mu küsimus on see: kas te olete mõelnud, et kui te päris kodakondsust, päris passi nendele lastele ei anna, siis äkki te teete mingi väljatrüki seal Stolitsast? Selle saab välja trükkida või välja lõigata, seal on Jüri Ratase ja Mihhail Kõlvarti pilt ja võib-olla ka teie pilt. See oleks vähemalt midagigi, mida riigilisse panna? Aitäh teile!

17:17 Andrei Korobeinik

Suur tänu küsimuse eest! Esiteks, ma ei võrdleks Eesti kodakondsust elektritõukerattaga, aga teatud iva on selles võrdluses tõesti olemas. Samas, elektritõukeratast ma ei annaks 3-aastasele lapsele. Selle kiirus võib sõltuvalt mudelist olla ka 40 kilomeetrit tunnis. Ja põhjus, miks need lapsed ei saa elektritõukerattaid, on selles, et vanusega kasvab ilmselt ka vastutus ja arusaam asjadest. Ma olen isiklikult küll arvamusel, et kui laps on 3-aastane, siis ta saab asjadest teistmoodi võrreldes sellega, kui ta on 18 aastat vana ega ole enam laps. Sellepärast, nagu ma ka kolmele eelnevale küsimusele vastates ütlesin, võimalik, et selles regulatsioonis on ka teatud positiivne pool olemas. Aga kui tõtt öelda, siis me komisjonis elektritõukerataste teemat ei arutanud.

17:18 Aseesimees Siim Kallas

Tarmo Kruusimäe, palun!

17:18 Tarmo Kruusimäe

Tänan, hea aseesimees! Hea ettekandja! Muidugi see on silmakirjalik, mida siin sotsiaaldemokraadid räägivad: kolmeaastastele elektritõukeratas, samas täiskasvanud inimene ei tohi valida, kas ta võib osta endale pirnimaitse e-sigareti vedelikku või mitte. (Sumin ja naer saalis.) Mõtleme nüüd natuke teistpidi. Me muudame oma kodakondsuse seadust, me võimaldame nendele noortele kodakondsuse. Kas me sellega seoses võtame neilt ära vaba valiku loobuda Eesti kodakondsusest näiteks Venemaa kodakondsuse vastu, kui nad saavad 18 ja leiavad, et nad soovivad austada enda vanemate otsust, mille nood tegid sel ajal, kui laps ei olnud täisealine?

17:19 Andrei Korobeinik

Aitäh! Juhul kui see Eesti kodakondsus on n-ö tinglik, siis laps ei peagi sellest loobuma. Ta lihtsalt valib ühe, mis on talle meelepärasem. Ma arvan, et Eesti riigi ülesanne on saavutada see, et laps valib Eesti kodakondsuse. Ma olen arvamusel, et mida rohkem on Eesti kodanikke, kes on niimoodi vabatahtlikult teinud selle valiku, seda parem Eesti riigile ja neile endile. Meie ja meie riigi ülesanne on see tagada.

17:19 Aseesimees Siim Kallas

Raimond Kaljulaid, palun!

17:19 Raimond Kaljulaid

Ma jätkan selle võrdlusega, mille ma enne tõin. Mina saan seadust lugedes aru niimoodi, et praegu osa lapsi saab elektritõukeratta või siis kodakondsuse kohe kätte, aga teised lapsed peavad ootama, kuni nad on saanud täisealiseks. Kas te ei näe siin ebaõiglust? Ja kui näete, miks te seisate vastu selle ebaõigluse kõrvaldamisele? Minu meelest on nii, et kui põhimõtteliselt lapsed võivad saada elektritõukeratta või kodakondsuse, siis saagu kõik lapsed. Miks te olete selle vastu? Ja ma ei saanud teie vastusest aru. Ta ütlesite nagu, et see ongi õige, et osa lapsi kohe ei saa kodakondsust, et osa saab selle siis, kui nad on saanud 18 ja oskavad seda nagu hinnata. Et muidu oleks kodakondsus neile liiga vara kätte antud. Ma ei saanud teie vastusest aru, palun täpsustage!

17:20 Andrei Korobeinik

Aitäh küsimuse eest! Minu vastuse mõte oli selles, et mõlemal lähenemisel on omad plussid ja miinused. Ma üritasingi selgitada neid plusse ja miinuseid. Aga mis puudutab elektritõukeratast, siis ma plusse ei näe, kui kolmeaastane laps selle saaks. Kodakondsuse puhul me jõudsime komisjoni arutelu järeldusele, et tegemist on poliitilise valikuga ja see poliitiline valik viis meid kompromissini, milleks oli seaduseks saanud eelnõu 58. See võimaldab Eestis sündinud lastele taotleda Eesti kodakondsust, mille nad saavad siis, kui nad loobuvad teise riigi kodakondsusest. Aitäh!

17:21 Aseesimees Siim Kallas

Indrek Saar, palun!

17:21 Indrek Saar

Aitäh sõna andmast! Hea ettekandja! Ma saan aru, et Siseministerium on põhjendanud seda võimatut nõuet loobuda Vene kodakondsusest niimoodi, et kodakondsuse andmise otsuse hilisem jõustumine aitab maandada mitmik kodakondsusega kaasneva võivast väärtuskonfliktist tulenevat riski, et Eesti kodanikust laps teostab täisealiseks saades oma õigusi maailmavaate pinnalt, mis on vastuolus Eesti ühiskonna alusväärtustega. Kas teie oskate mulle seletada või oli teil komisjonis Siseministeriumi esindajatega jutuks, kuidas kavatseb Siseministerium või keegi teine või kolmas kontrollida seda, et selle aja jooksul, mis laps on olnud ootelehel, on tema väärtushinnangud piisavalt samas väärtusruumis, mida Eesti riik või seaduseelnõu autorid eeldavad? Mina saan aru niimoodi, et ta lihtsalt loobub kolmanda riigi kodakondsusest ja temast saab Eesti Vabariigi täieõiguslik kodanik, kui tal selleks ajaks veel mingi motivatsioon on. Aga kuidas kontrollitakse seda, et ta on kasvatatud Eesti väärtusruumi kohaselt?

17:22 Andrei Korobeinik

Aitäh! Seda maailmavaate küsimust me komisjonis ei arutanud. Aga see risk on ilmselt mõlemapoolne. Kui 18-aastane inimene avastab, et tema maailmavaade ei sobi või ei lange kokku Eesti Vabariigi põhimõtetega, siis ta võibki seda valikut mitte langetada. See ei pruugi olla riigi käik, vaid võib olla ka inimese valik, et ta valib mõne teise riigikodakondsuse. Ja siis ta ei pea läbima sellist pikka protseduuri, kus ta uuesti taotleb kolmanda riigi kodakondsust, mille ta kaotas siis, kui valis Eesti kodakondsuse. See kolmanda riigi kodakondsus jääb talle ju kehtima. Nii et nagu ma vastasin eelmistele küsimustele: nendel valikutel on omad plussid ja miinused. Minu isiklik arvamus on üks, teistel võib muidugi olla teine arvamus selle kohta.

17:23 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:23 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Mina küsin võrdse kohtlemise kohta põhiseaduslikkuse mõttes. Kodakondsuse seaduse § 3 üldnormina lubab alaealistel omada mitut kodakondsust. Nendele lastele, kes justkui said lihtsustatud korras kodakondsuse veebruaris jõustunud muudatustega, seda üldist õigust omada alaealisena mitut

kodakondsust ei võimaldata. Seega koheldakse neid mitmikkodakondsuse kontekstis teistest erinevalt. Ma küsisin selle kohta õiguskantslerilt. Õiguskantsler ütles selle kohta: "Riigikogu ülesanne on hoolikalt hinnata, kas teatud grupi teisest erinev kohtlemine on põhjendatud." Kuna seda protokollidest ei selgu, kas te oskate mulle öelda, millisel viisil põhiseaduskomisjon hindas seda ebavõrdse kohtlemise küsimust ja millisele tulemusele jõuti?

17:24 Andrei Korobeinik

Aitäh! Pean tunnustama, et kahjuks see ei puutu sellesse konkreetsesse päevakorrapunkti, aga ma olen selle õiguskantsleri arvamusega tutvunud eelnõu 58 menetlemise käigus. Kahjuks te ei ole seda arvamust esitanud komisjonile, aga miski ju ei sega seda lugeda. Ja lisaks selles tsitaadis öeldule juhtis õiguskantsler tähelepanu asjaolule, et sellised valikud ongi Riigikogu pädevuses. Juhin teie tähelepanu ka sellele, et president on seaduse, mille eelnõu kandis numbrit 58, välja kuulutanud ja nagu me teada saime, üheksa last juba on ootejärjekorras. Minu sisetunne ütleb, et põhiseaduse riive potentsiaal siin väga suur ei ole. Aga samas kunagi ei tea, võib-olla keegi vaidlustab selle.

17:25 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Protseduuriline küsimus.

17:25 Jevgeni Ossinovski

Lihtsalt protseduuri mõttes juhin kolleeg Korobeiniku tähelepanu sellele, et eelnõu 58 kaardile on minu kirjalik küsimus koos õiguskantsleri vastusega minu palvel lisatud. Nii et on esitatud.

17:26 Aseesimees Siim Kallas

Härra Korobeinik, palun!

17:26 Andrei Korobeinik

Aitäh! Selguse mõttes ma täpsustan, et see on lisatud peale seda, kui menetlus oli läbi. Nagu ma ütlesin, menetluse käigus seda arvamust komisjonile ei esitatud.

17:26 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole. On võimalik avada läbirääkimised. Läbirääkimistel saavad arvamusi avaldada fraktsioonide esindajad. Läbirääkimiste soovi ei ole ilmutatud. Meil on juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu 147 esimesel lugemisel tagasi lükata. Panen selle ettepaneku hääletusele. Aga enne kutsume kõik saali. Nõndaks, lugupeetud kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 147 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu esimesel lugemisel tagasilükkamise poolt hääletas 53 Riigikogu liiget, vastu oli 9. Eelnõu langeb menetlusest välja.

---

11. 17:29 Jäätmeseaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (190 SE) esimene lugemine

17:30 Aseesimees Siim Kallas

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmeseaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu 190. Alustame selle esimest lugemist. Palun ettekandjaks keskkonnaminister Rene Koka.

17:30 Keskkonnaminister Rene Kokk

Austatud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule jäätmeseaduse ja pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu keskmes on direktiivide normide ülevõtmine. Täpsemalt võetakse Eesti õigusesse üle jäätmete raamdirektiivi, prügiladirektiivi ja pakendidirektiivi muudatustest tulenevad kohustused. Muudatused tehakse jäätmeseaduses ja pakendiseaduses. Eelnõu on mahukas, kuid muudatused puudutavad eelkõige jäätmete liigiti kogumise,

laiendatud tootjavastutuse, jäätmetekke vältimise, kohaliku omavalitsuse üksuste ja riigi jäätmekavade ning jäätmete ringlussevõtu tõhustamisega seotud nõudeid ja meetmeid.

Kõigepealt jäätmete liigiti kogumise tõhustamisest. Hiljemalt 2023. aasta lõpuks tuleb kõikjal Eestis korraldada biojätmete tekkekohal kogumine. See tähendab, et edaspidi peab olema kõigil elanikel ja ettevõtetel võimalus biojätmeid jäätmevedajale eraldi üle anda. Alternatiivina on lubatud tekkekohal kompostimine, mis sobib eelkõige eramajadele. Biojätmete eraldi kogumine ja tekkekohalt äraviimine muudab tõhusamaks ka teist liiki jäätmete eraldi kogumise.

Liigiti kogumise tõhustamisega seotud muudatused puudutavad eelnõus ka tekstiilijätmeid, pakendijätmeid ning ehitus- ja lammutusjätmeid. Kohalik omavalitsus saab eelnõu kohaselt teha liigiti kogumisest oma haldusterritooriumil põhjendatud juhtudel ka erandeid. Erandid koos põhjendustega tuleb sellisel juhul ette näha jäätmekavas ja jäätmehoolduse eeskirjas. Eelnõuga keelatakse põletada ja prügilasse ladestada olmejätmeid, mis on liigiti kogutud. Liigiti kogutud jäätmed peavad minema korduskasutamiseks ettevalmistamiseks ja ringlussevõtuks. Liigiti kogutud jäätmete edasisel töötlemisel tekkivad jäätmed, näiteks sortimisjääd, võivad minna ladestamisele või põletamisele, kui see on keskkonnale ohutu lahendus.

Aastaks 2035 tuleb vähendada olmejätmete ladestamist vähemalt 10%-ni tekitatud olmejätmete üldkogusest. Kehtestatakse ka uued sihtarvud olmejätmete korduskasutuseks ettevalmistamise ja ringlussevõtu kohta ning pakendijätmete ringlussevõtu kohta. Olmejätmete ringlussevõtul peame jõudma 2035. aastaks 65%-ni ning pakendijätmete ringlussevõtul 2030. aastaks 70%-ni. Lisaks kehtestatakse ringlussevõtu sihtarvud pakendimaterjalidele liikide kaupa.

Edasi, laiendatud tootjavastutuse miinimumnõuete rakendamine. Probleemtoodete tootjad ja nende ühendused, pakendiettevõtjad ja taaskasutusorganisatsioonid peavad hakkama täiendavalt rakendama enesekontrolli süsteemi. Jätmete raamdirektiivi kohaselt hakatakse selliste ettevõtete finantsjuhtimist ka auditeerima. Samas tõstetakse pakendiaruande audiitorkontrolli kohustuste piirmäär 5 tonnilt 20 tonnile, kuna eesmärk on suunata kontrollimise ressursid just nendele pakendiettevõtjatele, kes lasevad turule suurema osa pakendimassist. Ühtlasi vähendab see bürokraatiat ning väikeste pakendiettevõtjate ressursikulu. Need pakendiettevõtjad, kelle pakendiarvestus on korras, peavad läbima järgmise audiitorkontrolli alles kolme aasta pärast. Samuti lisatakse volitatud esindaja, instituut probleemtoodete tootjatele ning pakendiettevõtjatele, kelle asukoht on väljaspool Eestit, kuid kes laseb oma tooteid Eesti turule. Selleks tuleb määrata Eestis registreeritud volitatud esindaja, kelle kaudu probleemtoote tootja või pakendiettevõtja täidab talle pandud laiendatud tootjavastutuse põhimõttest tulenevaid kohustusi. Eelnõuga täpsustatakse vastutussätete sõnastusi ja tõstetakse liikumiste maksimaalseid võimalikke arvestusmäärasid nii jäätmeseaduses kui pakendiseaduses.

Muudetavad trahvimäärad puudutavad eelkõige juriidilisi isikuid ja jäävad edaspidi maksimaalselt 100 000 – 400 000 euro vahele. Eesmärk on tagada tõhusad karistused rikkumiste eest, mille võimalik negatiivne keskkonnamõju on suur. Esiteks ei tohi rikkumine ära tasuda ning jäätmete raamdirektiivi kohaselt peab sanktsioon olema tõhus, proportsionaalne ning hoiatav.

Lisandub uus kohustus seoses väga ohtlike aineid sisaldavate toodetega, mille kohaselt peavad tarneahelas osalejad hakkama kandma Euroopa Kemikaaliameti andmebaasi teavet selliste toodete kohta, mis sisaldavad väga ohtlike aineid üle 0,1 massiprotsendi. Nii liigub teave väga ohtlikest ainetest tarneahelas ning on võimalik tagada ohutu materjaliringlus. Lisaks täiendame eelnõuga direktiividest tulenevalt ka terminoloogiat. Samuti näeb eelnõu ette tehnilist laadi ja õigusselguse tagamisega seotud muudatusi, kuid nendel puudub nii keskkonnaalane kui majanduslik mõju. Kõik eelnõu sisulised muudatused on seotud direktiivide eesmärkide rakendamisega ning eelnõuga ei minda direktiivide nõuetest kaugemale. Tänan!

17:36 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Nüüd küsimused. Raimond Kaljulaid, palun!

17:36 Raimond Kaljulaid

Aitäh, hea ettekandja! Väga oluline teema! Tuleb tunnistada, et mina ise pean jäätmete liigiti kogumist erakordselt tähtsaks ja olen proovinud endast kõik anda, et ühiskond seda väärtustaks. Ja me kõik teame, et me ei ole täna kaugelki veel seal, kus me peaksime olema. Suurte kortermajade juures, kus on võimalik näiteks biojätmeid eraldi ära anda, on nende jaoks kõige väiksem konteiner ja tihti on see kõige tühjem, samal ajal kui kõrval olevad olmejätmete konteinerid on täis. Need eesmärgid 2030.

aastaks, mida te nimetasite – no oleme ausad, need ei ole väga ambitsioonikad eesmärgid. Ma lihtsalt küsin teie kui ministri tunnetust ja teadmist. Mida me ikkagi peaksime tegema, et me päriselt jõuaks sinna, et enamik inimesi – ma ei tea, 99,99% inimesi – annaks oma jäätmeid ära liigiti ja võtaks sorteerimist tõsiselt? Aitäh teile!

17:37 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Üks väga oluline aspekt on inimeste teavitamine. Võib küll tunduda selline vastus, et no mis seal siis ikka, teada asi, aga tegelikult just nii ongi. Selle kohta on näiteid välisriikidest. Rootsi on olnud üks riik, kus seda on proovitud: kui antakse järele inimeste teavitamises ja kaasamises, siis lähevad taaskasutuse protsendid kohe alla, sorteerimine väheneb. Eestil on selles mõttes väga suur samm astuda, just teavitamise koha pealt, ja sellega me tegeleme. Kindlasti tahame teavitamist paremaks saada, kas või needsamad sammud, et me oleme korraldanud jäätmekeole. Kahjuks see kriis võttis vahepeal selle võimaluse ära, aga ise olen käinud mitmes kohas kohal. Inimeste teavitamine on number üks, millega tuleb edasi minna, teema tuleb jätkuvalt pildis hoida.

Teine asi, jäätmete äraandmine peab olema võimalikult mugav – see on järgmine koht. Inimene peab saama need jäätmed lihtsalt ära anda. Oma mõju on kindlasti ka rahalistel meetmetel. Seesama biojätmete teema – biojätmete äraandmine peab olema nii palju soodsam, et inimene on motiveeritud neid kas kompostima, kui tal eramaja on, või ära andma, mitte panema seda kotti segaolmejäätmesse. Nii et teavitamine, lihtsus – tuleb luua võimalikult lihtsad võimalused jäätmeid ära anda – ja ka hinnastamine. Neid kolm asja on põhilised.

17:39 Aseesimees Siim Kallas

Yoko Alender, palun!

17:39 Yoko Alender

Aitäh! Austatud aseesimees! Hea minister! Mahukas eelnõu, üllas eesmärk! Aga ma jätkan samal teemal ehk siis pakendid ja pakendite ringlussevõtt. Mulle tundub, et siin eelnõus on puudu üks oluline asi: nimelt vastutaja selle eest, et tõepoolest 50% pakenditest, sh ka 50% müügi pakenditest saaks ringlusse võetud. Mulle tundub, et Eesti inimene tahab oma pakendeid ära anda, aga tänane süsteem, kus ei ole kohtkogumist, tegelikult ei tööta. Miks loobuti sellest müügi pakendi sihtarvust ja kuidas on planeeritud vastutus selle eest? Ja kuidas inimeste motivatsiooni saaks tõsta? Kas see eelnõu käsitleb seda? Ja kuidas tõuseks ka taaskasutusorganisatsioonide motivatsioon rohkem pakendeid kokku koguda?

17:40 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Need on väga õigustatud küsimused ja ma tahan uuesti korrata, et selle eelnõuga me tegelikult suures pildis ei asu jäätmemajanduses maailma muutvat arengut tegema. See on peamiselt direktiivide ülevõtmise eelnõu. Ja nagu ma olen siin saalis ka varem öelnud: eelmine kord nn kodifitseeritud eelnõu, mis oli Riigikogus 2019. aastal menetluses, esimesest lugemisest kaugemale ei jõudnud just sellepärast, et see oli kõikehõlmav eelnõu. Oli väga palju erinevaid sihtgrupe, kes ei olnud sellega rahul. Mina võtsin ministriumis tööle asununa selle laualt maha ja me oleme nüüd jupiti siia direktiive toonud ja neid siin ka vastu võtnud. See puudutab näiteks tehnikaromusid ja muud sellist temaatikat.

Üks põhikriitika, mis minu keskkonnaministriks asudes jäätmeteemal huvigruppidele tuli, oli see, et Keskkonnaministrium on vähe kaasanud huvigruppe, on teemat vähe analüüsinud. Seda kriitikat tuli päris paljudest kohtadest. Nüüd on olukord selline, et me oleme võtnud selle analüüsi ette ja tellinud siis Maailmapangalt analüüsi Eesti jäätmemajanduse kohta tervikuna. See valmib 2021. aasta esimeses kvartalis. Pärast selle analüüsi valmis saamist me tuleme järgmise aasta jooksul välja suurema jäätmepaketiga, kuidas edasi minna. Täna on teie ees sisuliselt direktiivide ülevõtmise pakett. Muudatustega, mis sellest tulenevad, me tuleme suures pildis välja pärast seda uuringut. Võtsime praegu aja maha ja siis teeme need uuringud ära, mida meilt nõutud on.

17:42 Aseesimees Siim Kallas

Urve Tiidus, palun!

17:42 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Selle seaduseelnõu juurde kuulub loomulikult seletuskiri. Selles on punkt 6, kus on väga põhjalikult lahti kirjutatud selle seaduse mõju. Ma lähen natuke spetsiifilisemaks. Kavandatav muudatus nr 5: iga tegevuse juures tuleb rakendada kõiki sobivaid jäätmetekke vältimise võimalusi. Ja nüüd – ma loodan, et ma ei eksi – siin on üksainuke lause, mis puudutab merd ja merekeskkonna puhtust. Ja see kõlab niimoodi, et iga tegevuse juures on vaja läbi mõelda, kuidas vältida mereprügi teket. Me teame Läänemere seisundit, teie teate seda vist paremini kui mina. Mismoodi see seadus siiski Läänemere puhtamaks saamisele või selle edasise reostamise vältimisele kaasa aitab?

17:43 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Nagu ma ütlesin, see seaduseelnõu on tegelikult direktiivide ülevõtmise eelnõu. Ma enne juba nimetasin, keskmis on jäätmete raamdirektiiv, prügiladirektiiv ja pakendidirektiiv. Selle eesmärk ei ole otseselt edasi minna detailsemate meetmetega, mis puudutaksid Läänemere puhtust ja selles valdkonnas edasiminekut. See temaatika, kuidas nendega edasi minna, tuleb lauale järgmine aasta, pärast seda analüüsi, mis tehakse tervikuna Eesti jäätmemajanduse kohta. Ka kõik, mis puudutab sadamaid ja muid jäätmeprobleeme, tuleb lauale järgmine aasta.

17:44 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, palun!

17:44 Mart Võrklaev

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus tuleb kohaliku omavalitsuse vaatenurgast. Eelnõu seletuskiri ütleb, et seadusega korrastatakse, muudetakse konkreetsemaks jäätmete liigiti kogumisega seotud nõudeid. Muu hulgas on öeldud, et 2023. aasta lõpuks on biojätmete tekkekohal kogumine kohustuslik ja alates 2025. aastast peavad kohalikud omavalitsusüksused korraldama oma territooriumil tekstiilijätmete liigiti kogumise. Seletuskiri ütleb ka, et seaduse rakendamisega kaasnevad kohaliku omavalitsuse üksuse jaoks kulud. Eelkõige on vaja ümber korraldada jäätmejaamade tööd, neid juurde rajada või korraldada täiendavaid kogumisringe. Oma ettekandes te ka viitasite, et selleks, et inimesed liigiti koguks, tuleks neile jäätmete äraandmine võimalikult mugavaks teha ja võimalused n-ö kodu lähedal tagada. Linnade ja valdade liit on saatnud korduvalt kirju – ka eile tuli üks –, et ei ole arvestatud kulupoolega. Palun rääkige, millised on need kulud, mis KOV-ile juurde tulevad. Ja miks eelnõus öeldakse, et need on tühised? Tegelikult tekib siin küsimus, et võib-olla peaks omavalitsustele lisaraha andma.

17:45 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Me teame mõlemad päris hästi, et kohalikel omavalitsustel on ju biojätmete kogumine ja jäätmeveo kohustus korraldatud ka praegu. Selles mõttes see ei ole siin kohalikele omavalitsustele midagi uut. Mis puudutab KOV-ide kulusid, siis perioodil 2014–2019 andis KIK erinevate meetmete raames raha küll jäätmejaamade moderniseerimiseks, küll muude jäätmemajandust puudutavate ettevõtmiste jaoks. Täpselt sama plaan on ka uuel perioodil, kui Euroopa Liidu vahendid paika saavad. Samamoodi töötatakse välja meetmed, mis aitavad KOV-idel jäätmejaamu moderniseerida ja minna ka üle sellele, et biojätmete jaoks vastuvõtuplatse teha. Ja sellest on ka varem juttu olnud, et KIK-is on selleks olemas 3 miljonit eurot. Me plaanime esimese vooru avada juunikuus. See on mõeldud kohalikele omavalitsustele, et korterelamute juures püsti panna jäätmete kogumise majakesed, biojätmete konteinereid osta ja juurutada kompostreid hajaasustuspiirkondades. Nii et selles mõttes ei saa kindlasti öelda, et KOV-e pole varem toetatud. On toetatud ja toetatakse tulevikus ka. Konkreetne meede, see 3 miljonit on olemas. Esimene voor avaneb juunikuus, ma loodan, ja teine pool aasta lõpu poole. Ka tulevikus tulevad kindlasti meetmed, mis toetavad seda valdkonda ja mille raames KOV-id saavad taotleda raha, et neid tingimusi täita.

17:47 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:47 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Austatud minister! Kuna tegemist on direktiivide ülevõtmisega, nagu te mitu korda olete rõhutanud, siis kas te võiksite natuke selgitada, mis on nende direktiivide nõuded, mis on nendest meie seadusesse jõudnud? Ma teie hoiakust jäeldan seda, et me võtame üle direktiivides ette nähtud miinimumi. Või on mõned sätted ka sellised, millega Eesti näitab suuremaid ambitsioone? Te ütlesite nimelt, et me maailma ei muuda – vist oli umbes selline sõnastus. Mina aga leidsin väga võiduka pressiteate Siim Kiislerilt 27. detsembrist 2017, kus ta oli väga uhke selle üle, et said väga võimsad eesmärgid sätestatud. See on väga oluline valdkond, kus meil on vaja maailma muuta. Kas praegune valitsus on erinevalt Siim Kiisleri osalusega valitsusest kõrged ambitsioonid keskkonna ja jäätmete valdkonnas minetanud?

17:48 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Ma vastan, et kindlasti ei ole. Siim Kiisler rääkis õiget juttu, kui ta ütles omal ajal, et on vaja väga jõuliselt maailma muuta. Nagu ma täna ütlesin, me oleme sellest viimati aastal 2019 menetletud seadusest välja võtnud direktiive ja neid menetlusse toonud, kuna aeg pressib peale. Aga kuna üks osapoolte põhiargumente on olnud see, et liiga vähe on analüüsitud kogu Eesti jäätmemajandust, siis me maailma muutva või siis Eesti jäätmemajandust muutva eelnõuga tuleme välja pärast seda, kui Maailmapank on teinud järgmise aasta esimeses kvartalis ära Eesti jäätmemajanduse analüüsi. Arvesse võttes ka seda, mis seal kirjas on, me hakkame siia tulema järgmiste eelnõudega, kuidas Eesti jäätmemajandusega edasi minna.

17:49 Aseesimees Siim Kallas

Üllar Saaremäe, palun!

17:49 Üllar Saaremäe

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus ei ole sugugi maailma muutev, pigem praktiline. Seda on minu kui keskkonnakomisjoni liikme käest otse küsitud ja ma ei ole osanud vastata. See puudutab kitsast teemat, biojäätmete käitlemist talumajapidamistes ja muude eramajade juures. Küsimus on, kas need inimesed peavad taotlema mingisuguse eriloa ja tõestama, et nad saavad ise aianurgas kompostimisega hakkama, või usutakse nende sõna paljalt selle peale, et on nende aadressi vaadatud ja nähtud, et tõesti-tõesti, neil on kõik võimalused selleks olemas.

17:50 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Ilmselt hakkab see protsess siiski nii välja nägema, et kohaliku omavalitsuse jäätmespetsialist peab korra oma piirkonnale ringi peale tegema ja vaatama, kes selle KOV-i inimestest soovib hakata jäätmeid ära andma konteinerist ja kellel on olemas komposter või kes soovib muul moel ise kompostida. Need inimesed võivad hakata kompostima. Ilmselt ikkagi tehakse mingisugune ring omavalitsuses peale.

17:50 Aseesimees Siim Kallas

Raimond Kaljulaid, palun!

17:50 Raimond Kaljulaid

Suur tänu! Ma tulen tagasi oma küsimuse juurde. Ma olen sada protsenti nõus teavituse tähtsusega. Ma osalesin just ühes ETV+-i saates ja näitasin väga täpselt, kuidas seda tuleb teha. Aga teavituse kõrval ma ütleks teise märksõna: eeskuju. Kui ma Põhja-Tallinnas sain linnaosavanemaks, siis ma avastasin, meil olid kabinettides laua all vanad prügikastid, kilekotid sees. Me lõpetasime selle süsteemi ära ja tekitasime koridoridesse jäätmekogumiskohad, nii et inimesed hakkasid jäätmeid koguma liigiti. Ja see töötas väga hästi. Ma ei tea, kas te olete teadlik, et Riigikogu hoones, kus töötavad Riigikogu liikmed ja kantselei töötajad – no minu laua all on küll selline vana kooli prügikast vana kooli kilekotiga. Mingit ulatuslikku liigiti kogumist ma ei ole siin hoones täheldanud. Kas eeskuju näitamisest oleks kasu, kui nii väärikas institutsioon nagu Riigikogu asuks küllalt rangelt jäätmeid liigiti koguma ja ära andma? Mis on teie kui ministri arvamus? Aitäh!

17:51 Keskkonnaminister Rene Kokk

Ma ei saaks mitte kuidagimoodi öelda, et see on halb mõte. Absoluutselt! See on väga hea mõte ja ka eeskuju andes kindlasti tulebki seda valdkonda arendada. Ja ütlen veel nii palju, et Keskkonnaministeerium on riigiasutuste üleselt teinud kaardistamise, kuidas meil ministeeriumides lood on. Peab tunnistama, et hästi on meil asjad ühendministeeriumi hoones ja ka Maaeluministeeriumis. Teised asutused vajavad järeleaitamist. Ja kindlasti võtame ka Riigikogu nende asutuste punkti, keda vaadata. Absoluutselt õige, hakkamegi eeskujust pihta. Ma kahe käega toetan seda.

17:52 Aseesimees Siim Kallas

Kai Rimmel, palun!

17:52 Kai Rimmel

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Kas eelnõu koostamise käigus oli arutelu all ühe motivaatorina korralike prügisorteerijate vabastamine prügiveomaksust või veel enam, neile väikese lisatasu maksmisest? Kas selline teema oli päevakorral?

17:52 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Seda teemat on ka põgusalt arutatud, aga ma jälle tulen selle juurde tagasi, et see ei ole see eelnõu, see on direktiivide ülevõtmise eelnõu. Arutelu nende ettepanekute üle tuleb järgmisel aastal, kui Maailmapank on minu nimetatud Eesti seisu analüüsiva uuringu teinud. Siis vaatame. Aga ühe asja oleme juba töösse pannud. Üks asi, mis motiveerib KOV-sid, on see, et KIK-i kaudu on avatud keskkonnasõbraliku KOV-i meede. See, kes kõige paremat eeskuju on andnud, saab 50 000-eurose preemia, et keskkonnavalaseid küsimusi paremini lahendada. Me mõtlesime, kuidas KOV-e motiveerida, ja leidsime, et mõnele väiksemale omavalitsusele on see väga suur raha. Suurele KOV-ile võib-olla mitte nii suur. Aga kuskilt peab alustama ja ma arvan, et see on ka üks võimalus KOV-e motiveerida.

17:53 Aseesimees Siim Kallas

Yoko Alender, palun!

17:53 Yoko Alender

Austatud aseesimees! Hea minister! Ma loodan, et te selle direktiivijutuga meile prügi silma ei aja.

17:53 Aseesimees Siim Kallas

Oot, üks hetk palun! Protseduuriline küsimus.

17:54 Raimond Kaljulaid

Ma väga vabandan, minu küsimus on tõepoolest protseduuriline, suunatud austatud Riigikogu aseesimehele, istungi juhatajale. Ma tahan küsida, kas Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega on kooskõlas, kui tulenevalt sellest vestlusest, mis siin oli just ministriga ja mis oli seotud Riigikogu hoonega, Riigikogu liige teeks Riigikogu aseesimehele ettepaneku Riigikogu juhatuses jätmete sorteerimise küsimus tõstatada. Kas sellist ettepanekut võib teha?

17:54 Aseesimees Siim Kallas

Riigikogu liikmed võivad teha igasuguseid ettepanekuid kõikidele. Nii, palun, Yoko Alender!

17:54 Yoko Alender

Aitäh! Raimondile ütlen kõigepealt, et meil on sorteerimise kastid söökla kõrval juba olemas. Soovitan rääkida kantseleiga. Aga minu küsimus on selline. Tundub, et pakendite osas me tegelikult selle eelnõu menetlusel selgust ei saa. Vastuseta jäi ka mu esimene küsimus, kes siis ikkagi vastutab selle sihtarvu täitmise eest. Kas see vastutaja kajastab seaduses? Ja mis võiks tõsta TVO ehk siis taaskasutuse organisatsiooni motivatsiooni rohkem sorteerida? Aga küsin nüüd hoopis biojätmete kohta. Kas eelnõu kuidagi kajastab ka seda, kas eelistatud on see, et inimene ise komposteerib, nagu Saaremäe küsimusest läbi käis, või siis tahetakse biojätmed ikkagi kokku koguda ja kuidagi kaasaegsel viisil neist toota biogaasi või midagi sarnast? Kas mingid sellised suunised ka eelnõus sisalduvad?

17:55 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Selle eelnõuga luuakse kompostimise võimalus. Ei hakata inimestele ette kirjutama, et te peate biojätmed ära andma. See on võimaluse loomine. Kellel ei ole võimalik kompostida, see saab ära anda, kellel on võimalik kompostida ja ei taha ära anda, see saab seda teha, kui kompostimine on selline, nagu ta olema peaks.

17:56 Aseesimees Siim Kallas

Mart Võrklaev, palun!

17:56 Mart Võrklaev

Aitäh! Lugupeetud minister! Eelmise küsimuse jätkuks. Jah, loomulikult on ka varem KOV-e toetatud ja minu küsimus tuleneski sellest, et eelnõu ütleb, et ringe tuleb laiendada, jäätmejaamu tuleb laiendada. Kas selleks ikka toetusi jätkub? Hea oli kuulda, et jätkub. Aga minu küsimus. Eelnõu ütleb, et seadusega antakse Keskkonnainspeksioonile pädevus teha haldusjärelevalvet kõikide kohaliku omavalitsuse üksuste jäätmehooldusega seotud haldusaktide õiguspärasuse üle. Kas selline nõue tuleneb ka direktiivist ja miks selline nõue on kirja pandud? Tegelikult on minu teada Justiitsministeeriumil õigus teha haldusjärelevalvet KOV-i õigusaktide üle. Ma arvan, et see on piisav. Kas te ei arva, et see on üle pingutatud, kui me nüüd ikkagi demokraatlikult valitud kohaliku omavalitsuse volikogu õigusaktide üle paneme järelevalvet tegema ühe riigiameti ametnikud? Minu meelest on see natukene liiga suur sekkumine kohaliku omavalitsuse autonoomiasse.

17:57 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Keskkonnainspeksioon peab selle valdkonna järelevalvet tegema samadel tingimustel, nagu praegu teeb Justiitsministeerium. Järelevalvet saab teha vaid haldusaktidest tulenevalt ja kontrollida, kas nõuded on täidetud. Kas see on kuidagi KOV-idele piirav või ahistav? Ma ei arva. Nagu ma olen ka varem öelnud, KOV-e on väga erineva tasemega – on neid, kus on kõik väga hästi, kus on olemas jäätmespetsialistid, kus seda probleemi tunnetatakse ja sellest endale aru antakse, aga on ka neid KOV-e, kus ei ole jäätmespetsialisti, kus öeldakse, et meil ei ole sellega mingeid probleeme. Mingi järelevalve peab siiski olema. Ja ma ei arva, et see kuidagi ahistav on või et me ei usalda KOV-e. Ma arvan, et see on mõistlik.

17:58 Aseesimees Siim Kallas

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:58 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin selle kohta, mis Eestil tegemata on jäänud. Kui võtta aeg 10–15 aastat tagasi, siis me olime võrreldes mitme Euroopa riigiga tükk maad paremas olukorras. Esimesed otsused, mis puudutasid pandipakendit, ja veel mitu ettevõtmist olid tegelikult väga head. Aga viimasel ajal oleme tegelikult kõvasti maha jäänud. Ma vaatan, et näiteks Itaalia, kes oli meist maas, on jõudnud juba 50%-ni, ka Leedu on jõudnud oma sorteerimisega 50%-ni. Olles aasta selle valdkonna eest vastutanud, kas te oskate kuidagi kokku võtta, kes millal mida tegemata jättis, et me täna oleme selles seisus, et peame statistikat moonutama, et näidata, et oleme endale võetud kohustusi täitnud? Ja tellime veel mingeid uuringuid, et aru saada, mida teha olukorras, kus teised on need asjad juba ammu ära teinud. Millal ja mida oleks pidanud tegema?

17:59 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Mis puudutab väidet statistika moonutamisest, siis ei, me ei moonuta midagi. Statistika muutmine oli täiesti legaalne, lubatud tegevus. Siin ei ole tegemist mingi moonutamisega. Seda on teinud mitmed riigid enne Eestit. Aga mis siis tegemata on jäänud? Ütlen täiesti ausalt, et see on väga paljusid erinevaid osapooli hõlmav valdkond. Olen pärast ametisse astumist kohtunud väga paljude osapooltega. Kompromissid on väga visad tulema ja eks see on olnud ka üks põhjusi, miks me täna seda siin arutame, miks seda seadust eelmine kord Riigikogus vastu ei võetud. Huvigruppe, keda see puudutab, on niivõrd palju. See on üks põhjus, miks asjad nii on. Keskkonnaministeeriumi on erinevad organisatsioonid kritiseerinud, et ei ole tehtud ühte ühtset suurt

analüüsi. Nüüd me oleme selle analüüsi ette võtnud – parem hilja kui mitte kunagi. Alternatiiv oluks, et me oleks tulnud jäätmeseadusega uuesti siia ja proovinud seda poliitiliselt läbi suruda, aga selle mõtte ma tõmbasin laua pealt maha ja läksin kaasamise teed. Viimase aasta tõsine eesmärk on olnud kaasata, läbi rääkida ja proovida leida lahendusi, mis on mõistlikud. Aga see on keeruline valdkond tõesti.

18:01 Aseesimees Siim Kallas

Andrus Seeme, palun!

18:01 Andrus Seeme

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea minister! Mul on säärane lihtne küsimus: sa räägid kogu aeg direktiivide ülevõtmisest ja seal tundub muid asju ka olevat, aga mida see kaasa toob tavainimesele? Millega ta peab arvestama? Palju tal kulud võivad kasvada või millega ta peab rohkem tegelema? Kas on vaikselt läbi kõlanud, et võib tulla jäätmemaks? Kas neid asju on ka arutatud?

18:01 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Siin paketis neid asju pole. Nende võimalike, ka teie nimetatud jäätmemaksude ja muude asjade arutelud tulevad kõik pärast seda analüüsi, mis järgmisel aastal esimeses kvartalis valmis saab. Aga otseselt on siin üks läbiv teema biojäätmel. Suures pildis ma pigem ma näen, et olmejätmete äraandmise hind tulevikus pigem tõuseb kui langeb. Ei ole mõtet luua illusiooni, et see teistpidi on. Aga just biojätmete kohtkogumine annab inimesele, kes kompostida soovib, võimaluse optimeerida olmejätmete äraandmise tasu. Nii saab odavamalt.

18:02 Aseesimees Siim Kallas

Urve Tiidus, palun!

18:02 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Te mainisite ennist, et väga oluline on inimeste teavitamine. See mõjutab seda, kuidas nad oma olmeprügiga käituvad, kuhu selle panevad, kuidas seda sorteerivad jne. See on tõesti kultuuri osa. Kui see direktiiv Eestis nüüd käiku läheb, kui palju oletatavasti selline teavitus ja käitumise positiivne muutmine maksma läheb? Kas teil on mingisugune ettekujutus sellest?

18:03 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Ma kindlasti praegu summat ei oska öelda. Pean selle välja otsima ja saadan teile, kui see meil teada on. Aga ministeeriumi eelarves on ikka olnud ja on ka praegu teavituseks ette nähtud vahendid. Teavitusega tegeldakse kogu aeg. Ministeerium on ka varem teinud erinevaid jätmete sorteerimise kettaid ja muid asju. Aga meil on praegu mõnes mõttes vaheetapp ja ei ole mõtet teha poolikuid asju, kui me tegelikult ei tea, kuidas lõpuks täpselt asjad minema hakkavad. Jäätmemajanduse suure pildi paikasaamine on järgmise aasta teema. See tuleb selgeks vaielda ja selgeks saada. Aga kui te soovite, siis ma selle numbri võtan välja ja saadan teile, mis summat me prognoosime.

18:04 Aseesimees Siim Kallas

Heiki Kranich, palun!

18:04 Heiki Kranich

Aitäh! Hea minister! Mulle tundub, et me oleme loomas teatavat õiguslikku segadust. Selles küllaltki mahukas seaduses me räägime Keskkonnainspeksioonile mingisuguste täiendavate õiguste andmisest, samas on meil paralleelselt menetluses Keskkonnaameti ja Keskkonnainspeksiooni ühendamine. Kas sa ei pelga, et me jõuame selle seaduse vastuvõtmisel tõelisse õiguslikku segadusse? Seda vastu võetud seadust peab hakkama kohe ümber tegema, sellepärast et üks teine seadus muudab selle seaduse subjekte?

18:04 Keskkonnaminister Rene Kokk

Täiesti õige märkus. Aga selle direktiivi vastuvõtmise tähtaeg on 5. juuli ja lihtsalt meil ei ole võimalik sellega kuskile kaugemale minna. Ja teie nimetatud ühendameti moodustamise eelnõu heakskiitmise korral, kui ma õigesti mäletan, tuleb tõesti muuta 38 õigusakti. Nii et jah, kui Riigikogu kiidab heaks ühendameti loomise, siis peame selle dokumendi juurde tagasi tulema ja seda muutma hakkama.

18:05 Aseesimees Siim Kallas

Heiki Kranich, teine küsimus, palun!

18:05 Heiki Kranich

Tsiteerides klassikuid ehk viidates varem öeldule, ütlen ma seda, et tegemist on väga mahuka seadusega. Kui ma seda seadust loen, siis näen, et seal pannakse kõikidele turuosalistele väga palju täiendavaid kohustusi. Ja nendel kõikidel on mõju. Ma ei räägi siin ainult rahalisest mõjust, vaid ka muust kaudselt hinnatavast mõjust: igasugused sekeldamised, sorteerimised jne. Ma küsin sinu isiklikku hinnangut. Mul on selline väike kõhkhus, et selle seaduse vastuvõtmise järel me mitte ei vähenda, vaid suurendame seda jalajälge, mille me keskkonnale jätame. Kas sinul sellist hirmu ei ole?

18:06 Keskkonnaminister Rene Kokk

Ei, mul ei ole sellist hirmu. Kui ma ka seda seletuskirja loen ja vaatan seda seadust, siis seal on ju selgeid viiteid, mis ütlevad, et kohalik omavalitsus võib palju otsustada. Kui naaberomavalitsuses on mõistlikum ühte või teist asja käidelda, ehitus- ja lammutusjäätmeid näiteks, siis need võimalused jäävad alles. Kui seda võimalust üldse ei oleks, siis ma oleksin nõus, et mõne jäätme kokkukorjamine läheb kordades kallimaks maksma kui selle mitte kokkukorjamine. Aga ma praegu usun küll, et seda ei juhtu.

18:07 Aseesimees Siim Kallas

Siim Kiisler, palun!

18:07 Siim Kiisler

Aitäh, austatud juhataja! Auväärt minister! Mul on hea meel, et olete selle eelnõuga siia tulnud. Enne Jevgeni Ossinovski küsis, kelle otsa vaadata, et varem ei ole mitmeid olulisi sätteid rakendatud. Vastan, et kindlasti eelmise Riigikogu koosseisu otsa, kes jättis selle seaduse vastu võtmata. Paljud need sätted olid selles eelnõus olemas. Aga mu küsimus on: mida sa prognoosid, kuidas see eelnõu, kui see seaduseks on saanud, mõjutab segaolmejäätmete äraandmise tasu tavalise majapidamise jaoks? Kas see muudab seda kuidagi? On meil ette näha uute hangete korral hinnatõusu või umbes sama taset?

18:07 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! See ei tulene otseselt sellest seadusest, aga üsna tõenäoline on, et meil segaolmejäätmete hinna tõus ikkagi ühel hetkel tuleb. Tahame või ei taha, see on üks motivaatoreid inimestele. Ma saan aru, et see on väga ebapopulaarne ja võib-olla homme lehtedest, et keskkonnaminister teatas, et tuleb suur prügihinna tõus. Samas on inimesed täiesti avalikult, kui ma olen nendega üle Eesti, erinevates kohtades kohtunud, öelnud, et nad tõesti ei ole praegu motiveeritud segaolmejäätmeid sorteerima. Mingis piirkonnas on 1.60 see 200-liitrine tünn, kuskil 3.70 ja võib-olla mõnes kohas ka 8–9 eurot. Inimesed ei eita seda. Aga kahtlemata saab selle eest kõvasti ministrit nahutada: kuidas on võimalik, et tulevikus tuleb segaolmejäätmete hinna tõus!? Aga ma pigem kipun arvama, et tuleb ikkagi. Aga ma loodan, et selle kompenseerib biojäätmete eraldi väljavõtmine ja segaolmejäätmete koguse vähenemine. Kui see ühel päeval toimuma saab, siis loodetavasti kõige parem lahendus oleks see, et me saaks hakata jäätmeid kaalupõhiselt vastu võtma. Täna käib see ju valdavalt mahupõhiselt, konteinerite järgi. Aga eks tulevik näitab. Ma pigem arvan, et natuke ilmselt hind tõuseb.

18:09 Aseesimees Siim Kallas

Andrus Seeme, palun!

18:09 Andrus Seeme

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma lähen edasi kolleeg Üllari küsimusest: biolagunevad jäätmed. Kes seda kontrollib? Sa ütlesid, et seda võiks teha valla jäätmespetsialist või keegi selline. Aga kuidas reeglid paika pannakse? Kui ühel krundil on ühes nurgas biolagunevate jäätmete kogumiskoht, mis võib-olla lõhnab päris piisavalt, kogub kärbseid? Äkki vastas teisel naabril on grillinurk või lapse mänguväljak. Kuidas seda reguleeritakse?

18:09 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Vastus on see, et õige komposter ei ole selline, nagu te kirjeldasite. Ega need kompostrid ei saa piltlikult öeldes olema sellised, et kuskil on 200-liitrine vaat pealt lahti lõigatud ja näidatakse kohaliku omavalitsuse esindajale, et näete, siin on minu komposter. Nagu ma enne ütlesin, KIK-il on plaanis kompostrite soetamist toetada. Ja need kompostrid peavad nõuetele vastama.

18:10 Aseesimees Siim Kallas

Üllar Saaremäe, palun!

18:10 Üllar Saaremäe

Siin tekib mitu küsimust, aga ma küsin jäätmete sorditi kogumise ja äraveo kohta. Kui tegemist on ühe talumajapidamisega ja sinna on ausalt kogutud klaas ühte kohta, teise kohta muud jäätmed, siis hakkavad ju erinevad masinad neid ära vedama. Sellisel juhul peab majarahvas arvestama, et mitte korra kuus või korra kvartalis ei tule prügiauto nende hoovile, vaid võib hakata vurama seal vaata et viis korda kuu jooksul. Kuidas te kommenteerite seda?

18:11 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Ilmselt viis korda kuus ei hakka, sest klaastarat võetakse vastu korraldatud jäätmeveo korras. Kui see talumajapidamine tahab biojätmeid ka ära anda, kompostida ei taha – ma loodan, et ikka valdavalt kõik tahavad kompostida ise –, siis autosid on olemas mitmekambrilisi. Eks see sõltub jäätmevedajast ka, aga ma olen üsna kindel, et jäätmevedaja ettevõtjana vaatab, missugune on kõige optimaalsem lahendus. Meile on laekunud palju kaebusi selle kohta, et kodanik vaatab aknast, kuidas ühest konteinerist kummutatakse autosse ära ühed jäätmed ja siis võetakse teine konteiner ja kummutatakse samasse autosse. Öeldakse, et näete, see on meie jäätmekogumine. Tegelikult siin me jõuame jälle teavitustööni. Eks me peame tuhka ka endale pähe raputama. Aga tegelikult on Eestis mitmekambrilisi autosid, kes võtavad ühest kohast erinevad jäätmed peale ja hoiavad need eraldi. Aga veel, kindlasti tuleb ette näha ka võimalus – ma olen seda näidet enne toonud –, et kui kuskil piltlikult öeldes tänavanurgal on vastamisi neli maja, siis tuleb olla paindlik. Ei ole vaja tekitada olukorda, kus kõigil neljal majal peaksid olema eraldi konteinerid. Kindlasti on arukas lahendada nii, et mõistlik on üks kindlas suuruses biojätmekonteiner. Tuleb paindlik olla. Ei ole vaja suruda kõigile plastkonteinereid. Tuleb olla paindlik ja lahendada asju mõistlikult.

18:12 Aseesimees Siim Kallas

Siim Kiisler, palun!

18:12 Siim Kiisler

Aitäh! Hea minister! Ma kasutan võimalust, et sind väga toetada selles sõnumis, et segaolmejäätmete äraandmine on liiga odav ja peab kallinema. Siis on võimalik teha investeeringuid sorteerimisse ja ringmajandusse. Aga küsimus sellega seoses on selline. Kas sa saad hinnata või anda meile mingit infot selle kohta, kuidas kulgevad Euroopa Liiduga eelnevad läbirääkimised sel teemal, kas meil on lootust järgmisel euroraha perioodil saada raha selleks, et teha investeeringuid ringmajandusse? Kas selle kohta on praegu mingeid indikatsioone olemas? See on kindlasti oluline allikas, et teha investeeringuid ringmajanduse sektorisse.

18:13 Keskkonnaminister Rene Kokk

Aitäh! Varem on see päevakorral olnud küll ja Euroopa poolt ka toetatud meede. Aga meil on järgmise perioodi vahendid veel täiesti lahtised. Eks on olnud ka ettepanekuid, et peaks üldse hakkama

keskkonna valdkonnast raha võib-olla kuskile mujale panema, et koroonakriisi auke lappida. Nii et olukord on üsna segane. Aga Keskkonnaministeeriumis me kindlasti teeme kõik selleks, et ringmajandust toetavad meetmed ka tulevikus oleks Keskkonnainvesteeringute Keskuse korraldusel olemas ja aitaksid selles vallas edasi minna. Me kindlasti hoiame kätt pulsil selle temaatika puhul.

18:14 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, lugupeetud minister! Rohkem küsimusi teile ei ole. Palun nüüd kaasettekandjaks keskkonnakomisjoni esimehe Erki Savisaare.

18:14 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Head kolleegid! Keskkonnakomisjon arutas seda eelnõu teisipäeval, 12. mail. Eelnõu olid meil tutvustamas keskkonnaminister Rene Kokk, ministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna juhataja Sigrid Soomlais, nõunik Kristel Murumaa ja õigusosakonna jurist Kätlin Raudla. Seda arutelu kuulas lisaks keskkonnakomisjoni liikmetele ka Riigikogu liige Andres Metsoja. Minister ja Kristel Murumaa andsid komisjonile ülevaate planeeritavatest muudatustest. Komisjonis tekkis mitmeid küsimusi, mis kõlasid ka siin saalis. Ma ei hakkaks neid uuesti refereerima. Komisjon jõudis konsensusega otsusele, et see eelnõu võiks olla siin suures saalis arutusel täna ning eelnõu esimese lugemise võiks lõpetada. Ettekandja määramisel läks hääletuseks, valida tuli siinkõneleja ja Mart Võrklaeva vahel. Häältega 4 : 3 otsustati siinkõneleja pulti saata. Keskkonnakomisjoni esimehena luban, et kindlasti leiame ka Mardile väärilise eelnõu, mida ta saab siin puldis esitleda. Aitäh!

18:16 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu! Enam küsimise võimalust ei ole, kui on kaks küsimust ära kasutatud. Nii, küsimusi, lugupeetud ettekandja, teile ei ole. Nüüd on võimalik avada läbirääkimised, läbirääkimistel saavad esineda fraktsioonide esindajad. Läbirääkimistel esinemise soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 190 esimene lugemine lõpetada. Teisi ettepanekuid ei ole, järelikult on esimene lugemine lõppenud. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 3. juuni kell 17.15. Suur tänu! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 18.17.